

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Καλαμάτα, <Μάρτιος, 2024>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

``ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ``

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπων: Δημήτριος Σωτηρόπουλος - Καθηγητής

Εγκρίθηκε από την τριμελή επιτροπή αξιολόγησης την <ηη/ Μάρτιος /2024>

Δημήτριος Σωτηρόπουλος - Καθηγητής, επιβλέπων

Ευγενία Π. Μπιτσάνη - Καθηγήτρια, μέλος

Κωνσταντίνος Τσουντας – Καθηγητής, μέλος

Καλαμάτα, <Μάρτιος, 2024>

School of Management (Kalamata)

Department of Business and Organization Administration

POSTGRADUATE PROGRAM MSc-MPA: PUBLIC ADMINISTRATION and LOCAL GOVERNMENT

`` EU ENVIRONMENTAL POLICIES``

GERASIMOS LOMVARDOS

Kalamata "March 2024"

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια, ορισμένες περιβαλλοντικά επιζήμιες ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν αναδειχθεί σε ιδιαίτερα σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα και η περιβαλλοντική πολιτική και ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός έχουν αποκτήσει σταθερά ερείσματα στο διεθνές σύστημα διακυβέρνησης. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει τις σημαντικότερες εξελίξεις στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση στην Ευρώπη και την Ελλάδα, δίνοντας έμφαση στην αυξανόμενη τάση των ενδιαφερομένων μερών να ενεργούν συντονισμένα για τα προσδιορισμένα περιβαλλοντικά ζητήματα. Διοργανώθηκαν σχετικά διεθνή συνέδρια, επισημαίνονται τα αποτελέσματά τους και καταγράφονται οι προσπάθειες αναδιοργάνωσης των πολιτικών του περιβαλλοντικού καθεστώτος στη βάση της βιώσιμης ανάπτυξης. Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός στην Ελλάδα και την Ευρώπη παρουσιάζεται με έμφαση στην πρακτική της ΕΕ και του ελληνικού κράτους. Εξετάζονται επίσης τα οικονομικά μέσα και εργαλεία που χρησιμοποιούνται από το κράτος και τη διεθνή κοινότητα πέρα από την πρόληψη και διόρθωση της καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος.

Αναφέρεται επίσης η έκθεση του ΟΟΣΑ για την πολιτική αυτή και οι επιπτώσεις της στην εθνική δημόσια πολιτική. Θα αναλυθεί ο ρόλος και η λειτουργία της περιβαλλοντικής, πράσινης και αειφόρου αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ και ο αντίκτυπός της στην Ελλάδα. Θα συζητηθεί επίσης ο ρόλος των ΜΚΟ, η σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης και ο βασικός ρόλος που παίζει η τοπική αυτοδιοίκηση στην εφαρμογή των πολιτικών τοπικού επιπέδου. Μετά την τρέχουσα κατάσταση του περιβαλλοντικού τομέα στην Ελλάδα και την Ευρώπη, θα συζητηθεί η μελλοντική προοπτική του 2030. Ως σημείο εκκίνησης θα χρησιμοποιηθεί ένα κείμενο που παραθέτει τις ισχύουσες περιβαλλοντικές οδηγίες και τα συμπεράσματα του τελευταίου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το μέλλον του περιβάλλοντος, σε μια προσπάθεια να καθοριστούν οι μελλοντικοί στόχοι στην ΕΕ και στην Ελλάδα και να επιτύχουν με επιτυχία τους στόχους τους εντός του καθορισμένου χρονικού πλαισίου. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στις βασικές πολιτικές της ΕΕ όσον αφορά τις δράσεις για ανταγωνιστική, βιώσιμη και ασφαλή ανάπτυξη μέχρι το 2030, τις μεταφορές, τη γεωργία, να μειωθούν οι εκπομπές αερίων, τις χρηματοδοτικές κατανομές και τις μελλοντικές επενδύσεις.

Λέξεις κλειδιά:

Κλιματική αλλαγή, Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, Βιοποικιλότητα, Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, Απόβλητα

ABSTRACT

In recent years, certain environmentally damaging human activities have emerged as particularly important environmental issues and environmental policy and planning have become firmly established in the international governance system. We will present the environmental governance in Europe and Greece, emphasising the growing tendency of stakeholders to act in a coordinated manner on identified environmental issues. Relevant international conferences have been organised, their results are highlighted and efforts to reorganise environmental regime policies on the basis of sustainable development are recorded. Environmental planning in Greece and Europe is presented with emphasis on the practice of the EU and the Greek state. The economic instruments and tools used by the state and the international community for the prevention and restoration of damage to the natural environment are also examined. The guidelines of OECD on this policy and its implications for national public policy are also mentioned. The role and function of the EU's environmental, green and sustainable development policy and its impact on Greece will be analysed. The critical part of NGOs, the importance of the education about the environment and information and the key role of local government in the implementation of the policy at local level will also be discussed. Following the existing conditions of the environmental sector of Greece and Europe, the future perspective in 2030 will be discussed. As a starting point, a document listing the current environmental directives and the conclusions of the forum "The Future of Europe" for the environment will be used as a starting point, trying to define the following goals of Greece and EU for the successful achievement of their goals within the specified timeframe. Finally, emphasis will be placed on key EU policies on measures for competitive, sustainable and secure growth up to 2030, transport, agriculture, greenhouse gas emission reductions, financial allocations and future investments.

Keywords:

Climate change, Greenhouse gas emissions, Biodiversity, Renewable energy sources, Waste

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για αρχή, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, τον κ. Δημήτριο Σωτηρόπουλο για την καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Ευχαριστώ θερμά και τα υπόλοιπα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, την κ. Ευγενία Μπιτσάνη και τον κ. Κωνσταντίνο Τσουντα, που αφιέρωσαν χρόνο για να διαβάσουν προσεκτικά την διπλωματική μου εργασία. Ευχαριστώ επίσης όλους τους φίλους μου, την σύζυγό μου Ιζαμπέλα και τους γονείς μου Σπυρίδων και Ουρανία, για την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξή τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
1.1 ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	9
1.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	12
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
2.2 Ο.Ο.Σ.Α. (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ) - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	14
2.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΔΡΑΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	15
2.4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ.....	18
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	18
3.2 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ 2000-2020.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	21
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	21
4.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	24
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	24
5.2 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.....	24
5.3 ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΥΠΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	29
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	29
6.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	29
6.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	30
6.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	32
6.5 ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ.....	33

6.6 ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	37
6.7 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	45
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	45
7.2 ΦΟΡΕΙΣ ΆΣΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	45
7.3 ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ.....	47
7.4 ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ.....	50
7.5 ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	52
7.6 ΥΔΑΤΑ.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ (ΜΚΟ).....	55
8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	55
8.2 ΟΙ (ΜΚΟ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	56
8.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ.....	57
8.4 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	59
8.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ...	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	64
9.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	64
9.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ.....	65
9.3 Η ΟΔΗΓΙΑ 90/313.....	66
9.4 Η ΟΔΗΓΙΑ 90/313 ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	68
9.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 90/313 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	70
9.6 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 90/313 ΣΤΗΝ ΕΕ.....	71
9.7 Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΗΥΣ.....	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. Ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	77
10.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	77
10.2 ΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	79
10.3 ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΟΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	80
10.4 ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΕΔΠΠ).....	80
10.5 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΚΠΑΑ).....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11. ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟ 2030.....	83
11.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	83

11.2 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2030.....	84
11.3 ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ, ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	86
11.4 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ.....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα περιβαλλοντικά ζητήματα, και πιο συγκεκριμένα το ζήτημα του περιβαλλοντικού σχεδιασμού και της περιβαλλοντικής πολιτικής, φαίνεται να έχουν αρχίσει να υπάρχουν στη συνείδηση των ανθρώπων. Με την πάροδο του χρόνου, οι άνθρωποι συνειδητοποιούν ότι κάθε δραστηριότητά τους έχει ανάλογο αντίκτυπο στο περιβάλλον.

Το τελευταίο διάστημα γίνεται πιο σαφές ότι οι κλιματικές και περιβαλλοντικές αλλαγές είναι πράγματι ραγδαίες και ότι οι αλλαγές αυτές μπορούν να μεταβάλουν ριζικά τις επιπτώσεις του περιβάλλοντος, το πως λειτουργούν οι κοινωνίες και πως απειλούνται, τις οικονομίες και τέλος την επιβίωση του ανθρώπου (IPCC, 2007: Climate Change 2007: Synthesis Report). Μια σειρά από περιβαλλοντικά επιζήμια επιπτώσεις όπως του φαινομένου του θερμοκηπίου, της κλιματικής αλλαγής, μείωση του όζοντος κ.λπ.) έκαναν τα εμπλεκόμενα μέρη, όπως η ΕΕ, να καταλάβουν την αναγκαιότητα ανάπτυξης συγκεκριμένων και αποτελεσματικών δράσεων και σχεδίων για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων από κοινωνικές και οικονομικές ομάδες συμφερόντων, εθνικές κυβερνήσεις, διοικητικά όργανα της ΕΕ και εθνικές διοικήσεις στα κράτη μέλη (Soverosky, 2004).

Σκοπός της διπλωματικής είναι να παρουσιαστούν οι ευρωπαϊκές και ελληνικές πολιτικές για το περιβάλλον μέσα από την ανάλυση εγγράφων πολιτικής δράσης και σχεδιασμού. Επίσης, καταγράφει και αναλύει τους μελλοντικούς στόχους στο χρονικό πλαίσιο του 2030, προκειμένου να δούμε τι επιφυλάσσει το μέλλον σχετικά με τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν ήδη οι περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας.

1.1 ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η μελέτη αποτελείται από 12 κεφάλαια, το πρώτο από τα οποία είναι ένα εισαγωγικό κεφάλαιο που παρουσιάζει εν συντομία τα θέματα που εξετάζονται.

Ειδικότερα, στο 2ο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση στα παγκόσμια και ευρωπαϊκά περιβαλλοντικά πλαίσια και στην περιβαλλοντική πολιτική του ΟΟΣΑ, προκειμένου να δοθεί μια γενική εικόνα της πορείας στις περιβαλλοντικές συμφωνίες και συμβάσεις μέχρι σήμερα. Γίνεται ανάλυση όλων των υπογεγραμμένων θεσμικών μέσων, διεθνών συμβάσεων, συμφωνιών και καινοτομιών του περιβαλλοντικού σχεδιασμού.

Το 3ο κεφάλαιο συνεχίζει με τα κυριότερα χρηματοδοτικά μέσα στον περιβαλλοντικό τομέα και τους τομείς που καλύπτουν.

Το κεφάλαιο 4 περιγράφει την τρέχουσα κατάσταση στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό της ΕΕ. Οι κυριότεροι φορείς του σχεδιασμού (ΕΕ & Ευρωπαϊκή Επιτροπή), διαμορφώνουν πολιτικές με βάση τις τέσσερις κύριες οδηγίες-πλαίσια που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού δικαίου.

Στο Κεφάλαιο 5, παρουσιάζουμε τα κυριότερα μέσα στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό της χώρας μας. Οι σημερινές συνθήκες στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό τη Ελλάδας χαρακτηρίζονται από ελάχιστες πρωτοβουλίες ή δράσεις, με σημαντικό όργανο το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών στην εθνική νομοθεσία.

Στο Κεφάλαιο 6 επιχειρείται μια πλήρης ανάλυση της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας. Αναλύει την τρέχουσα κατάσταση και εξετάζει κάθε τομέα (νερό, απόβλητα κ.λπ.) που απαιτεί περιβαλλοντική προστασία.

Στο Κεφάλαιο 7 αναλύεται το ισχύον πλαίσιο του ελληνικού κράτους και εξετάζεται η σημερινή κατάσταση των ελληνικών περιβαλλοντικών πολιτικών και από ποιους θεσμούς εφαρμόζονται.

Σε αυτό το σημείο της διατριβής ολοκληρώνουμε τις αναλύσεις και τεκμηριώσεις των τρεχουσών συνθηκών και ξεκινάμε να καθορίζουμε τους μελλοντικούς στόχους και δεσμεύσεις.

Το 8ο κεφάλαιο ασχολείται με το ρόλο των ΜΚΟ, τη σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης, την περιβαλλοντική εκπαίδευση στην ΕΕ και τέλος τη σημασία των τοπικών αρχών στη διαμόρφωση των συνολικών περιβαλλοντικών συνθηκών.

Το κεφάλαιο 9 ασχολείται με την πρόσβαση των πολιτών σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, τη Σύμβαση του Άρχους και την εναρμόνισή της στο ελληνικό δίκαιο και την οδηγία 90/313.

Στο κεφάλαιο 10 περιγράφεται ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, το Ελληνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο, το Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης και το Εθνικό Κέντρο για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Στο Κεφάλαιο 11 προβλέπουμε την εξέλιξη του περιβαλλοντικού προγράμματος, καθορίζει τις κύριες κατευθύνσεις της ΕΕ για να πετύχει τους στόχους μέχρι το 2030, παρουσιάζει την κύρια πολιτική της ΕΕ στον τομέα των μεταφορών, στη γεωργία και την μείωση εκπομπών.

Στο 12ο κεφάλαιο που είναι και το τελευταίο, αναφέρονται συνοπτικά τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη μελέτη μετά από μια σύντομη ανασκόπηση.

1.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο όρος περιβάλλον έχει πολλές πτυχές και έχουν διατυπωθεί μέχρι σήμερα πολλοί ορισμοί, οι οποίοι προσδιορίζουν την έννοια με διαφορετικούς τρόπους. Αν οι ερευνητές θέλουν να μελετήσουν τον τρόπο λειτουργίας του περιβάλλοντος και το χωροταξικό σχεδιασμό, είναι απαραίτητο να οριστεί από την αρχή με σαφήνεια τι σημαίνει περιβάλλον και ο τρόπος που θα το μελετήσουν. Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, ο νόμος 1650/86, ορίζει ότι το περιβάλλον αποτελείται από φυσικούς, ανθρωπογενείς παράγοντες και στοιχεία που αλληλοεπιδρούν, επηρεάζοντας τις οικολογικές ισορροπίες, της ποιότητας ζωής, την δημόσια υγεία, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και αισθητική αξία.

Ένας πιο γενικός ορισμός, ο οποίος καλύπτει μια σειρά από παράγοντες που επιδρά στη λειτουργία του περιβάλλοντος, προέρχεται από τον Henri Proglío: "Το περιβάλλον αποτελείται από συνθήκες (φυσικές, χημικές, βιολογικές, πολιτιστικές και κοινωνικές) που επηρεάζουν την λειτουργία των ζωντανών οργανισμών και των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων".

Ο όρος σχεδιασμός σημαίνει τη διεύθυνση και οργάνωση όλων των μορφών στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Επομένως, με βάση αυτή την έννοια, ο χωροταξικός σχεδιασμός σημαίνει σχεδόν πάντα περιβαλλοντικός σχεδιασμός. Έτσι, μιλώντας περί γενικής διαχείρισης στον χώρο, εμμέσως εννοούμε τους όρους της προστασίας και βελτίωσης στο φυσικό περιβάλλον. Οι όροι του "χώρου", του "περιβάλλοντος", του "σχεδιασμού" και της "ανάπτυξης" είναι στις μέρες μας στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους με λειτουργικό και οργανικό τρόπο.

Ο σχεδιασμός του περιβάλλοντος αποτελεί ένα σύγχρονο επιστημονικός κλάδο και στοχεύει στην ενσωμάτωση πρακτικών στο αστικό και χωροταξικό σχεδιασμό με τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός των αστικών, μητροπολιτικών, αγροτικών και φυσικών περιοχών περιλαμβάνει όλους τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς του ευρωπαϊκού και τοπικού επιπέδου. Η πιο συχνή παρατήρηση στον περιβαλλοντικό σχεδιασμό είναι η εξέταση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των έργων και των σχεδίων στους τομείς της χρήσης γης, της οικονομικής ανάπτυξης, των μεταφορών, της στέγασης, του αέρα, του θορύβου και των υδάτων (CEMAT, 2007). Θα ήταν σκόπιμο να αναλυθεί τι σημαίνει περιβαλλοντική πολιτική. Πρώτον, το περιβάλλον αποτελεί την στρατηγική πολιτική των ενδιαφερομένων μερών που συνδέονται μεταξύ τους. Οι πολιτικές για το περιβάλλον αποτελούν δημόσιες πολιτικές με διαφορετική σημασία από άλλες, με κύριο στόχο την κατάλληλη διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και δεικτών. Συνεπώς, η περιβαλλοντική πολιτική ορίζεται ως εξής:

Οι πολιτικές για το περιβάλλον αποτελούν σχέδια δράσης που καταρτίζονται και εφαρμόζονται από τις δημόσιες αρχές με την ευθύνη της διαχείρισης των πόρων και των μέσων που διαθέτει η νόμιμη πολιτική εξουσία ώστε να εφαρμόσει τις προτιμήσεις που καθορίζει η ανάγκη για ένα βιώσιμο περιβάλλον.

Ένας πιο τεχνικός ορισμός έχει ως εξής: Περιβαλλοντική πολιτική είναι η εκ των προτέρων παρέμβαση των δημόσιων αρχών άμεσα ή έμμεσα εκ των προτέρων στις ατομικές ή συλλογικές ενέργειες φυσικών ή νομικών προσώπων με στόχους τις άμεσες ή έμμεσες βελτιώσεις στους περιβαλλοντικούς δείκτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΕ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι πλέον αναμφισβήτητες: η ταχεία αύξηση της θερμοκρασίας αυξάνει τους κινδύνους να εξαφανιστούν ορισμένα είδη και να εμφανιστούν μολυσματικές ασθένειες. Παράλληλα, οι πάγοι λιώνουν επηρεάζει τους υδάτινους πόρους και αυξάνει τους κινδύνους πλημμυρών. Η κατάσταση αυτή απαιτεί σύνθετα και αποτελεσματικά μέτρα για πιο ορθολογική χρήση στους φυσικούς πόρους και να προσαρμόσει το ανθρωπογενές περιβάλλον στην κλιματική αλλαγή.

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ ήταν αυτή που πρωτοστάτησε στον σχεδιασμό για τον περιβάλλον θέτοντας τις κύριες αρχές: Μια ανασκόπηση στα σημαντικότερα ορόσημα της δράσης της ΕΕ δείχνει ότι η προστασία του περιβάλλοντος δεν αποτελούσε σημαντικό θέμα στη Συνθήκη της Ρώμης (1957), καθώς είχε ως στόχο την ανάπτυξη και διεύρυνση της κοινής αγοράς. Η 1η οδηγία για το περιβάλλον εκδόθηκε το 1967 και αφορούσε τις λειτουργίες της ταξινόμησης, συσκευασίας και επισήμανσης για τις επικίνδυνες ουσίες (67/548) και με τη Διεθνή Διάσκεψη στη Στοκχόλμη το 1972, εγκρίθηκαν οι βάσεις για το περιβαλλοντικό δίκαιο και ιδρύθηκε το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος του ΟΗΕ. Στο Παρίσι, στο ίδιο έτος, οι επικεφαλής χωρών και κυβερνήσεων κλήθηκαν να εκπονήσουν ένα σχέδιο δράσης για το περιβάλλον και να εκδώσουν τομεακές περιβαλλοντικές οδηγίες. Το 1973 ξεκίνησε το πρώτο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για το Περιβάλλον (1973-1976) και η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά.

Το 1982 εγκρίθηκαν διαδοχικά τέσσερα σχέδια περιβαλλοντικής δράσης, υιοθετώντας μια κάθετη και τομεακή προσέγγιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Στη Γενεύη, το 1983 έχουμε την ίδρυση της Παγκόσμιας Επιτροπής του Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης, το 1985 μέσω του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη, ο οποίος συνέστησε στην ΕΕ να παρουσιάσει την αειφόρο ανάπτυξη ως πρότυπο τομέα ανάπτυξης της απασχόλησης που θα χρηματοδοτείτο με κοινοτικά κονδύλια, ακολουθεί το έτος 1986 με υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Ενιαίας Πράξης, παρέχοντας νομικές βάσεις για την περιβαλλοντική νομοθεσία. Παρείχε την επίσημη νομική βάση για. Οι στόχοι της ήταν να προστατευθεί το περιβάλλον, η ανθρώπινη υγεία και οι φυσικοί πόροι.

Ο ΟΗΕ το 1987, μέσω της Παγκόσμιας Επιτροπής του Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης δημοσίευσε την έκθεση Brundtland, "Το κοινό μας μέλλον" και αντανάκλασε τα περιβαλλοντικά προβλήματα που επικρατούσαν εκείνη την εποχή και τόνιζε την ανεπάρκεια της προσέγγισης ώστε να αντιμετωπιστούν τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Μέσω της έκθεσης βλέπουμε την έννοια της "βιώσιμης ανάπτυξης" ως σημείο αναφοράς παράλληλα με πολιτικές για τη σημερινή κοινωνία και τόνισε τις συνέπειες των σημερινών κυρίαρχων πρακτικών για την παραγωγή και κατανάλωση των μελλοντικών κατοίκων της γης.

Το 1992, στη Συνθήκη του Μάαστριχτ (άρθρο 6) όρισε την απαίτηση να προστατευθεί το περιβάλλον με ενσωμάτωση όλων των κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων. Με την συνθήκη αυτή έχουμε εισαγωγή του όρου "βιώσιμη ανάπτυξη" στη νομοθεσία της ΕΕ. Επίσης, στο Ρίο το 1992 διοργανώθηκε η διάσκεψη την ανάπτυξη και το περιβάλλον. Στη διάσκεψη αυτή, η βιώσιμη ανάπτυξη ορίστηκε ως στόχος επίτευξης σε επίπεδο περιφερειακό, διεθνές και εθνικό. Η βιώσιμη ανάπτυξη αναφέρεται στην προσπάθεια να επιτευχθεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη χωρίς να εξαντλήσουμε

τους φυσικούς πόρους ή αρνητικές επιπτώσεις σε κοινωνικές ομάδες και διατυπώθηκε η Ατζέντα 21, ένα ολοκληρωμένο σύνολο κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών κατευθυντήριων γραμμών για την βιωσιμότητα στη ανάπτυξη .

Το έτος 1994 έχουμε την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για το Περιβάλλον.

Στο Άμστερνταμ το 1997 υπογράφεται η συνθήκη, η οποία καθιστά θεμελιώδη αρχή στην ΕΕ την αρχή στη βιώσιμη ανάπτυξη και το 1997 υιοθετήθηκε στο Κιότο το Πρωτόκολλο για την κλιματική αλλαγή ώστε να αποτραπούν ανθρωπογενείς παράγοντες που είναι επικίνδυνοι για την ατμόσφαιρα. Το σύνολο των βιομηχανικών χωρών δεσμεύτηκε να προχωρήσει σε μείωση των εκπομπών αερίων (εξαφθοριούχο θείο διοξείδιο του άνθρακα, υδροφθοράνθρακες, μεθάνιο, υπερφθοράνθρακες και οξείδιο του αζώτου), που αποτελούν τις κύριες αιτίες της υπερθέρμανσης του πλανήτη, κατά 5% τουλάχιστον. Το 1998, το Κάρντιφ κατέστησε την τομεακή ανάπτυξη μία από τις προϋποθέσεις για να επιτευχθεί η ανάπτυξη, επιτρέποντας να ενσωματωθεί η πολιτική στην ΕΕ. Το 1999 καθιερώθηκαν οι Πράσινες Εβδομάδες, μια σειρά ετήσιων συνεδρίων της ΕΕ για το περιβάλλον.

Στην Χάγη το 2000 διοργανώθηκε η διάσκεψη για το περιβάλλον με στόχο να καθοριστεί ο μηχανισμός που θα εφαρμόσει το πρωτόκολλο του Κιότο.

Ακολουθεί το έτος 2001 με εκπόνηση του έκτου προγράμματος δράσης του περιβάλλοντος 2001-2010: "Το μέλλον και οι επιλογές μας". Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσδιορίζεται η σημασία της κλιματικής αλλαγής, της φύσης, της βιοποικιλότητας, του περιβάλλοντος, της υγείας, της βιώσιμης χρήσης στους φυσικούς πόρους και της διαχείρισης στα απόβλητα ως βασικούς τομείς δράσης. Επιπλέον, στη διάσκεψη της Βόννης το 2001, οι υπουργοί περιβάλλοντος από 185 χώρες συμφώνησαν να συμμορφωθούν με τις αποφάσεις του Πρωτοκόλλου στο Κιότο.

Στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, στην παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την βιώσιμη ανάπτυξη έχουμε υιοθέτηση της Πολιτικής Διακήρυξης και ενός Σχεδίου Εφαρμογής, αναγνωρίζοντας την κοινή ευθύνη όλων να ενισχυθεί η αειφόρος ανάπτυξη με οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή και να προστατευθεί το περιβάλλον σε συνθήκες τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και παγκοσμίου επιπέδου.

Το 2007, με την συνθήκη στην Λισαβόνα στόχος ήταν να καταπολεμηθεί η κλιματική αλλαγή και να προωθηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη σε χώρες εκτός ΕΕ ως κύριους στόχους της ΕΕ.

Η Διάσκεψη της Κοπεγχάγης του 2009 αναγνώρισε την ανάγκη σημαντικής μείωσης των παγκόσμιων εκπομπών- η Διάσκεψη του Κανκούν (Μεξικό) του 2010 καθόρισε εθελοντικές δεσμεύσεις για τον περιορισμό των ρύπων, αλλά όχι ανώτερα επίπεδα ή χρονικές δεσμεύσεις, το 2011 στη Διάσκεψη του Ντέρμπαν (Νότια Αφρική) οι παγκόσμιες ανεπτυγμένες χώρες συμφώνησαν να δημιουργήσουν ένα ταμείο οικονομικής βοήθειας για τις αναπτυσσόμενες χώρες κατά τα επόμενα τρία χρόνια, ώστε να βοηθήσουν τις φτωχές χώρες να προσαρμοστούν στις πράσινες τεχνολογίες- να παράσχουν χρηματοδότηση στις χώρες με πλούσια δάση για την προστασία τους όπου αποψιλώνονται με γοργούς ρυθμούς και από τις επιπτώσεις της γεωργίας και να διατηρήσουν τις αποφάσεις του Πρωτοκόλλου στο Κιότο, το οποίο επιβάλλει δεσμευτικά όρια εκπομπών στις πλούσιες χώρες για τις πλούσιες χώρες.

Στη Διάσκεψη της Ντόχα στο Κατάρ το 2012, αποφασίστηκε να παραταθεί το Πρωτόκολλο του Κιότο μέχρι το έτος 2020 και να δημιουργηθούν συνθήκες πιο ανταγωνιστικής οικονομίας σε χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέχρι το έτος 2050. Στη συνέχεια, ο ΟΗΕ το 2015 προχώρησε σε υιοθέτηση της Ατζέντας 2030 περί βιώσιμης ανάπτυξης και των 17 στόχων που αφορούν οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και 169 σχετικών στόχων που πρέπει να εκπληρωθούν μέχρι το έτος 2030.

Συγκεκριμένα, ο στόχος 13 "Δράση για την κλιματική αλλαγή", ο 14^{ος} στόχος "Η ζωή στο νερό" μαζί με τον στόχο 15 "Η ζωή στη γη" δίνουν έμφαση στη λήψη μέτρων ώστε να καταπολεμηθεί η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις, να προστατευθεί η βιώσιμη χρήση στους ωκεανούς και να προωθηθεί η προστασία, η αποκατάσταση, η βιώσιμη χρήση στα χερσαία οικοσυστήματα, στα δάση, η βιώσιμη διαχείριση, η καταπολέμηση στη ερημοποίηση, η αντιστροφή από την υποβάθμιση στην γη και της απώλειας στη βιοποικιλότητα.

Η προοπτική για την κλιματική αλλαγή εξαρτάται από την λήψη μέτρων και πολιτικών για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης. Δεδομένου ότι η οικολογική συνείδηση του κοινού έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή να ενημερωθεί το κοινό και να πετύχουμε ενίσχυση της εκπαίδευσης για το περιβάλλον (Portney, 2000). Ταυτόχρονα, είναι σαφές ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη για την ενεργό συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών φορέων στις δραστηριότητες προστασίας του περιβάλλοντος.

2.2 ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο ΟΟΣΑ αποτελεί την διάδοχη κατάσταση στον Οργανισμό για την Ευρωπαϊκή & Οικονομική Συνεργασία, όπου ήταν υπεύθυνος του συντονισμού του σχεδίου Μάρσαλ μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η συνθήκη για να ιδρυθεί ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία & Ανάπτυξη υπογράφηκε από 20 χώρες (14/12/1960) και ο ρόλος του ήταν η διατλαντική οικονομική συνεργασία. Δέκα ακόμη χώρες προσχώρησαν και σήμερα ο ΟΟΣΑ περιλαμβάνει 30 από τις κορυφαίες βιομηχανικές χώρες του κόσμου και ασκεί σημαντική επιρροή στις παγκόσμιες οικονομικές υποθέσεις. Η χώρα μας ήταν εκ των πρώτων χωρών, επικυρώνοντας την σύμβαση για την ίδρυση του ΟΟΣΑ το 1961. Στην Ελλάδα, υπεύθυνο για την πολιτική του ΟΟΣΑ ήταν το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών .

Τα κράτη που αποτελούν τον ΟΟΣΑ είναι τα εξής: (σε παρένθεση οι ημερομηνίες επικύρωσης της συνθήκης) Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιρλανδία, Ισλανδία, Τουρκία, Ισπανία, Φινλανδία, Καναδάς, Ηνωμένο Βασίλειο, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και η Σουηδία όπου επικύρωσαν την συμφωνία το 1961. Ακολουθεί η Ιταλία το 1962, η Ιαπωνία το 1964, η Αυστραλία το 1971, η Νέα Ζηλανδία το 1973, το Μεξικό το 1994, η Τσεχική Δημοκρατία το 1995, η Κορέα, η Πολωνία και η Ουγγαρία το 1996 και τέλος η Σλοβακία το 2000. Τα μέλη του ΟΟΣΑ μοιράζονται πολλά κοινά χαρακτηριστικά, όπως η δημοκρατική διακυβέρνηση και η προσήλωση στις αρχές της οικονομίας στην αγορά και έχει προχωρήσει σε συνεργασία 70 άλλων χωρών και άλλων διεθνών οργανισμών.

Επιπλέον, αναγνωρίζεται για τις έρευνες και τις στατιστικές αναλύσεις που αφορούν τον τρόπο διαμόρφωσης και την εφαρμογή πολιτικών. Οι εργασίες αυτές συχνά παρέχουν σημαντική υποστήριξη για την αξιολόγηση και της κριτικής για την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής και πολιτικών μέτρων, ακόμη και μετά από πολλά χρόνια από την υλοποίησή τους. Συνολικά, η ιδιαίτερη δύναμη του ΟΟΣΑ έγκειται στο γεγονός ότι παρέχει ένα πλαίσιο για τις χώρες μέλη να συζητούν και να αναπτύσσουν οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές που προσδιορίζουν την εξέλιξη διαφόρων κρίσιμων τομέων σε παγκόσμια κλίμακα και στο μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα.

Είναι εμφανής η σπουδαιότητα της Ελλάδας να συμμετέχει σε έναν τόσο κρίσιμο διεθνή οργανισμό, καθώς και η δυνατότητά της να συνεργάζεται για να διαμορφωθούν κοινωνικοοικονομικές πολιτικές με παγκόσμιες και μακροπρόθεσμες προοπτικές.

Ο ρόλος του ΟΟΣΑ στον τομέα του περιβάλλοντος ορίζεται σαφώς στην έκθεση του διεθνούς αυτού οργανισμού με τίτλο "Περιβαλλοντικές προοπτικές του ΟΟΣΑ έως το 2030". Η έκθεση βασίζεται αναλύοντας τον τρόπο που τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι πιθανό να εξελιχθούν στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και στις λεγόμενες BRICS χώρες όπως η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία, η Κίνα και η Νότια Αφρική μέχρι το 2030 και διατυπώνει προτάσεις για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων, όπως η κλιματική αλλαγή, που εμφανίζονται ή θα εμφανιστούν εκείνη τη στιγμή. Η έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α. αναλύει τα περιβαλλοντικά προβλήματα που είναι πιθανό να προκύψουν τις επόμενες δεκαετίες και προτείνει λύσεις, καθώς και επισημαίνει τις συνέπειες σε περίπτωση μη εφαρμογής περιβαλλοντικών πολιτικών. Η υπερθέρμανση του πλανήτη, η οποία είναι σε επίπεδα 1,7 έως 2,4 βαθμούς Κελσίου υψηλότερα των προβιομηχανικών επιπέδων, θα αυξήσει τα αέρια του θερμοκηπίου που εκπέμπονται και θα προκαλέσει κύματα καύσωνα και πλημμύρες. Οι θάνατοι από το τροποσφαιρικό όζον θα τετραπλασιαστούν και οι θάνατοι από τα αιωρούμενα σωματίδια θα υπερδιπλασιαστούν.

Σε γενικές γραμμές, ωστόσο, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις αφορούν άμεσα τις αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς η οικονομική τους βάση και τεχνολογία βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, ή τουλάχιστον όχι στο ίδιο επίπεδο με άλλες κατηγορίες χωρών. Η έκθεση << Περιβαλλοντικές προοπτικές >> επικεντρώνεται σε περιβαλλοντικά ζητήματα που απαιτούν επείγουσα προσοχή σε καταστάσεις που δεν διαχειρίζονται καλά, δεν διαχειρίζονται καλά ή επιδεινώνονται. Τα σενάρια πολιτικής στην παρούσα έκθεση καταδεικνύουν ότι η πολιτική και η τεχνολογία που απαιτείται να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις είναι διαθέσιμες και προσιτές. Οι φιλόδοξες πολιτικές ενέργειες που απαιτούνται για να προστατευθεί το περιβάλλον μπορούν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα της οικονομίας και να μειώσουν το κόστος της υγειονομικής περίθαλψης. Μακροπρόθεσμα, τα οφέλη της έγκαιρης δράσης για την αντιμετώπιση πολλών περιβαλλοντικών προκλήσεων μπορεί να υπερτερούν του κόστους.

2.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΔΡΑΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Εάν δεν ληφθούν νέα μέτρα πολιτικής τις επόμενες δεκαετίες, κινδυνεύουμε να αλλάξουμε αμετάκλητα τις περιβαλλοντικές υποδομές, απαραίτητες για να διατηρηθεί η οικονομική ευημερία. Προκειμένου να αποφευχθεί αυτή η εξέλιξη απαιτούνται επείγουσες δράσεις για να καταπολεμηθεί η κλιματική αλλαγή, η απώλεια στην βιοποικιλότητα, η λειψυδρία και οι επιπτώσεις της ρύπανσης του περιβάλλοντος και των επικίνδυνων χημικών ουσιών στην υγεία.

Παραδείγματος χάριν, χωρίς επιπλέον πολιτικές μέχρι το 2030:

- Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως προβλέπεται σε αύξηση 37% & 52%, αντίστοιχα, μέχρι το έτος 2050. Η εξέλιξη αυτή προκαλεί υπερθέρμανση του πλανήτη κατά 1,7-2,4°C, όπως περιγράφεται παραπάνω και είναι δυνατό να έχουμε αύξηση των καιρικών

φαινομένων, των καυσώνων, ξηρασιών, καταιγίδων, πλημμυρών, επηρεάζοντας σοβαρά τις ουσιώδεις υποδομές και τη γεωργική παραγωγή.

- Πολλά γνωστά στις μέρες μας, ζωικά και φυτικά είδη μπορεί να εξαφανιστούν εξαιτίας των υποδομών, των γεωργικών επεκτάσεων και των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή. Οι παραγωγές σε τρόφιμα και βιοκαύσιμα αυξάνει 10% στην αρόσιμη γη στον κόσμο, γεγονός που οδηγεί σε περαιτέρω απώλεια στην άγρια ζωή. Η συνεχής απώλεια στην βιοποικιλότητα περιορίζει την ικανότητα του πλανήτη παροχής πολύτιμων υπηρεσιών οικοσυστήματος που υποστηρίζουν την ανάπτυξη της οικονομίας και την ευημερία του ανθρώπου.
- Η μη βιώσιμη χρήση και διαχείριση των πόρων, η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει τη λειψυδρία και πάνω από 3,9 δις. άνθρωποι προβλέπεται να κατοικούν σε περιοχές με σοβαρές δυσκολίες στην παροχή νερού
- Ο αντίκτυπος από την ατμοσφαιρική ρύπανση στον τομέα της υγείας αυξάνεται σε παγκόσμιο επίπεδο, οι αριθμοί στους πρώιμους θανάτους εξαιτίας του όζοντος στο έδαφος είναι 4 φορές υψηλότερος και οι θάνατοι εξαιτίας των σωματιδίων είναι περισσότερο από 2 φορές υψηλότερος. Οι χημικές ουσίες που παράγονται εκτός ΟΟΣΑ αυξάνονται ραγδαία, αλλά δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία να αξιολογηθούν οι κίνδυνοι των χημικών ουσιών για το περιβάλλον και τα προϊόντα.

Ο μεγαλύτερος αντίκτυπος στο περιβάλλον θα γίνει αισθητός στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου δεν υπάρχουν επαρκή εργαλεία για την διαχείριση και προσαρμογή. Το κόστος από την αδράνεια σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, οι καθυστερήσεις στη λήψη μέτρων, άμεσα ή έμμεσα μέσω του κόστους των ιατρικών υπηρεσιών, μέσω της μείωσης της παραγωγικότητας της εργασίας, επηρεάζουν τις οικονομίες όλων των χωρών (συμπεριλαμβανομένων των χωρών του ΟΟΣΑ). Το κόστος της αδράνειας ενόψει της απώλειας της βιοποικιλότητας (π.χ. της αλιείας) και της κλιματικής αλλαγής είναι σημαντικό.

2.4 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Σήμερα αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία να αντιμετωπιστούν τα κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα και να πραγματοποιηθούν φιλόδοξες αλλαγές για να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη. Οι επενδύσεις που γίνονται στις μέρες μας οφείλουν να κατευθύνονται σε ένα πιο ευαίσιμο μέλλον για το περιβάλλον, ιδίως εκείνες που προωθούν τη διαχείριση της ενέργειας, τις υποδομές μεταφορών και τους δρόμους αποθεμάτων κατασκευής για τις επόμενες δεκαετίες. Οι επόμενες ενέργειες είναι:

- Αντιμετώπιση στα πιο περίπλοκα περιβαλλοντικά ζητήματα με εστίαση στις διαδικασίες των αγορών, των φόρων και των αδειών που διατίθενται στο εμπόριο, για τη μείωση του κόστους δράσης.
- Προτεραιότητα σε δράσεις σε βασικούς τομείς που προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος: αλιεία, γεωργία, μεταφορές και ενέργεια. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα θα πρέπει να ενσωματωθούν σε ολόκληρη τη διαδικασία χάραξης πολιτικής από αρμόδια υπουργεία όπως το Υπουργείο Οικονομίας, Εμπορίου και Οικονομικών και οφείλουν να ενσωματώνονται σε όλα τα στάδια των αποφάσεων που σχετίζονται με την διαδικασία της παραγωγής και της κατανάλωσης.

- Να διασφαλιστεί ότι οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης οδηγούν σε αποτελεσματικότερες χρήσεις στους πόρους, ανάπτυξη και προώθηση καινοτομιών στην Οικολογία. Το σύνολο των εταιρειών και των βιομηχανιών πρέπει να ηγηθούν και το σύνολο των κυβερνήσεων να παρέχουν ένα σαφές και συνεπές μακροπρόθεσμο πλαίσιο πολιτικής για την προώθηση της οικολογικής καινοτομίας και τη διασφάλιση της επίτευξης περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων.
- Ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων στις χώρες εντός και εκτός ΟΟΣΑ για να αντιμετωπίσουν τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές προκλήσεις. Οι BRIICS χώρες είναι βασικοί εταίροι λόγω του αυξανόμενου μεριδίου της παγκόσμιας οικονομικής επιρροής και της παγκόσμιας περιβαλλοντικής πίεσης. Η μεγαλύτερη περιβαλλοντική συνεργασία στις χώρες εντός και εκτός ΟΟΣΑ θα συμβάλει να διαδοθεί η γνώση και να βελτιωθούν οι τεχνολογικές πρακτικές.
- Να ενισχυθεί η διεθνής περιβαλλοντική διακυβέρνηση και να επιλυθούν πιο αποτελεσματικά τα παγκόσμια περιβαλλοντικά ζητήματα που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα.
- Δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στο περιβάλλον, στα προγράμματα αναπτυξιακής συνεργασίας και προωθώντας πιο ορθολογικές πολιτικές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι οργανισμοί αυτοί παρέχουν χρηματοδότηση μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων και δραστηριοτήτων:

- Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Γεωργική & Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ)
- Διαρθρωτικά Ταμεία (ΕΚΤ & ΕΤΠΑ)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Περιφερειακή Ανάπτυξη (ΕΤΠΑ)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Αλιεία (ΕΤΑ)
- Ταμείο Συνοχής - Cohesion Fund (CF)
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

3.2 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ 2000-2020

Πρόγραμμα Intelligent Energy Europe(IEE)

Αντιμετωπίζει τα τεχνικά εμπόδια να διαδοθεί η ενεργειακή απόδοση και να προωθηθεί η χρήση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όλων των κλάδων, συμπεριλαμβάνοντας και τις μεταφορές.

Προγράμματα για το πλαίσιο της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας

Περιλαμβάνει την ενίσχυση της ολοκλήρωσης και της βιωσιμότητας του ελληνικού ενεργειακού συστήματος.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα ΕΠΑΝ

Παρεμβάσεις στο περιβάλλον, την ενέργεια και την βιώσιμη ανάπτυξη.

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η χρηματοδότηση παρέχεται κυρίως για δραστηριότητες και έργα σε περιβαλλοντικούς τομείς περιφερειακής και τοπικής σημασίας, όπως η ύδρευση, η αποχέτευση, η επεξεργασία λυμάτων και η διαχείριση αποβλήτων.

Χρηματοδοτικό πρόγραμμα "NER 300"

Υποστηρίζει την τεχνολογική καινοτομία στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και για τη δέσμευση και αποθήκευση στα αέρια τα οποία εκπέμπονται από σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής.

Κοινοτική πρόγραμμα URBAN II

Ολοκλήρωση αστικών παρεμβάσεων έργων ανάπτυξης τεχνικών, κοινωνικών υποδομών και περιβαλλοντικής αποκατάστασης.

Πέμπτο πρόγραμμα – Πλαίσιο δράσεων (1998-2002)

- Διαχείριση της ποιότητας ζωής και των μέσων διαβίωσης με έμφαση στο περιβάλλον και την υγεία, τη βιώσιμη γεωργία, την αλιεία, τη δασοκομία και την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη (συμπεριλαμβανομένων των ορεινών περιοχών).
- Ποιότητα των υδάτων, πλανητικές αλλαγές, κλίμα, βιοποικιλότητα και βιώσιμη διαχείριση και βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Χρηματοδοτικό Μέσο για το Περιβάλλον (LIFE) 2000 – 2004

- Φύση: στοχεύει να συμβάλει να εφαρμοστεί η κοινοτική οδηγία ώστε να διατηρηθούν τα άγρια πτηνά και οι οικότοποι.
- Περιβάλλον: Στοχεύει να συμβάλει να αναπτυχθούν καινοτόμες και ολοκληρωμένες τεχνολογίες και μέθοδοι για να αναπτυχθεί και να εξελιχθεί περισσότερο η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική.
- Τρίτες χώρες: Στόχος του είναι να συμβάλει στην ανάπτυξη περιβαλλοντικών πολιτικών και προγραμμάτων δράσης σε τρίτες χώρες της Μεσογείου και της Βαλτικής Θάλασσας, δημιουργώντας τις απαραίτητες αρμοδιότητες και διοικητικές δομές για το περιβάλλον.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΕΠΠΕΡ) (2000 – 2006)

- Τεχνική βοήθεια
- Θεσμοί - περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση
- Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών - Βιότοποι
- Χωροταξικός σχεδιασμός - Πολεοδομικός σχεδιασμός - Ανάπλαση
- Υδάτινο περιβάλλον
- Πολιτική προστασία, τοπίο, προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος
- Στερεά απόβλητα
- Περιβαλλοντικά έργα με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα
- Ποιότητα του αέρα, θόρυβος
- Άλλες δραστηριότητες προστασίας του περιβάλλοντος

Έκτο πρόγραμμα-πλαίσιο (2002-2006)

Βιώσιμα ενεργειακά συστήματα, βιώσιμες χερσαίες μεταφορές, βιώσιμη ανάπτυξη με έμφαση στην πλανητική αλλαγή και τα οικοσυστήματα.

Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο (2007-2013)

Κλιματική αλλαγή και προβλέψεις για τα οικοσυστήματα, τα χερσαία και θαλάσσια συστήματα- παρακολούθηση των περιβαλλοντικών πιέσεων και κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων στην υγεία- εργαλεία και τεχνολογίες πρόληψης, μετριασμού και προσαρμογής- διασφάλισης της βιωσιμότητας του φυσικού και του ανθρώπινου περιβάλλοντος.

Πρόγραμμα Marco Polo II (2007-2013)

Στροφή των οδικών εμπορευματικών μεταφορών σε εναλλακτικούς τρόπους μεταφοράς (θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, ενσωμάτωση του σιδηροδρόμου και των εσωτερικών πλωτών οδών).

Προγράμματα LIFE+ (2007-2013)

Στο LIFE+ ο κύριος στόχος είναι η συμβολή, η εφαρμογή, η ενημέρωση και να αναπτύξει κοινοτικές πολιτικές για το περιβάλλον και την κοινοτική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης της ενσωμάτωσης άλλων πολιτικών με συμβολή της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης.

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2014-2020)

Οι αναπτυξιακές στρατηγικές καθορίζονται από συνεκτικές προτεραιότητες. Αυτές θα πρέπει να υλοποιούνται μέσω στόχων σύγκλισης, ιδίως όσον αφορά τα προγράμματα του Επιχειρησιακού Ταμείου, της προσβασιμότητας, του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο αναπτυξιακό σχέδιο 2014-2020 οι προτεραιότητες καθοδηγούνται από τη στήριξη του Ταμείου Συνοχής και του ΕΤΠΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τελευταίο διάστημα, η ΕΕ είχε σημαντικό αντίκτυπο να προστατεύσει και να διατηρήσει το περιβάλλον μέσω του περιβαλλοντικού σχεδιασμού: Από το 1979, η οδηγία για τους οικοτόπους, η οδηγία ΕΠΕ, οι οδηγίες για τις στρατηγικές εκτιμήσεις για το περιβάλλον (ΣΠΕ), οι οδηγίες για τα ύδατα έχουν επηρεάσει τις πολιτικές και την διαδικασία νέων σχεδίων για τις χώρες της Ευρώπης. Οι οδηγίες αυτές αντικατοπτρίζονται στους υφιστάμενους κανονισμούς και κατευθυντήριες γραμμές σχεδιασμού στις ευρωπαϊκές χώρες. Η αρχή στην προφύλαξη αποτελεί μια σειρά μεθοδολογικών διαδικασιών που οδήγησαν σε διάφορες αλλαγές στα συστήματα σχεδιασμών στα κράτη μέλη. Εδώ πρέπει να διευκρινιστεί κατά πόσον η ΕΕ έχει ενισχύσει το σύνολο των μέσων σχεδιασμού και των μεθοδολογικών προσεγγίσεων σε όλη αυτή την περίοδο. Είναι επίσης αναγκαίο να επανεξεταστεί κατά πόσον τα κράτη μέλη εφάρμοσαν αυτούς τους σχεδιασμούς εφαρμόζοντας τους στόχους και την στρατηγική της οδηγίας. Επίσης, σημαντικό πρόβλημα είναι η ανομοιογένεια των πραγματικών αποτελεσμάτων εφαρμογής παρά τη συνεπή μεθοδολογία και τις έννοιες ευαισθησίας της οδηγίας. Επομένως, με την ανάλυση της πρακτικής εφαρμογής στον τομέα αυτό δημιουργείται αντανάκλαση του ευρωπαϊκού πλαισίου και όχι των εθνικών απαιτήσεων σε κάθε κράτος μέλος.

4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η (**WFD**) **Water Framework Directive** οδηγία-πλαίσιο για τα νερά 2000/60/ΕΚ, η οποία δρομολογήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2000, βασίζεται σε πλαίσιο παλαιότερων οδηγιών περί αζωτούχων ενώσεων και της ποιότητας στο πόσιμο νερό και στοχεύει να βελτιωθούν τα ευρωπαϊκά ύδατα. Στόχος της είναι να βελτιωθεί η ποιότητα των υδάτων, αποτρέποντας παράλληλα την επιδείνωση της σημερινής κατάστασης. Στη συνέχεια, εφαρμόστηκαν οι κανονισμοί που αναφέρουν την ανάγκη σταθεροποίησης της ποιότητας και της κατάστασης στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα. Επιπλέον, για πρώτη φορά, η οδηγία περιελάμβανε ένα σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού, το οποίο καθορίζει τις διαδικασίες για περιοχές με λεκάνες απορροών ποταμών.

Η οδηγία **Habitats-Directive** 92/43/ΕΟΚ" ώστε να διατηρηθούν οι φυσικοί οικότοποι και η άγρια πανίδα-χλωρίδα, δημιούργησε στα κράτη μέλη στην ΕΕ τον στόχο να προστατευθούν τα απειλούμενα είδη και οι οικότοποι. Στις περιοχές που προστατεύονται τα πτηνά 79/409/ΕΟΚ, η οδηγία για τους οικοτόπους περιλαμβάνει επίσης την οδηγία του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000. Κοινό σημείο και στις δύο οδηγίες είναι να διατηρηθεί η βιοποικιλότητα. Εκτός των κατευθυντήριων γραμμών που καθορίζουν τις προστατευόμενες περιοχές, συνιστάται η εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης για τον προσδιορισμό των κατάλληλων μέτρων για να διαχειριστούν οι περιοχές και τα είδη στο Natura 2000 πιο οικολογικά.

Η οδηγία **EIA Directive**, δημιουργήθηκε με θέσπιση του κανονισμού 85/337/ΕΟΚ και είναι η πρώτη οδηγία σε επίπεδο ΕΕ που επιχειρεί την θέσπιση ενός προληπτικού πλαισίου που θα αξιολογεί τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε μελλοντικά έργα. Η οδηγία εφαρμόζεται σε έργα σημαντικών και δυσμενών επιπτώσεων του περιβάλλοντος και οι διαδικασίες ΕΠΕ περιλαμβάνουν τον προσδιορισμό σε σχετικά έργα, καθορισμό των πεδίων που εφαρμόζονται (μεθοδολογία,

λεπτομέρειες), την αξιολόγηση στις επιπτώσεις για το περιβάλλον(συμπεριλαμβανομένων σχετικών πληροφοριών του έργου, περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πιθανών μέτρων να μετριαστεί η αποφυγή τους). Ο νόμος ΕΙΑ τροποποιήθηκε και οριστικοποιήθηκε το 1997 με τον κανονισμό 97/11/ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Η οδηγία για τη θάλασσα **Sea-Directive** συνδέεται με την οδηγία **EIA-Directive** , καθώς η πρακτική εφαρμογή 85/337/ΕΟΚ περιόρισε τα πεδία εφαρμογών στην αξιολόγηση του έργου και αποκάλυψε ότι οι αποφάσεις υψηλότερου επιπέδου συχνά επιδεινώνουν τη διαδικασία έγκρισης σε επίπεδο έργου. Η οδηγία εξασφάλισε ότι οι μελλοντικές αποφάσεις καθώς και οι τεχνικές λύσεις αξιολογούνται, όπου είναι δυνατόν, μέσω της βιωσιμότητας, των επιβαρύνσεων, την διατήρηση και προστασία της φύσης.

4.3 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Υπάρχουν πέντε βήματα μεθοδολογικού σχεδιασμού που είναι σημαντικά ως στρατηγικός κοινός τόπος. Τα πέντε αυτά βήματα θεωρούνται οι μεθοδολογικές αρχές που ορίζονται ως στρατηγικές περιβαλλοντικού σχεδιασμού από την ΕΕ.

Διαδικασία παρακολούθησης

Η παρακολούθηση αποτελεί θεμελιώδη έννοια της προληπτικής προσέγγισης στον ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό σχεδιασμό. Το στοιχείο αυτό τονίζει ότι η διαδικασία παρακολούθησης οφείλει να εξετάζει το αποτέλεσμα των σχεδίων, περιβαλλοντικών δηλώσεων και σχεδίων διαχείρισης, ώστε οι φορείς εκμετάλλευσης να μπορούν να λαμβάνουν διορθωτικά μέτρα, όπου χρειάζεται. Είναι σημαντικό η παρακολούθηση να πραγματοποιείται συχνά, να τεκμηριώνεται και να γίνεται ευνόητη.

Εναλλακτικές λύσεις

Μέσω της ενεργού διερεύνησης για την ελαχιστοποίηση της ζημίας που προκαλούν οι εναλλακτικές λύσεις, είναι πιθανό η τελική λύση να εφαρμοστεί με τρόπο που θα έχει μικρότερες ζημιολογικές επιπτώσεις και δημιουργία των καλύτερων συνθηκών ώστε να αναπτυχθούν τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι αξιολογήσεις νέων πιθανών προτάσεων παρέχει στη διαδικασία σχεδιασμού συγκεκριμένα στοιχεία για τη βελτίωση της τεκμηρίωσης του προγράμματος. Ιδανικά αυτό γίνεται στην αρχή της φάσης σχεδιασμού του προγραμματισμού με επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων και ταυτόχρονα να αποφευχθεί το κόστος του χρόνου.

Πρόληψη των επιπτώσεων

Σύμφωνα με τους στόχους των τεσσάρων οδηγιών αποσκοπούν στο να προληφθούν οι αρνητικές επιπτώσεις της φύσης και της ανθρώπινης ζωής. Η μείωση των αιτιών της βλάβης είναι πολύ πιο αποτελεσματική από την επιδιόρθωσή της. Απαιτούνται προληπτικοί έλεγχοι για να καθοριστεί εάν και πώς πρέπει να εφαρμοστούν νομικά μέτρα.

Αντιμετώπιση επιπτώσεων

Ο μετριασμός και η αποζημίωση είναι οι κύριοι στόχοι και στις τέσσερις οδηγίες. Συνεπώς, οι στόχοι ελαχιστοποιούν την αντιστάθμιση από τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί το έργο, ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις στην πηγή του προβλήματος και λαμβάνοντας πρόσθετα μέτρα για την αντιμετώπιση των συμπτωμάτων που προκύπτουν.

Συμμετοχή στις αποφάσεις

Είναι ιδιαίτερα σημαντική στην διαδικασία αξιολόγησης στα τέσσερα κύρια μέσα σχεδιασμών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει ένα νομικά δεσμευτικό σύνολο αποτελεσμάτων αξιολόγησης για την ΕΕ. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, το κοινό έχει ισχυρή παρουσία που επηρεάζει θετικά τις λήψεις για τις αποφάσεις ότι αφορά τα θέματα για το περιβάλλον. Το κοινό καθήκον όλων των θετικών μέσων περιβαλλοντικού σχεδιασμού είναι η προώθηση στη συμμετοχική λήψη για τις αποφάσεις και η διαφάνεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός στην Ελλάδα είναι ουσιαστικά ένας κλάδος σε ένα πιο γενικό πλαίσιο, του λεγόμενου χωροταξικού σχεδιασμού. Οι σχεδιασμοί για το περιβάλλον περιλαμβάνουν και τις ανθρώπινες δραστηριότητες στο περιβάλλον και αναλύει τις συνέπειές τους. Οι αξίες αυτού του νέου εννοιολογικού ορισμού οδηγούν την αντιμετώπιση στο περιβάλλον σε ένα οριζόντιο πρόβλημα για τον σχεδιασμό, απομακρυνόμενο από κάθετες θεματικές και τομεακές λογικές. Το κλίμα δεν περιγράφει μόνο ένα συγκεκριμένο "πράγμα" (ένα στοιχείο της εμπειρικής πραγματικότητας) αλλά και μια συγκεκριμένη "κατάσταση" ή πρόβλημα. Είναι επομένως σημαντικό για τους ερευνητές να ενσωματώσουν έννοιες προκειμένου να "διαχειριστούν", να "διατηρήσουν", να "προστατεύσουν", να "αποκαταστήσουν", να "βελτιώσουν" και να "αναδείξουν" το περιβάλλον με έναν πιο ορθολογικό τρόπο. Να επισημάνουμε ότι ο όρος διαχείριση είναι ο καταλληλότερος από τους προαναφερθέντες όρους, καθώς αποτελεί ένα ολοκληρωμένο και λειτουργικό ορισμό. Ο όρος περιβαλλοντικός σχεδιασμός χρησιμοποιείται επίσης στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις ΗΠΑ. Επομένως, η ορθολογική και σωστή συσχέτιση των εννοιών αυτών αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα για την ενιαία και ολοκληρωμένη μελέτη του τρόπου λειτουργίας της διαμόρφωσης της περιβαλλοντικής πολιτικής σε θεσμικό και γενικότερα σε εθνικό ή/και διεθνές επίπεδο (Περιβαλλοντική πολιτική και χωροταξικός σχεδιασμός στην Ελλάδα Θεσμικές πτυχές, Ηλίας Μπεριάτος).

5.2 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Προτεινόμενη κατευθυντήρια γραμμή από την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τον σχεδιασμό του θαλάσσιου χώρου.

- Η οδηγία στην ΕΕ για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό (άρθρο 5 δ) τονίζει την ανάγκη προστασίας, διατήρησης και βελτίωσης στο περιβάλλον, συνετής και ορθολογικής χρήσης στους φυσικούς πόρους.

- Στο άρθρο 5γ θέτει κύριους στόχους να προωθηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και την ανάπτυξη στο αλιευτικό κλάδο.

- Το σχέδιο οδηγίας στην ΕΕ (άρθρο 5α) αναφέρεται στην ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Ο νόμος 3937/2011 περί «Προστασία και διατήρησης στη βιοποικιλότητα» που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 60/Α/31-3-2011.

- Εκ των κύριων στόχων στο νόμο 3937/2011 αναφέρει την καλύτερη διαχείριση και προστασία στο περιβάλλον.

- Στο άρθρο 9 αναφέρει τον εθνικό κατάλογο με περιοχές που περιλαμβάνονται ένταξης του κοινοτικού δικτύου NATURA 2000. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, ορισμένες περιοχές χαρακτηρίστηκαν ως προστατευόμενες περιοχές το 2011.

- Στο ίδιο άρθρο 9, μέσω κανονισμών και περιορισμών μέσα στα όρια που προστατεύονται οι περιοχές NATURA 2000 καθορίζονται σε κατηγορίες.

- Κύριος στόχος του νόμου 3937/2011 είναι η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και αποτελεσματικότερη προστασία (άρθρο 1).

Εθνικές Πολιτικές Αξιοποίησης για τον Ορυκτό Πλούτο

- Ανάπτυξη των ορυκτών πόρων της χώρας μέσω της εφαρμογής στις αρχές για ορθολογική και βιώσιμη ανάπτυξη.

- Κωδικοποίηση & εκσυγχρονισμός στη σχετική με τα λατομεία/μεταλλεία νομοθεσία.

(π.χ. σύστημα αδειοδότησης, έρευνα και ανάπτυξη, ασφάλεια και διαχείριση, περιβαλλοντικά θέματα).

- Ειδικό νομικό πλαίσιο για την ανάπτυξη λατομείων αδρανών υλικών.

- Κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη των ορυκτών πόρων της χώρας μέσω διαδικασιών ορθολογικής ανάπτυξης.

- Όσον αφορά τα προτεινόμενα ειδικά μέτρα, το σχέδιο χρήσεων γης περιλαμβάνει διατάξεις για τη χρήση του λατομείου μετά τη διακοπή της εξόρυξης. Τέτοιοι χώροι εξόρυξης έχουν μεγάλη περιβαλλοντική σημασία, καθώς μπορούν να υποβαθμίσουν το έδαφος και να διαβρωθεί μετά τη διακοπή των δραστηριοτήτων.

Αναπτυξιακός νόμος 3908/2011

Ο νόμος 3908/2011 ορίζει τους στόχους της πράσινης οικονομίας (άρθρο 1) και τη στήριξη επενδυτικών σχεδίων ώστε να αντιμετωπίσουν τοπικά ζητήματα και περιφερειακές ανάγκες μέσω περιβαλλοντικά βιώσιμων τεχνολογικών εφαρμογών, εφαρμόζουν τεχνολογίες εξοικονόμησης ενέργειας και χρήσης νερού και προωθούν την περιβαλλοντικά ορθή αποκατάσταση του περιβάλλοντος (άρθρο 6).

Χωροταξικός Σχεδιασμός & Αειφόρος Ανάπτυξη της Βιομηχανίας

Το 3ο άρθρο προωθεί την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραγόντων στη χωρική διάρθρωση των δραστηριοτήτων, ιδίως με την ενθάρρυνση οργανωμένων μορφών βιομηχανικής εγκατάστασης.

- Το άρθρο 5 προβλέπει την εδαφικοποίηση των βιομηχανικών τομέων που εξαρτώνται άμεσα από τους φυσικούς πόρους (π.χ. ορυχεία, θαλάσσιες ακτές).

Επιπλέον, στο άρθρο 5 ορίζονται οι πρόσθετες βιομηχανικές περιοχές που απαιτούν γεωργικές πρώτες ύλες (άρθρο 5 παράγραφος 1), βιομηχανικές περιοχές που απαιτούν πρώτες ύλες εξόρυξης (άρθρο 5 παράγραφος 2), βιομηχανικές περιοχές στην ακτογραμμή (άρθρο 5 παράγραφος 3), περιοχές κοντά σε περιοχές προστασίας της φύσης, υφιστάμενες μεγάλες βιομηχανικές περιοχές που είναι σημαντικό για τις τοπικές και εθνικές οικονομίες, επένδυση υψηλών τεχνολογιών κ.λπ. Σχετικά με την χωροθέτηση, η τοποθεσία οφείλει να βρίσκεται εντός περιφέρειας ή επαρχίας, να απέχει επαρκώς του οδικού δικτύου και να βρίσκεται κοντά σε χώρο διάθεσης/επεξεργασίας αποβλήτων (άρθρο 5). Ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός παίζει επίσης ρόλο σε αυτό το πλαίσιο, καθώς οι

περιορισμοί στη χωροθέτηση του χώρου διασφαλίζουν να προστατευθούν οι ευαίσθητες περιοχές και η λογική συσσώρευση στα απόβλητα.

Χωροταξικός Σχεδιασμός & Αειφόρος Ανάπτυξη του Τουρισμού

- Στο άρθρο 8 παράγραφος 2 εξετάζει λεπτομερέστερα το ζήτημα των συγκρούσεων χρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στις σχέσεις για την βιομηχανία και τουρισμό, εξόρυξη και τουρισμός, τουρισμός και αιολικά πάρκα, τουρισμός και φυσικό περιβάλλον και τουρισμός και υδατοκαλλιέργειας. Παράλληλα, γίνεται πρόταση μέτρων να μετριαστούν οι συνέπειες των συγκρούσεων.

- Το άρθρο 4 για τον τουρισμό κατηγοριοποιεί την εθνική επικράτεια σχετικά με τη τουριστική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, γίνεται απαρίθμηση των ακόλουθων κατηγοριών: αναπτυσσόμενων τουριστικών περιοχών, αναπτυσσόμενων τουριστικών περιοχών, περιοχές τουριστικών προορισμών έχοντας αρνητικά σημεία και κυρίως μη τουριστικής χρήσης, μητροπολιτικές περιοχές, παράκτιες και νησιωτικές περιοχές, ορεινών περιοχών, πεδινών, ημιορεινών περιοχών, περιοχές Natura 2000, άλλων περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, παραδοσιακών οικισμών, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων. Δίνει έμφαση να προστατευθεί το περιβάλλον σε ευαίσθητες περιοχές παρά τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης.

- Το 6^ο άρθρο παρέχει κατευθυντήριες γραμμές ανάπτυξης του φυσιολατρικού τουρισμού, δίνει προτεραιότητα στις ευαίσθητες περιοχές και αναφέρει την αναγκαιότητα μέτρων προώθησης. Το άρθρο 3γ ενθαρρύνει την προστασία περιοχών με υψηλή οικολογική αξία, να αυξηθεί ο αριθμός, το μέγεθος και να διαχειριστεί καταλληλότερα.

- Το 9^ο άρθρο παρέχει την κατεύθυνση να αναπτυχθεί ο τουριστικός τομέας σε οργανωμένα τουριστικά καταλύματα, ιδίως σε μικτές, ολοκληρωμένες και μικτής χρήσης τουριστικές υποδομές. Ένα άλλο κίνητρο είναι να διασφαλιστεί ότι το περιβάλλον δεν επηρεάζεται από συγκρούσεις με ορισμένες δραστηριότητες θορύβου.

Χωροταξικός Σχεδιασμός & Αειφόρος Ανάπτυξη στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

- Το 6ο άρθρο, παράγραφος 2 γίνεται όλων των απαραίτητων έργων πρόληψης πλημμυρών, ελέγχου για διάβρωση και ότι δεν υπάρχει κίνδυνος αλλαγής των τοπίων που προέρχονται από τα έργα.

Χωροταξικός Σχεδιασμός & Αειφόρος Ανάπτυξη

- Το άρθρο 10 παράγραφος 3 παρέχει κατευθυντήριες γραμμές να προστατευθεί το τοπίο και η ύπαιθρος λόγω της ανεξέλεγκτης οικιστικής ανάπτυξης. Επίσης προτείνει να περιοριστεί η ανάπτυξη εκτός σχεδίων με ενθάρρυνση της συγκέντρωσης νέων βιομηχανικών εγκαταστάσεων οργανωμένων υποδοχών.

- Το άρθρο 10 παράγραφος 4 αναφέρει ότι οι υδάτινοι πόροι πρέπει να διαχειρίζονται αποτελεσματικά για να ικανοποιείται ταυτόχρονα η ανάγκη για χρήση και ανάπτυξη στις διάφορες περιοχές και διοικητικές μονάδες. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην αποκατάσταση του οικοσυστήματος και ειδικότερα του Πηνειού ποταμού (αποκατάσταση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα για την καταπολέμηση της υφαλμύρωσης και της καθίζησης), στην παραγωγή πράσινης ενέργειας, στην ύδρευση των οικισμών και άρδευσης στον κάμπο στο Αχελώο ποταμό και άρδευσης του Θεσσαλικού κάμπου.

-Στο 10^ο άρθρο, στην 4^η παράγραφος προβλέπεται η εκπόνηση δασολογίου εντός τεσσάρων ετών.

-Το άρθρο 10 παράγραφος 5 θεσπίζει κανόνες να προληφθούν και να εξαλειφθούν οι συνέπειες από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές και αποκατάστασης των πληγέντων εδαφών. Συγκεκριμένα, αφορά τις ρυθμίσεις για χρήσεις γης των περιοχών που συνορεύουν με επιχειρήσεις εκτεθειμένες στον κίνδυνο μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων(ΦΕΚ 128 Α/ 3.07.08).

5.3 ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΥΠΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Οι προστατευόμενες περιοχές και οι συνθήκες διαχείρισής τους αποτελούν σημαντικό στοιχείο του ορθού και ολοκληρωμένου περιβαλλοντικού σχεδιασμού. Ως προστατευόμενη περιοχή ορίζεται μια υδάτινη ή χερσαία περιοχή ιδιαίτερων φυσικών, οικολογικών ή εδαφικών χαρακτηριστικών, οι οποίες έχουν οριστεί για περιοχές για την διαχείριση, την προστασία με καταλληλότερη χρήση της. Ο καθορισμός προστατευόμενων περιοχών συμβάλλει κυρίως στην εξέλιξη και την ισορροπία των οικοσυστημάτων, αυξάνοντας την παραγωγικότητα των φυσικών πόρων, προστατεύοντας τα εδάφη, αποτρέποντας τη ρύπανση και σταθεροποιώντας το μικροκλίμα.

Προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία

Κατηγοριοποίηση προστατευόμενων περιοχών:

- Προστατευόμενες φυσικές γεωμορφές/τοπία/χαρακτηριστικά
- Περιοχές με απόλυτη προστασία του φυσικού τοπίου
- Εθνικοί πάρκα
- Περιοχές οικολογικής ανάπτυξης
- Ζώνες προστασίας του φυσικού τοπίου

Ειδικότερα, τα εθνικά πάρκα μπορούν να χαρακτηριστούν ως εθνικά πάρκα ή εθνικά θαλάσσια πάρκα εάν απαρτίζονται δασικών ή θαλάσσιων περιοχών αντιστοίχως. Η κήρυξη ως προστατευόμενη περιοχή απαιτεί την εκπόνηση ειδικής περιβαλλοντικής εκτίμησης.

Άλλες κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών:

- Βιογενετικά Αποθέματα Ελλάδας
- Εθνικά πάρκα, πάρκα προστασίας της φύσης, περιοχές οικολογικής ανάπτυξης
- Υγρότοποι διεθνούς σημασίας
- Καταφύγια άγριας ζωής
- Προστατευόμενα φυσικά μνημεία
- Δάση με οικολογικό και αισθητικό ενδιαφέρον
- Οικοσυστήματα ή βιότοποι με μεγάλη οικολογική αξία(εθνικοί δρυμοί)

Δίκτυο Natura 2000

Τα τελευταία έτη, η ΕΕ προχώρησε στην δημιουργία ενός συνεκτικού ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου, γνωστό ως Natura 2000, το οποίο περιλαμβάνει περιοχές εντός της ελληνικής επικράτειας.

Η ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να προχωρήσει στην ενσωμάτωση της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, που περιλαμβάνει Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα Πουλιά. Οι δραστηριότητες που επιτρέπονται σε μια περιοχή Natura 2000 ρυθμίζονται πλέον από την εθνική νομοθεσία. Κάθε δραστηριότητα έχει την έγκριση του Υπουργείου για το Περιβάλλον, Προστασία για την Φύση & Πυρηνική Ασφάλεια μετά από αξιολόγηση των πιθανών επιπτώσεων στις ειδικές οικολογικές αξίες για τις οποίες προστατεύεται η περιοχή και την εκπόνηση δήλωσης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Προστατευόμενες περιοχές στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών

Βιογενετικά Αποθέματα

Τα Αποθέματα Βιόσφαιρας ιδρύθηκαν εκ του Συμβουλίου στην Ευρώπη και παρέχει προστασία της αντιπροσωπευτικής ευρωπαϊκής χλωρίδας, πανίδας και φύσης. Τα Εθνικά Πάρκα Ολύμπου και Σαμαριάς (Πρόγραμμα "Ο Άνθρωπος και η Βιόσφαιρα" της UNESCO) περιλαμβάνονται στα αποθέματα βιόσφαιρας. Αρμόδιος φορέας που πιστοποιεί και ανανεώνει τις πιστοποιήσεις των περιοχών είναι του Υπουργείου για το Περιβάλλον και την Ενέργεια. Ανάλογα με την περιοχή, την κύρια υποχρέωση εφαρμογής των μέτρων προστασίας έχει ο φορέας διαχείρισης στην περίπτωση των προστατευόμενων περιοχών και η περιφέρεια στην περίπτωση των δασικών περιοχών.

Αποθέματα Βιόσφαιρας

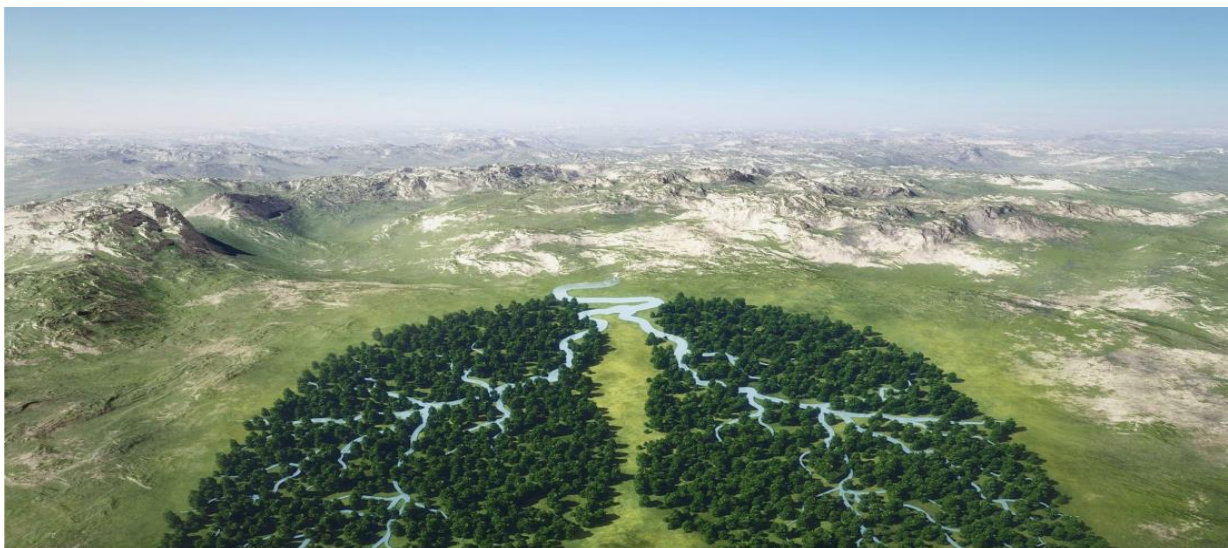
Οι Εθνικοί Δρυμοί Ολύμπου και Σαμαριάς περιλαμβάνονται στο σύστημα "Αποθέματα Βιόσφαιρας" (πρόγραμμα της UNESCO "Ο Άνθρωπος και η Βιόσφαιρα"). Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας πιστοποιεί και ανανεώνει τις πιστοποιήσεις των περιοχών αυτών.

Περιοχές που προστατεύονται από τη Σύμβαση της Βαρκελώνης.

Η Ελλάδα έχει θεσπίσει ειδικές περιοχές προστασίας βάσει του Πρωτοκόλλου 4 της Σύμβασης της Βαρκελώνης που αφορά να διατηρηθούν τα φυσικά τοπία, οι πόροι και προστασίας στις θαλάσσιες περιοχές στη Μεσόγειο.

Υγρότοποι Συνθήκης Ramsar

Στην Ελλάδα υπάρχουν δέκα υγρότοποι Ramsar, οι οποίοι προστατεύονται από το εθνικό δίκαιο και από το δίκτυο Natura 2000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 - ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη δεκαετία του 1970, η ραγδαία επιδείνωση του περιβάλλοντος, που οφείλεται στη ρύπανση, στην εξάντληση στους φυσικούς πόρους και την ενεργειακή κρίση, τονίστηκε η αναγκαιότητα στη περιβαλλοντική νομοθεσία μέσα στη Κοινότητα αλλά και διεθνώς. Παράλληλα, υπήρξε διαπίστωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και φάνηκε η πραγματικότητα ότι το σύμπτωμα από τα καταναλωτικά πρότυπα για την κατανάλωση και την συμπεριφορά έπρεπε να επαναπροσδιοριστούν σύμφωνα με νέα κριτήρια. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι η φυσική συνέπεια μιας κοινωνίας που δεν αντιλαμβάνεται ότι οι φυσικοί πόροι του πλανήτη είναι πεπερασμένοι.

Η πολιτική της Ευρώπης για να προστατευθεί το περιβάλλον είναι πάγια. Στις μέρες μας, η μεγαλύτερη πλειοψηφία στις εθνικές πολιτικές για το περιβάλλον και της νομοθεσίας βασίζονται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία. Παρ' όλα αυτά, συνήθως οι νόμοι που προστατεύουν το περιβάλλον λαμβάνονται από την κάθε χώρα ξεχωριστά. Η νομοθεσία της Ευρώπης για να προστατεύσει το περιβάλλον θέτει ορισμένους κανόνες (όρια στις εκπομπές αερίων), αφήνοντας τις ευθύνες για τον τρόπο προσέγγισης και επίτευξης των προτύπων αυτών στα κράτη μέλη. Ωστόσο, η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία περιορίζει όλο και περισσότερο τα κράτη μέλη από το να υπερβαίνουν τα προκαθορισμένα επίπεδα προστασίας, λαμβάνοντας υπόψη τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς. Επιπλέον, μέσω της γενικής κυριαρχίας στους κανόνες στη εσωτερική αγορά στην ΕΕ έχει περιορίσει σημαντικά τις εθνικές προσπάθειες για την ανάπτυξη αυτόνομων περιβαλλοντικών πολιτικών. Οι εθνικές περιβαλλοντικές πολιτικές αλλάζουν αρκετά συχνά, ιδίως λόγω των συχνών κυβερνητικών αλλαγών, και η ΕΕ διαδραματίζει ρυθμιστικό ρόλο σε ένα μεταβαλλόμενο πλαίσιο δημιουργώντας ένα νομικό πλαίσιο με σταθερά υπόβαθρα.

Κοινή διαπίστωση της πολιτικής για το περιβάλλον στην ΕΕ, ότι είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη με κάλυψη ουσιαστικά όλων των πτυχών για τη προστασία της φύσης. Επίσης, έχει αναπτυχθεί μια πολύ περίπλοκη πολιτική κατάσταση στην οποία συμμετέχουν διάφοροι φορείς (κυβερνήσεις, ΜΚΟ, ομάδες πίεσης και μεγάλες εταιρείες), διαφορετικών συμφερόντων και επιδιώξεων, με αποτέλεσμα έλλειψης στην συνεργασία και τον ανταγωνισμό. Όπως ξέρουμε σε συνθήκες έλλειψης για συναίνεση και συμβιβασμό, δεν μπορούν να εφαρμοστούν με επιτυχία ολοκληρωμένες πολιτικές. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα περιβαλλοντικής πολιτικής θα πρέπει επομένως να προωθήσουν ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης που θα βασίζεται στη φιλοσοφία συνεργασίας στα κράτη μέλη και τους διάφορους φορείς για να επιλύσουν κοινά περιβαλλοντικά προβλήματα.

6.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η ΕΕ έχει θέσει ιεραρχικούς σκοπούς, στόχους και υψηλά επίπεδα για την προστασία και βελτίωση στη ποιότητα στο περιβάλλον. Στην φάση αυτού του ιεραρχικού μοντέλου, το επόμενο σημαντικό βήμα είναι να σταματήσει να μειώνεται η βιοποικιλότητα μέχρι το έτος 2030. Το αποτελεσματικότερο μέσο για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι είναι να καθοριστούν πρότυπα περιβαλλοντικής ποιότητας και στις εκπομπές ρύπων, τα οποία λειτουργούν με διαφορετικές λογικές και ιστορικά υπόβαθρα, καθώς και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Τα όρια εκπομπών οδηγούν στην τεχνολογική πρόοδο για την ελαχιστοποίηση των εκπομπών, αλλά δεν επαρκούν ως μέσο υλοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών, π.χ. ευρεία ρύπανση, ενθάρρυνση με εναλλακτικές λύσεις για

εξοικονόμηση σε πόρους παροχής σε κοινωνικές υπηρεσίες. Από την άλλη πλευρά, τα πρότυπα ποιότητας του περιβάλλοντος αντιπροσωπεύουν μια "οικολογική πραγματικότητα" και θα πρέπει να παρέχουν ορθή καθοδήγηση της βιώσιμης ανάπτυξης, όμως εμφανίζονται προβλήματα έλλειψης από αποδεικτικά στοιχεία και παρουσίας για την επιστημονική αβεβαιότητα των μεθόδων που εφαρμόζονται.

Οι συνδυασμοί στα πλεονεκτήματα και στις δύο προσεγγίσεις - η προσπάθεια ελαχιστοποίησης στις εκπομπές με τρόπο μη υπέρβασης των καθορισμένων προτύπων για την ποιότητα του περιβάλλοντος δείχνει από τις λογικότερες επιλογές εφαρμογής προληπτικών πολιτικών και προϋπόθεση να αντιμετωπιστούν μακροπρόθεσμες και σύνθετες απειλές των περιβαλλοντικών οικοσυστημάτων. Οι προσπάθειες δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Καναλιού Προστατευόμενων Περιοχών Natura 2000 ως μέτρο διατήρησης της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη χαιρετίστηκε από το κοινό, αλλά οι αρχές του έτους-στόχοι του 2020 δεν έχουν επιτευχθεί και πρέπει να επαναπροσδιοριστούν. Από το 2005, οι γεωργικές επιδοτήσεις καταβάλλονται πλέον στους αγρότες που καλλιεργούν καλλιέργειες που πληρούν τα πρότυπα της ΕΕ για την προστασία της φυσικής κληρονομιάς.

Επιπλέον, έχουν τεθεί ειδικοί στόχοι εφαρμογής της πολιτικής ποιότητας για τον αέρα και της κλιματικής αλλαγής. Η κύρια προτεινόμενη στρατηγική κατεύθυνση είναι η σταθεροποίηση των εκπομπών ρύπων εντός αποδεκτών ορίων και να μειωθούν οι εκπομπές CO₂ 8% συγκριτικά των επιπέδων για το 2020, με έτος-στόχο το έτος 2030. Προβλέπεται επίσης η σταθεροποίηση στη θερμοκρασία 2 βαθμών Κελσίου υψηλότερα των προβιομηχανικών επιπέδων. Η καταπολέμηση στη κλιματική αλλαγή είναι σημαντικός στόχος της πολιτικής ατζέντας με προσμονή μεγαλύτερης πολιτικής προόδου. Μια ολοκληρωμένη πολιτική για την ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί επίσης προτεραιότητα. Ένα άλλο περιβαλλοντικό στοιχείο που πρέπει να προστατευθεί των διάφορων απειλών είναι αυτό του νερού. Το τελευταίο διάστημα στην ΕΕ, προχώρησε σε διαδικασίες εφαρμογής για ενιαίας γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), αλλά μέχρι σήμερα δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως. Ένα στοιχείο που μπορεί να ειπωθεί ότι λείπει εντελώς από τις ευρωπαϊκές πολιτικές η προστασία για το περιβάλλον και οι κατευθυντήριες γραμμές διαχείρισης στο έδαφος και τους φυσικούς πόρους. Η πολιτική υιοθέτησης των αποβλήτων θεωρείται ότι καλύπτει εν μέρει το έλλειμμα αυτό.

6.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στόχος της περιβαλλοντικής πολιτικής είναι η εξασφάλιση ενός υγιούς και βιώσιμου περιβάλλοντος για τους ανθρώπους μέσω της εφαρμογής μιας σειράς μέτρων. Για το σκοπό αυτό, η περιβαλλοντική πολιτική προσφέρει μια σειρά μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, με σεβασμό πάντα στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο. Το βασικό σχέδιο χρήσης στα οικονομικά μέσα είναι να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες στην αγορά.

Εισφορές και φόροι για εκπομπές ρύπων

Τα συστήματα φόρων για το περιβάλλον είναι τα μέσα που χρησιμοποιείται από την κάθε χώρα ώστε να προλάβει την ρύπανση στο περιβάλλον από τους οικονομικούς παράγοντες. Τα συγκεκριμένα μέσα περιβαλλοντικών πολιτικών μπορούν να εφαρμοστούν με διάφορους τρόπους. Πρώτον, επιβάλλεται φόρος στην εκπομπή ρύπων ή στη διάθεση αποβλήτων. Δεύτερον, μπορεί να παρουσιαστεί ως φόρος που επιβάλλεται στην παραγωγή των οικονομικών μονάδων. Παρομοίως, η μεταχείριση των φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων είναι αξιοσημείωτα ευνοϊκή. Το

μειονέκτημα αυτής της πολιτικής έγκειται στη μέθοδο μέτρησης των εκπομπών ρύπων στο συγκεκριμένο έργο. Σημαντική προϋπόθεση για την πραγματοποίηση μιας τέτοιας μέτρησης είναι η ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης των εκπομπών για την εκάστοτε έξοδο σε διάφορους τύπους ρύπων, προκειμένου να καθοριστεί το επίπεδο στη φορολογία.

Η πρόταση για έναν "περιβαλλοντικό φόρο" προσφέρει τη βέλτιστη λύση της φορολόγησης μόνο των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ένας τέτοιος ειδικός φόρος θεωρείται αποτελεσματικότερος από έναν γενικό περιβαλλοντικό φόρο, επειδή είναι ευκολότερο να μετρηθεί και να περιορίσει την εκπομπή στο διοξείδιο του άνθρακα που αποτελεί την πιο σημαντική πηγή στην ατμοσφαιρική ρύπανση και στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Η ΕΕ το έτος 1992 πρότεινε την δημιουργία ενός ενιαίου φορολογικού συστήματος με γενικούς περιβαλλοντικούς φόρους και φόρους CO₂, αλλά μέχρι στιγμής λίγες χώρες το έχουν εφαρμόσει (Σουηδία, Ολλανδία και Δανία).

Επιδοτήσεις για το περιβάλλον

Οι περισσότερες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη σύγχρονη εποχή αδιαφορούν στο να προστατεύσουν το περιβάλλον, καθώς στοχεύουν στο να αποκομίσουν όσο το δυνατόν περισσότερα κέρδη και, ως εκ τούτου, είναι απρόθυμες να επενδύσουν μεγάλα ποσά για τη μείωση της ρύπανσης από τις δραστηριότητές τους. Οι περιβαλλοντικές επιδοτήσεις είναι ένας εναλλακτικός τρόπος αντιμετώπισης στο πρόβλημα αυτό. Η περιβαλλοντική επιδότηση μπορεί να ποικίλλει και να χορηγείται κυρίως για να δώσουν κίνητρα στις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν πολιτικές ελέγχου της ρύπανσης με κατάλληλα τεχνολογικά μέσα. Οι εν λόγω επενδυτικές δαπάνες αποτελούν επιβάρυνση του κόστους για τις επιχειρήσεις, ακόμη και αν η αναλογία της επιδότησης προς την αξία του εξοπλισμού είναι υψηλή. Συνεπώς, για να αποτελέσουν οι περιβαλλοντικές επιδοτήσεις κίνητρα για τις οικονομικές μονάδες, πρέπει να συνοδεύονται από άλλα μέτρα αντιστάθμισης της επιβάρυνσης της οικονομικής μονάδας.

Οι πιο κοινές επιδοτήσεις είναι : άμεση κατανομή από τις κρατικές επιδοτήσεις, φορολογικές απαλλαγές. Οι ενέργειες αυτές είναι ευεργετικές για τη λειτουργία των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν επιδοτήσεις για αγορές και εγκαταστάσεις αντιρρυπαντικών εξοπλισμών. Επιπλέον, η υιοθέτηση αυτών των τεχνικών μέτρων δεν αυξάνει τη φορολογητέα αξία του ακινήτου, το συνολικό ποσό ή μέρος του αντιρρυπαντικού εξοπλισμού αφαιρείται από τη φορολογική βάση, τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις για την αγορά αντιρρυπαντικού εξοπλισμού είναι εγγυημένα από το κράτος και τέλος χορηγούνται χαμηλότοκα δάνεια από το κράτος για τον ίδιο σκοπό (Κόττης, 1994).

Δεδομένου ότι οι επιδοτήσεις δεν αυξάνουν το κόστος παραγωγής των αγαθών και διατηρούν τη ζήτηση σε υψηλά επίπεδα, η αποτελεσματικότητα των επιδοτήσεων είναι αμφισβητήσιμη. Δεν είναι καθόλου εύκολο να προσδιοριστούν τα ποσά των χρηματοδοτήσεων που πρέπει να χορηγηθεί σε κάθε επιχείρηση και θα οδηγήσει στο επιθυμητό επίπεδο μείωσης.

Συμφωνίες για το περιβάλλον

Από το 1996, η Επιτροπή ενθαρρύνει τη σύναψη για περιβαλλοντικές συμφωνίες ανάμεσα στις βιομηχανίες και τις δημόσιες αρχές για να μειωθούν οι εκπομπές ρύπων του περιβάλλοντος. Τα μέτρα αυτά χρησιμοποιούνται ως προληπτικό μέτρο κατά της ρύπανσης του περιβάλλοντος και στηρίζεται στην ουσιαστική και ισχυρή εταιρική σχέση ανάμεσα στη βιομηχανία και τις δημόσιες αρχές. Κάθε απόφαση λαμβάνεται από κοινού και περιλαμβάνει τα χαρακτηριστικά και τους στόχους και των δύο μερών. Ειδικότερα, οι αποφάσεις προσαρμόζονται στην οικονομική κατάσταση, την ανάπτυξη της επιχείρησης και την τεχνογνωσία, καθιστώντας έτσι τα μέτρα ευέλικτα και αποτελεσματικά από οικονομική και περιβαλλοντική άποψη. Το μέσο αυτό έχει ορισμένες αδυναμίες και για να έχουμε συμφωνία μεταξύ των δημόσιων αρχών και των επιχειρήσεων οφείλουν να

ξεπεράσουν όποιες δυσκολίες έχουν προκύψει από συγκρούσεις συμφερόντων, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο.

6.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η βιοποικιλότητα είναι ο πληρέστερος δείκτης περιγραφής της υγείας και της λειτουργίας στα οικοσυστήματα και αποτελεί την σφραγίδα στη περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Ο δείκτης αυτός διαθέτει ελάχιστη πληροφόρηση, γεγονός που καθιστά προβληματικούς τους σχεδιασμούς στις πολιτικές για το περιβάλλον. Η Ευρώπη ιστορικά διαθέτει πολλές πολιτικές προστασίας για το περιβάλλον και ενδιαφέρει πολλούς ανθρώπους. Η πίεση στους οικοτόπους οδηγεί σε αποτελέσματα απώλειας στη βιοποικιλότητα. Με τον πληθυσμό να αυξάνεται και την Ευρώπη να εκβιομηχανίζεται εντατικά αναγκάστηκαν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να εφαρμόσουν πολιτικές προστασίας για την βιοποικιλότητα, αλλά όχι επιτυχώς. Οι κακές στρατηγικές μαζί με τα απρόθυμα κράτη μέλη να τις υλοποιήσουν ήταν πλέον ολοφάνερο. Αλλά η σημαντικότερη έλλειψη είναι η υλοποίηση άλλων πολιτικών για την προστασία στη φύση.

Οι πολιτικές για την διατήρηση της βιοποικιλότητας στην Ευρώπη παραμένουν σε καθεστώς πίεσης σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβάνοντας τα είδη υπό προστασία, η μη βιώσιμη χρήση στη γη και οι εντατικές γεωργικές πρακτικές.

Πολιτικές της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον

Οι πολιτικές στην ΕΕ ώστε να διατηρηθεί η φύση στηρίζεται στις παρακάτω νομικές διατάξεις: Των πτηνών και των οικοτόπων. Η τελευταία δίνει βάση να διατηρηθούν τα άγρια είδη και οι οικοτόποι τους. Σχετικά με τις διατάξεις της οδηγίας, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ορίσουν ζώνες προστατευόμενων περιοχών που αναγνωρίζονται από έναν ευρωπαϊκό μηχανισμό, των Ειδικών Ζωνών για την Διατήρηση, με εφαρμογή σχεδίων για διαχείριση, αν κρίνεται απαραίτητο. Σχετικά με τις διατάξεις της οδηγίας περί των πτηνών, οι χώρες οφείλουν να ορίζουν περιοχές, των λεγόμενων Ζωνών για την Ειδική Προστασία. Περιοχές υπό προστασία βάσει αυτών των δύο οδηγιών είναι αυτό του Natura 2000 και του δικτύου με προστατευόμενες περιοχές στην ΕΕ. Πρόκειται για τον ακρογωνιαίο λίθο των πολιτικών στην ΕΕ για να διατηρηθεί η φύση.

Στη διάταξη των πτηνών υπήρξε ανάπτυξη μεγάλου βαθμού εξαιτίας της ετήσιας θανάτωσης των μεταναστευτικών πτηνών, η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη στη Νότια Ευρώπη, και της ανησυχίας του κοινού για την πίεση από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες.

Το δεύτερο σχέδιο περιβαλλοντικής δράσης ανήκει σε πιο ελπιδοφόρες προτάσεις για την προστασίας στους οικοτόπους. Στην παρουσίαση του προγράμματος της Επιτροπής, θα περιλαμβάνει μια λίστα κατάλληλων προτάσεων με κοινοτικές δράσεις για την εξασφάλιση των εφαρμογών στις διατάξεις της Σύμβασης στη Βέρνη με κυριότερα σημεία να διατηρηθεί η άγρια ζωή και το φυσικό περιβάλλον της Ευρώπης, συμπεριλήφθηκαν στην Οδηγία για τους οικοτόπους, η οποία 13 χρόνια αργότερα αποτέλεσε το πρότυπο για την Οδηγία για τους οικοτόπους.

Περί της οδηγίας των πτηνών απαιτεί από τις χώρες την προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση επαρκούς βιοποικιλότητας και ενδιαίτηματα για τα πτηνά, ώστε να διατηρούνται υγιείς πληθυσμοί σε όλα τα είδη. Μπορεί να επιτευχθεί μέσω του καθορισμού στις προστατευόμενες περιοχές, της διαχείρισης στους οικοτόπους μέσα και έξω από τις προστατευόμενες περιοχές, της αποκατάστασης σε κατεστραμμένους οικοτόπους και της δημιουργίας καινούργιων οικοτόπων. Οι χώρες υποχρεούνται επίσης να προστατεύουν όλα τα άγρια είδη πτηνών στο πλαίσιο ενός γενικού

καθεστώς διατήρησης, αν και μπορεί να ισχύει εξαίρεση του κυνηγιού ή άλλων λόγων. Στην οδηγία βλέπουμε την απαρίθμηση των ιδιαίτερων ευάλωτων ειδών που καλύπτονται από τις περιοχές ειδικής προστασίας και των μέτρων που απαιτούνται τους οικοτόπους ώστε να διασφαλιστεί η επιτυχία της επιβίωσης και αναπαραγωγής. Επιπλέον, η εκάστοτε χώρα πρέπει να καταρτίσει κατάλογο με τις πλέον κατάλληλες περιοχές (χερσαίες και θαλάσσιες) που πληροί την προϋπόθεση να χαρακτηριστεί Ζώνη για την Ειδική Προστασία και στις διατάξεις του 2^{ου} παραρτήματος έχουμε απαρίθμηση των ειδών που επιτρέπεται το κυνήγι μέσα σε ορισμένα όρια.

Στόχος από την οδηγία των οικοτόπων είναι η συμβολή διατήρησης της βιολογικής ποικιλότητας, προστασίας στους φυσικούς οικοτόπους και της διατήρησης στην άγρια πανίδα και χλωρίδα. Στις πληροφορίες του 1^{ου} παραρτήματος απαριθμούνται οι τύποι στους οικοτόπους για την προστασία και απαιτείται ο χαρακτηρισμός ειδικής περιοχής διατήρησης (ΕΖΔ). Ένας οικοτόπος χαρακτηρίζεται ως σημαντικός για την Κοινότητα εάν υπάρχει απειλή εξαφάνισης των ειδών μέσα στα όρια των σχετικών φυσικών περιοχών. Στις πληροφορίες του 2ου παραρτήματος περιέχεται κατάλογος στα σημαντικά για την Κοινότητα φυτικά και ζωικά είδη που πρέπει να διατηρηθούν και χαρακτηρίζεται ο οικοτόπος σαν Ειδική Ζώνη για την Διατήρηση. Όπως και στο παράρτημα I, τα είδη που προσδιορίζονται έχουν προτεραιότητα.

6.5 ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ

Αέρας και νερό αποτελούν τα οικολογικά μέσα που είναι ελεύθερα διαθέσιμα και ανακυκλώνονται. Στα προηγούμενα προστίθεται και αυτό του εδάφους έχοντας όλες τις ιδιότητες ενός πλήρους οικοσυστήματος στο οποίο μπορούν να επιβιώσουν όλα τα φυτά και τα ζώα. Η περιεκτικότητα του αέρα που αναπνέουμε καθημερινά σε διάφορα στοιχεία επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, όπως των καιρικών συνθηκών, ατμοσφαιρικής χημείας και ανθρωπογενών δραστηριοτήτων που έχουν ως αποτέλεσμα τη ρύπανση του αέρα. Επειδή η ατμοσφαιρική ρύπανση μπορεί να εξαπλωθεί σε μεγάλες αποστάσεις, δύναται να υπάρξει μετατροπή ενός τοπικού προβλήματος σε διεθνές. Το δίκαιο στην ΕΕ περί της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ασχολείται με την εκπομπή στους ρύπους & της ποιότητας στον αέρα. Το δίκαιο των εκπομπών στους ρύπους αποσκοπεί στη μείωση της ποσότητας στους ρύπους που προκαλούν ρύπανση της ατμόσφαιρας. Το δίκαιο της ποιότητας για τον αέρα αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι η ποιότητα του αέρα θα φέρει ασφάλεια της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος. Ο σημαντικότερος νόμος που ρυθμίζει τις εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων είναι η εθνική οδηγία για τον έλεγχο των εκπομπών καλύπτοντας τρεις τύπους ατμοσφαιρικών ρύπων που είναι κρίσιμοι στις επιπτώσεις της ανθρώπινης υγείας: τροποσφαιρικού όζοντος, όξινης βροχής και ευτροφισμού.

Ένα από τα περιβαλλοντικά προβλήματα που συνδέονται με επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και βρίσκονται στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας είναι η οξίνιση στις λίμνες και στους ποταμούς, με την ανακάλυψη του προβλήματος τέλος του 1960. Επιπλέον, η επίπτωση στην ατμοσφαιρική ρύπανση των δασών, μαζί με την οξίνιση στα δασικά εδάφη, αποτέλεσαν αυξανόμενη ανησυχία. Μετά το 1990, οι συζητήσεις επικεντρώνονται επίσης στην βλάβη της ανθρώπινης υγείας εξαιτίας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Οι πολιτικές μαζί με τις δράσεις στην ΕΕ για τις επιπλοκές της ατμοσφαιρικής ρύπανσης καθορίζονται από το 5ο Σχέδιο Δράσης του Περιβάλλοντος (1992), του 6ου Σχεδίου Δράσεων του Περιβάλλοντος (2002) και στο 7ο Σχέδιο Δράσης για το Περιβάλλον (2002).

Παραδείγματα απειλών π.χ. του τροποσφαιρικού όζοντος και των αιωρούμενων σωματιδίων παραμένουν σοβαρά προβλήματα για τον άνθρωπο και τα οικοσυστήματα. Η οξίνιση εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα για τα δάση και τις περιοχές γλυκού νερού της Ευρώπης: χωρίς περαιτέρω δράση έως το έτος 2020. Επιπλέον, έκταση 150 χιλιάδες τετραγωνικά χιλιόμετρα σε δάση θα επηρεάζονται με όχι βιώσιμο τρόπο από την όξινη εναπόθεση. Επιπλέον, καθώς βελτιώνεται η κατανόηση του κύκλου του αζώτου, γίνεται όλο και πιο σαφές ότι η υπερβολική εναπόθεση αζώτου από την

ατμόσφαιρα αποτελεί σοβαρή απειλή για τη βιοποικιλότητα: πρόσφατοι υπολογισμοί μοντέλων που βασίζονται στο πρόγραμμα (CAFE) ,τονίζουν την αναγκαιότητα λήψης πρόσθετων μέτρων για τη μείωση στις εκπομπές, η υπερβολική εναπόθεση αζώτου θα συνεχίσει να απειλεί τη βιοποικιλότητα σε 650.000 km² (45% του ευρωπαϊκού οικοσυστήματος).

Καλύτερη ποιότητα αέρα για την Ευρώπη

Με τις διατάξεις της οδηγίας-πλασιού του 1996 περί εκτίμησης και ελέγχου στη ποιότητα αέρα (96/62/EC), έχουμε την καθιέρωση κοινών κανόνων και αρχών για να προσδιοριστεί η ποιότητα στον αέρα και βάσης οριακών τιμών για όλη την Ευρώπη. Το 1999, το 2000, το 2002 και το 2004, η ΕΕ εξέδωσε τέσσερις οδηγίες (που καλύπτουν συνολικά 12 ρύπους) περί ποιότητας στον αέρα.

Στις διατάξεις της πρώτης οδηγίας (1999/30/EC) περιέχει οριακές τιμές του διοξειδίου στο θείο, του οξειδίου στο άζωτο, των σωματιδίων και το μόλυβδου. Ο καθορισμός των οριακών τιμών στοχεύουν να προστατευθεί η ανθρώπινη υγεία με βάση τα δεδομένα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία (ΠΟΥ). Έχουν εισαχθεί πρόσθετα περιβαλλοντικά πρότυπα του διοξειδίου στο θείο και του διοξειδίου στο άζωτο , που πρέπει επίσης να εφαρμόζονται μακριά από κατοικημένες περιοχές.

Μέσω της οδηγίας αυτής γίνεται λεπτομερής καθορισμός απαιτήσεων μέτρησης, συμπεριλαμβανομένων ειδικών μεθόδων μέτρησης ανάλογα με την περιοχή μέτρησης (π.χ. γύρω από αστικά κέντρα, γύρω από αυτοκινητοδρόμους, γύρω από βιομηχανικές περιοχές κ.λπ.), τον αριθμό από σταθμούς που θα παρακολουθούν και θα μετράνε στις πόλεις με ειδικές μεθοδολογίες για μέτρηση. Τέλος, ένα άλλο άρθρο της οδηγίας ορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών να θέτουν τις πληροφορίες στη διάθεση των ενδιαφερόμενων.

Μέσω της δεύτερης επικουρικής οδηγίας που ήταν η πρώτη στην ΕΕ που καθόρισε όριο τιμών του βενζολίου και του μονοξειδίου στον άνθρακα . Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς σήμαινε την εισαγωγή προτύπων ποιότητας του αέρα για καρκινογόνες ουσίες όπως το βενζόλιο. Εκτιμάται ότι μόλις εφαρμοστεί πλήρως η οδηγία, θα υπάρξει μείωση 70% των εκπομπών στο βενζόλιο και 30% στο μονοξείδιο στον άνθρακα μέχρι το 2020.

Μέσω της τρίτης επικουρικής οδηγίας βλέπουμε στόχους επίτευξης που αφορά τις επιπτώσεις του ατμοσφαιρικού όζοντος και μακροπρόθεσμοι στόχοι που πρέπει να είναι σύμφωνοι εκείνων με τον καθορισμό των εθνικών ορίων στις εκπομπές.

Μέσω της τέταρτης οδηγίας ορίζονται δεσμευτικά όρια του αρσενικού, το καδμίου, του νικελίου και των πολυκυκλικών αρωματικών υδρογονανθράκων (ΠΑΥ) και τιμών ελέγχου του υδραργύρου.

Τα κράτη μέλη μέσω των αρμόδιων αρχών οφείλουν να καταρτίσουν σχέδια μείωσης της ρύπανσης. Σε περίπτωση υπέρβασης ορισμένων ορίων στους ρύπους που συγκεντρώνονται, πρέπει να προχωρήσουν σε εφαρμογή κατάλληλων σχεδίων και προγραμμάτων (δημιουργία ζωνών χαμηλών εκπομπών, προώθηση του περπατήματος και ποδηλάτου). Οι δράσεις και οι στόχοι που εφαρμόζονται μέσω της Επιτροπής πρέπει να δημοσιεύονται στο κοινό, ώστε οι πολίτες να έχουν την δυνατότητα παρακολούθησης της προόδου επίτευξης.

Εκπομπές ρύπων οχημάτων

Το 2001, η οδική κυκλοφορία στην ΕΕ αντιπροσώπευε περίπου το ήμισυ στις εκπομπές οξειδίου στο άζωτο και 1/3 των εκπομπών στις πτητικές οργανικές ενώσεις (VOC), ενώ πέτυχε στη

συμβολή των εκπομπών στα σωματίδια και στις εκπομπές αερίων στο θερμοκήπιο, π.χ. του διοξειδίου του άνθρακα. Συνεπώς, ο στόχος να μειωθούν οι εκπομπές στα οχήματα αποτελεί σημαντικό στοιχείο των στρατηγικών καταπολέμησης για την ρύπανση και την κλιματική αλλαγή.

Στην ΕΕ, ειδικά οι τιμές των ορίων στις εκπομπές των ελαφρών οχημάτων υπάρχουν από την αρχή του 1970 και οι πρώτες τιμές των ορίων για τις εκπομπές των βαρειών οχημάτων θεσπίστηκαν στο τέλος του 1980. Ο απολογισμός από αυτές τις νομοθεσίες, τα ποσοστά ατμοσφαιρικής ρύπανσης ανά όχημα έχουν μειωθεί σημαντικά με την πάροδο των ετών. Σήμερα, οι εκπομπές αερίων ρύπων από τα νέα αυτοκίνητα και τα φορτηγά είναι περίπου 80-90% χαμηλότερες από εκείνες των οχημάτων από την δεκαετία του 1970. Πρέπει να αναφέρουμε, ότι η τεχνολογική πρόοδος έχει βελτιώσει σημαντικά το ποσοστό στις εκπομπές, αλλά οι όγκοι στις μεταφορές της ΕΕ οδηγείται σε σταθερή αύξηση ίδιου ή και ταχύτερου ρυθμού με αυτόν της οικονομίας. Κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η επιβατική κίνηση αυξήθηκε κατά περίπου 20% και η εμπορευματική κίνηση κατά περίπου 30%.

Παρά τη μείωση στις εκπομπές στους ατμοσφαιρικούς ρύπους στον τομέα των οδικών μεταφορών έχει ανακύψει μια σειρά σοβαρών προβλημάτων στην ποιότητα αέρα, κυρίως στις πόλεις. Εξαιτίας αυτών των προβλημάτων, η ΕΕ έχει προχωρήσει στην θέσπιση συγκεκριμένων τεχνικών προτύπων που αφορούν τους νέους τύπους οχημάτων.

Πρότυπα στις εκπομπές ρύπων

Τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των διαφόρων τύπων κινητήρων οφείλονται στο γεγονός ότι εκπέμπουν διαφορετικούς τύπους ρύπων (μονοξειδίου στον άνθρακα, οξειδίου στο άζωτο, σωματιδίων, υδρογονανθράκων και διοξειδίου στον άνθρακα) ανάλογα με τον τύπο του καυσίμου που καταναλώνουν. Για παράδειγμα, στα πετρελαιοκίνητα οχήματα έχουμε εκπομπή περισσότερων σωματιδίων και οξειδίου στο άζωτο και λιγότερου διοξειδίου του άνθρακα στην κατηγορία των βενζινοκίνητων οχημάτων. Επίσης, οι ποιότητες των καυσίμων συμβάλλουν σημαντικά στο να καθοριστούν οι εκπομπές στους ρύπους και επηρεάζουν τις λειτουργίες σε ορισμένες συσκευές που επεξεργάζονται καυσαέρια. Για παράδειγμα, το στοιχείο του μόλυβδου της βενζίνης είναι τοξική ουσία και αποτελεί τον κύριο λόγο για την εισαγωγή της αμόλυβδης βενζίνης. Εφαρμόζονται τυποποιημένες διαδικασίες δοκιμών για να ελεγχθεί αν τα οχήματα συμμορφώνονται με τα όρια εκπομπών. Στόχος είναι να δημιουργηθούν συνθήκες για επαναλαμβανόμενες μετρήσεις των εκπομπών υπό συνθήκες που προσομοιάζουν την πραγματική οδήγηση.

Τα όρια στις εκπομπές των αυτοκινήτων και ελαφρών επαγγελματικών οχημάτων είναι γνωστά σαν "κανονισμοί EURO 1-6". Η σημαντικότερη διάταξη του κλάδου της αυτοκινητοβιομηχανίας είναι της οδηγίας 70/220/ΕΚ, που έχει υποστεί πολλαπλή τροποποίηση και περιλαμβάνει:

- Πρότυπο EURO 1 αναφέρεται στις κανονιστικές οδηγίες που διέπουν την εκπομπή αερίων από οχήματα. Σύμφωνα με την οδηγία 91/441/ΕΟΚ του Συμβουλίου, το πρότυπο EURO 1 εφαρμόζεται μόνο σε επιβατικά αυτοκίνητα. Εναλλακτικά, για επιβατικά αυτοκίνητα και ελαφρά φορτηγά, μπορεί να εφαρμοστεί η οδηγία 93/59/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Το πρότυπο EURO 1 καθορίζει τα περιοριστικά όρια εκπομπών ορισμένων αερίων για αυτοκίνητα που κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια της εν λόγω οδηγίας, προσδίδοντας ένα επίπεδο περιβαλλοντικής συμβατότητας στα οχήματα που πληρούν τα συγκεκριμένα πρότυπα.

- Πρότυπο EURO 2 (EC 96) αναφέρεται στις κανονιστικές οδηγίες που διέπουν τις εκπομπές αερίων από οχήματα. Σύμφωνα με την Οδηγία 94/12/ΕΚ ή την 96/69/ΕΚ, το πρότυπο αυτό εφαρμόζεται για τη ρύθμιση των εκπομπών, καλύπτοντας τα διαφορετικά κριτήρια για τη συμμόρφωση. Αυτό το

πρότυπο ορίζει τα πρότυπα εκπομπών για οχήματα που κατασκευάστηκαν σύμφωνα με τις προαναφερθείσες οδηγίες, προσφέροντας ένα πλαίσιο για τη μείωση των εκπομπών αερίων και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης των οχημάτων που πληρούν αυτά τα πρότυπα.

- Τα πρότυπα EURO 3/4 αναφέρονται σε ενημερωμένες προδιαγραφές εκπομπών αερίων για οχήματα. Αυτές οι προδιαγραφές εισήχθησαν με περαιτέρω τροποποιήσεις των οδηγιών 98/69/ΕΚ και 2002/80/ΕΚ. Οι τροποποιήσεις αυτές καθορίζουν τα πρότυπα εκπομπών για οχήματα που κατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια των ετών 2000 έως 2005, με στόχο την περαιτέρω μείωση των εκπομπών αερίων και την προώθηση της περιβαλλοντικής απόδοσης των οχημάτων. Αυτές οι τροποποιήσεις αποτελούν μέρος της συνεχούς προσπάθειας για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και της βιωσιμότητας στον τομέα των οδικών μεταφορών.

- Τα πρότυπα EURO 5/6 αναφέρονται σε προδιαγραφές εκπομπών αερίων για οχήματα που ισχύουν στις περιόδους 2009 έως 2014. Αυτά τα πρότυπα επιβλήθηκαν με τις Κανονιστικές Πράξεις 692/2008/ΕΚ και 2014/55/ΕΚ. Οι προδιαγραφές αυτές έχουν ως στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων και των ρύπων από τα οχήματα, προσδίδοντας περαιτέρω έμφαση στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα των οδικών μεταφορών. Με αυστηρότερα πρότυπα εκπομπών, επιδιώκεται η βελτίωση της αέριας ποιότητας και η προώθηση της χρήσης πιο καθαρών τεχνολογιών και καυσίμων στον τομέα των οδικών μεταφορών.

Επίσης μέσω των προτύπων Euro 3 & 4 αναπτύχθηκε το πρόγραμμα Auto Oil με παροχή πληροφοριών για την δυνατότητα να μειωθούν οι εκπομπές και τα κόστη των τεχνολογιών από τα οχήματα και τα σχετικά καύσιμα. Η επεξεργασία των δεδομένων του παρόντος έργου γίνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση Κατασκευαστών για Κινητήρες και της Βιομηχανίας Πετρελαίου.

Τα πρότυπα EURO θεσπίστηκαν και για τους τύπους των βαρέων οχημάτων. Από τις πιο σημαντικές οδηγίες, η 88/77/ΕΟΚ που αφορά την ρύθμιση των εκπομπών ρύπων στα βαρέα οχήματα, η οποία έχει τροποποιηθεί αρκετές φορές από τότε. Πολλοί κατασκευαστές κινητήρων αναμένεται να εξοπλίσουν τα πετρελαιοκίνητα βαρέα οχήματα με φίλτρα μείωσης των σωματιδίων και τεχνολογίες να μειωθούν οι εκπομπές πληρώντας τα κριτήρια EURO 5. Κάποιοι εκ των κατασκευαστών μπορούν να πετύχουν τον κανονισμό με λιγότερες επεξεργασίες των εκπομπών.

Ο κύριος αντίκτυπος στο Euro 5 στόχευε να μειωθούν οι εκπομπές από σωματίδια των πετρελαιοκίνητων οχημάτων από 25 mg ανά χλμ. σε 5 mg ανά χλμ. Η ρύθμιση αυτή δημιούργησε την υποχρέωση να εγκατασταθούν φίλτρα στα σωματίδια στα πετρελαιοκίνητα οχήματα. Ο κανονισμός Euro 6 έφερε την μείωση των εκπομπών του οξειδίου στο άζωτο των πετρελαιοκίνητων οχημάτων από 180 mg/km σε 80 mg/km. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει νέους κανονισμούς Euro 7 για να μειωθούν οι εκπομπές των οχημάτων και να βελτιωθεί η ποιότητα στον αέρα.

Προβλέψεις για μελλοντική νομοθεσία και πρότυπα

Το φθινόπωρο του 2012, η ΕΕ ξεκίνησε τη διαδικασία αναθεώρησης των υφιστάμενων προτύπων εκπομπών οχημάτων. Η διαδικασία αυτή διεξάγεται από την υποομάδα της Επιτροπής που είναι αρμόδια για τις εκπομπές οχημάτων (MVEG) συμμετέχοντας τα κράτη μέλη και διάφοροι άλλοι ενδιαφερόμενοι. Με βάση τις εργασίες αυτές, η Επιτροπή θα υποβάλει οδηγία με νέα πρότυπα. Οι πρόσφατες εξελίξεις στις νέες τεχνολογίες, των νέων γνώσεων και των δυσμενών επιπτώσεων της υγείας λόγω των εκπομπών, ιδίως των σωματιδίων, καθιστούν πιθανό ότι η Επιτροπή θα προτείνει σημαντικά αυστηρότερα όρια εκπομπών των πετρελαιοκίνητων οχημάτων. Οι προτάσεις της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας για το Περιβάλλον περί των προτύπων εκπομπών για τα μηχανοκίνητα οχήματα δημοσιεύτηκαν το 2011.

Οι προτάσεις της UBA για τα επιβατικά αυτοκίνητα :

- Τα όρια εκπομπών οφείλουν να είναι ανεξάρτητα από το καύσιμο, ότι ισχύει για όλα τα είδη στα καύσιμα.
- Οι εκπομπές οξειδίου στο άζωτο για πετρελαιοκίνητα οχήματα οφείλουν να αυστηροποιηθούν για να πετύχουν την προσέγγιση ίδιων επιπέδων με εκείνα των βενζινοκίνητων οχημάτων.
- Οι αθροιστικές τιμές οξειδίου στο άζωτο και υδρογονανθράκων των πετρελαιοκίνητων οχημάτων θα πρέπει να αντικατασταθούν από όρια υδρογονανθράκων, ανεξαρτήτως των τύπων των κινητήρων.
- Οι συστάσεις της υπηρεσίας των βαρέων οχημάτων περιλαμβάνουν
 - Όρια στις εκπομπές ανεξάρτητα από το καύσιμο.
 - Μείωση των εκπομπών σωματιδίων μέσω της εφαρμογής φίλτρων.
 - Μείωση στο μισό των εκπομπών NOx.

Τα αποτελέσματα της έκθεσης της υπηρεσίας σχολιάζουν τον υπολογισμό των εκπομπών στα σωματίδια και αριθμητικά ή αρκεί να υπολογίζεται μόνο το βάρος. Οι συγγραφείς καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα όρια βάρους μπορεί να οδηγήσουν τις κατασκευές στους κινητήρες να επικεντρωθούν για να εξαλειφθούν οι εκπομπές στα σωματίδια οι οποίες δημιουργούν σχετικά χαμηλές επιπτώσεις της υγείας σε σύγκριση με άλλες ουσίες. Το πρόσθετο κόστος για τα πετρελαιοκίνητα οχήματα προκειμένου να πληρούν τα πρότυπα Euro 5 και Euro 6 της UBA εκτιμάται ότι θα είναι μεταξύ 200 και 400 ευρώ σε σύγκριση με το Euro 4.

6.6 ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΕ

Σύμφωνα με τη Eurostat, 1,3 δισεκατομμύρια τόνοι αποβλήτων παράγονται στην ΕΕ κάθε χρόνο (συμπεριλαμβανομένων των αποβλήτων από τη μεταποίηση, τις κατασκευές και τις κατεδαφίσεις, αλλά εξαιρουμένων των αποβλήτων από την εξόρυξη και τη γεωργοκτηνοτροφία, τα οποία παράγουν περίπου ένα δις τόνοι), δηλαδή 3,5 τόνοι απορριμμάτων ανά άτομο (πηγές Ευρωπαϊκού Οργανισμού για το Περιβάλλον). Μια σειρά πληροφοριών που δημοσιεύει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), τα απόβλητα που παράγονται στην ΕΕ μπορούν να χωριστούν σε πέντε κύριες κατηγορίες: (26%), απόβλητα ορυχείων και λατομεία στο 29%, κατασκευές και κατεδαφίσεις στο 22%, αστικά στερεών αποβλήτων στο 14% & γεωργικών και δασικών αποβλήτων. Τα επικίνδυνα απόβλητα αντιπροσωπεύουν το 2% αυτών των αποβλήτων, σχεδόν είκοσι εφτά εκατ. τόνους.

Τα απόβλητα συνεχίζουν να αυξάνονται σε όλες τις περιφέρειες στην ΕΕ. Η πρόβλεψη του ΟΟΣΑ ότι τα απόβλητα που θα παράγονται μέχρι το έτος 2030 θα αυξηθούν 45% σε σχέση με το 1996. Προσδιορίζει ορισμένες προβλέψεις που σχετίζονται με αύξηση της παραγωγής στα απόβλητα. Ειδικότερα

- Χημικών προϊόντων και αποβλήτων από την παραγωγή και την κατανάλωσή τους
- "κρυφό ρεύμα" υλικών που υποστηρίζουν τις οικονομικές δραστηριότητες αλλά δεν αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος της αγοράς, όπως τα απόβλητα εξόρυξης, τα οποία αντιστοιχούν στο 75% από υλικά χρησιμοποίησης των χωρών ΟΟΣΑ.
- Στις χώρες του ΟΟΣΑ, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) και η συνολική παραγωγή αποβλήτων συνδέονται και οι δύο παράγοντες έχουν αυξηθεί κατά 40% από το 1980.
- Η ανακύκλωση αυξάνεται στις χώρες του ΟΟΣΑ, αλλά αυτό δεν αντισταθμίζει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των αποβλήτων.

Τα περισσότερα από τα αστικά απόβλητα αποτεφρώνονται σήμερα σε αποτεφρωτήρες ή χώροι για υγειονομική ταφή. Και τα δύο δυστυχώς βλάπτουν το περιβάλλον. Η μόλυνση στον αέρα, το νερό και το έδαφος, ιδίως από την απελευθέρωση επικίνδυνων ουσιών, παραμένει υψηλή. Η διαδικασία της υγειονομικής ταφής στα απόβλητα θεωρείται σημαντική ρυπογόνος ενέργεια και ο μέσος όρος του 65% στα συνολικά απόβλητα παραγωγής της Ευρώπης (περίπου 190 εκατ. τόνους το έτος 1996) καταλήγουν στην διαδικασία με υγειονομική ταφή.

Η υγειονομική ταφή είναι από τις μεγαλύτερες πηγές εκπομπής αέριων θερμοκηπίου που προέρχονται από την διαχείριση στα απόβλητα, εξαιτίας της απελευθέρωσης από μεθάνιο. Το πιο ογκώδες ρεύμα αποβλήτων είναι τα γενικά απόβλητα, τα οποία αποτελούν μεγάλη πρόκληση να βρεθούν λύσεις περί πρόληψης, συλλογής, ανακύκλωσης και επεξεργασίας. Η κύρια αιτία είναι το απρόβλεπτο της σύνθεσης των αποβλήτων και στο γεγονός ότι προέρχονται από διάσπαρτες πηγές με αρκετά ευρεία κατανομή σε διαφορετικές τοποθεσίες, όπως νοικοκυριά και παρόμοιοι οργανισμοί. Η πλειονότητα των βιομηχανικών αποβλήτων είναι ευκολότερα διαχειρίσιμα (αν και όχι λιγότερο επικίνδυνα) λόγω της πιο ομοιόμορφης και προβλέψιμης φύσης τους. Το ίδιο ισχύει και για τα γεωργικά, μεταλλευτικά και δασικά απόβλητα. Οι περισσότερες χώρες στην ΕΕ, η διαχείριση των βιομηχανικών αποβλήτων γίνεται από ειδικούς στην επεξεργασία αποβλήτων ανάλογα με τη φύση τους, με απευθείας πληρωμή αυτού που παρήγαγε τα βιομηχανικά απόβλητα. Τα γεωργικά, μεταλλευτικά και απορρίμματα από δάση εντοπίζονται στην πηγή και (στις περισσότερες περιπτώσεις) είτε επιστρέφονται απευθείας στους αγρούς είτε επαναχρησιμοποιούνται σε διαφορετικούς κλάδους, π.χ. η ενέργεια. Στην περίπτωση των εξορυκτικών αποβλήτων, το κύριο πρόβλημα είναι η αποθήκευση. Η οργάνωση της συγχρηματοδότησης της κατασκευής υποδομών συλλογής για διάφορα αστικά απόβλητα (πολλά από τα οποία προέρχονται από αστικές περιοχές με μεγάλη ποικιλία παραγωγής και τύπους σε απόβλητα) αποτελώντας σημαντικό πρόβλημα των αρχών που διαχειρίζονται τα απόβλητα.

Νομοθεσία της ΕΕ για τα απορρίμματα

Σε γενικές γραμμές, το ευρωπαϊκό δίκαιο για τα απορρίμματα στηρίζεται στις διατάξεις του άρθρου 175 από τη Συνθήκη ΕΚ, επιτρέποντας στις χώρες να διατηρούν ή να θεσπίζουν πιο αυστηρές εθνικές ρυθμίσεις σε σχέση με αυτές που θεσπίζονται στις ευρωπαϊκές χώρες βάσει του άρθρου 176. Ο κύριος περιβαλλοντικός στόχος και η αρχή στη νομοθεσία των αποβλήτων, βάσει του άρθρου 174, συνιστά την υποστήριξη ενός υψηλού επιπέδου που προστατεύει το περιβάλλον. Στην πραγματικότητα, δεν βλέπουμε την πλήρη εφαρμογή αυτών των αρχών στο ευρωπαϊκό δίκαιο για τις πολιτικές των αποβλήτων, μια σημαντική πτυχή που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις πολιτικές των αποβλήτων της Ευρώπης είναι ότι αποτελούν ένα μεταφερόμενο αντικείμενο και επομένως μια πτυχή που αντιμετωπίζεται ως προϊόν. Για παράδειγμα, η νομοθεσία των αποβλήτων από συσκευασίες και μπαταριών στηρίζεται στην ιδιότητα του προϊόντος (άρθρο 95 ΕΚ) και συνδέεται με την διαδικασία της έγκρισης για ελεύθερη κυκλοφορία στα εμπορεύματα. Οι σχέσεις ανάμεσα στις διατάξεις από την Συνθήκη περί προστασίας του περιβάλλοντος και ελεύθερης κυκλοφορίας είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη με συχνή εμπλοκή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Το ΔΕΚ έχει γενικά κρίνει ότι τα απόβλητα ανήκουν στα πεδία εφαρμογών των διατάξεων υπέρ της ελεύθερης κυκλοφορίας όπως ορίζεται στο άρθρο 28.

Στρατηγική ΕΕ περί διαχείρισης στα απόβλητα

Οι στρατηγικές της ΕΕ περί διαχείρισης στα απόβλητα εγκρίθηκε για πρώτη φορά από την Επιτροπή το 1989 με τη μορφή ανακοίνωσης και αναθεώρησης το έτος 1996. Στη συνέχεια είχαμε τα συμπεράσματα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Μέσω των δύο αυτών

ανακοινώσεων, ακολουθεί η έγκριση ευρωπαϊκών σχεδίων δράσεων, με πιο πρόσφατο το έβδομο σχέδιο, το οποίο περιλαμβάνει την θέσπιση θεματικών στρατηγικών, ιδίως διαχείρισης στους πόρους, πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων και ανακύκλωσης. Οι ανακοινώσεις και οι αποφάσεις της ΕΕ δεν είναι νομικά δεσμευτικές, οπότε οι νέες προσεγγίσεις μπορούν πάντα να θεωρούνται αποδεκτές, αλλά έχουν πολιτική σημασία. Σημαντική εξαίρεση αποτελεί η τελική απόφαση για το 7ο Σχέδιο Δράσεων για το Περιβάλλον, που είναι υποχρεωτική για τα κράτη μέλη & την Επιτροπή.

Πολιτικές για τα απόβλητα

Η πολιτική στην ΕΕ περί διαχείρισης στα απόβλητα στηρίζεται στην ύπαρξη ορισμένων θεμελιωδών αρχών. Οι σημαντικότερες αρχές είναι οι εξής:

- Διαδικασία αποκατάστασης στην πηγή
- Αρχή της εγγύτητας
- Ευθύνη του παραγωγού
- Αυτός που ρυπαίνει θα πληρώνει

Επιπροσθέτως, των αρχών που ιεραρχούν τα απόβλητα και των εργαλείων που καθοδηγούν το σύστημα καθοδήγησης αντιπροσωπεύει ενεργά τις μεγαλύτερες δυνατότητες για να μειωθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις στη παραγωγή και διαχείριση στα απόβλητα.

Διαδικασία αποκατάστασης στην πηγή

Η επίπτωση της περιβαλλοντικής ζημίας πρέπει να εξαλείφεται κυρίως στην πηγή. Η αρχή αυτή χρησιμοποιήθηκε στο παρελθόν από το Δικαστήριο για να δικαιολογήσει τις εθνικές απαγορεύσεις των επικίνδυνων αποβλήτων.

Αρχή της εγγύτητας

Η διάθεση των αποβλήτων να γίνεται όσο πιο κοντά γίνεται στη τοποθεσία που παράγονται. Η απόφαση των Δικαστηρίων αναφέρει ότι η επίπτωση της περιβαλλοντικής ζημίας οφείλει να εξαλείφεται όσο γίνεται περισσότερο στη τοποθεσία της πηγής, σύμφωνα με το άρθρο 174 της Σύμβασης. Η οδηγία-πλαίσιο του πέμπτου άρθρου 75/442 περί αποβλήτων περιέχει διατάξεις διάθεσης, όχι ανακύκλωσης. Επιπλέον, μέσω του κανονισμού 259/93 για τις μεταφορές στα απόβλητα επιτρέποντας σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ να αρνηθεί να δεχθεί μεταφορές για απόβλητα προς άλλες χώρες μόνο αν οι μεταφορές προορίζονται να διατεθούν και μόνο εάν προορίζεται για ανάκτηση. Σε επίπεδο ΕΕ, η αρχή αυτή ισχύει επίσης για τους χώρους αποτέφρωσης στα απόβλητα, χώρων για υγειονομική ταφή και εγκαταστάσεων για επεξεργασία.

Ευθύνη του παραγωγού

Η συγκεκριμένη αρχή δεν αναγνωρίζεται στο δίκαιο της ΕΕ. Προέρχεται για την περιβαλλοντική πολιτική και νομοθεσία της Σουηδίας, αλλά χρησιμοποιείται διαφορετικά στην Ευρώπη. Αναφέρεται στις ευθύνες των παραγωγών και των επιπτώσεων του προϊόντος και στις πολιτικές των αποβλήτων, καλύπτει τις συνέπειες στο τέλος του κύκλου ζωής του. Πρόσφατα, ωστόσο, η ευθύνη του παραγωγού επεκτάθηκε και σε άλλες φάσεις στο κύκλο ζωής σε ένα προϊόν, συμπεριλαμβάνοντας το σχεδιασμό (οδηγίες να περιοριστούν οι επικίνδυνες ουσίες στον ηλεκτρικό & ηλεκτρονικό εξοπλισμό).

Οι ευθύνες των παραγωγών μπορούν επίσης να λάβουν μορφές από υποχρεώσεις, όπως η δημιουργία ταμείων και συστημάτων επιστροφής για τη συλλογή, αποκομιδή και ανακύκλωση των αποβλήτων. Η στρατηγική της Επιτροπής των απόβλητων για το έτος 2011 τονίζει την σημασία του κύκλου ζωής στο προϊόν από το στάδιο της παραγωγής έως το τελικό στάδιο, οι παραγωγοί, αυτοί που προμηθεύονται υλικά, οι έμποροι, οι καταναλωτές και το κοινό θα πρέπει να αναλάβουν συγκεκριμένες ευθύνες διαχείρισης στα απόβλητα του εκάστοτε σταδίου στο κύκλο ζωής. Κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει και αυτός που κατασκευάζει το προϊόν. Ο κατασκευαστής είναι αυτός που λαμβάνει τις βασικές αποφάσεις σχετικά με τη διαχειριστικότητα του προϊόντος, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού, της χρήσης συγκεκριμένων υλικών, της σύνθεσης του προϊόντος και της τελικής εμπορίας. Συνεπώς, στόχος του κατασκευαστή είναι η παροχή μέσων για την παραγωγή του προϊόντος με τρόπο που όχι μόνο να αποφεύγεται η σπατάλη φυσικών πόρων μέσω της χρήσης ανανεώσιμων υλικών, αλλά και να ενθαρρύνει την κατάλληλη επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση".

Αυτός που ρυπαίνει θα πληρώνει

Κατοχυρώνεται στην διάταξη του άρθρου 174 στη Σύμβαση και περιλαμβάνεται στον άρθρο 15 στην οδηγία-πλασιού των αποβλήτων (ΟΠΥ) & αντικατοπτρίζεται σε πολλές άλλες οδηγίες. Ωστόσο, η αρχή αυτή εφαρμόζεται σπάνια χωρίς να έχουμε ακριβή και λεπτομερή ορισμό για αυτή την οδηγία. Είναι γενικά αποδεκτό ότι τα κόστη για την επεξεργασία και διάθεση στα απόβλητα οφείλει να επιβαρύνει αυτούς που παράγουν τα απόβλητα και όχι τον γενικό φορολογούμενο. Παράδειγμα του "ο ρυπαίνων πληρώνει" είναι τα τέλη συλλογής αποβλήτων, όπου οι τοπικές αρχές χρεώνουν τους πολίτες για τη διαδικασία της συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης στα οικιακά απόβλητα. Ωστόσο, τα μέσα αυτά επαφίενται στις διακριτικές ευχέρειες στις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές αρχές χωρίς ρύθμιση μέσω κοινής οδηγίας επιπέδου ΕΕ.

Θεμελιώδης του πεδίου εφαρμογών στη νομοθεσία των αποβλήτων αποτελεί ο ορισμός του "παραγωγού" των αποβλήτων. Τα δικαστήρια έχουν κρίνει ότι ο ιδιοκτήτης του εδάφους στο οποίο γίνεται εναπόθεση των αποβλήτων (νόμιμων ή παράνομων) είναι δυνατό να θεωρείται ιδιοκτήτης στα απόβλητα και είναι υπεύθυνος της διασφάλισης για την ολοκληρωμένη διάθεση. Σε πρόσφατες αποφάσεις, κρίθηκε ότι οι διανομείς πετρελαίου θεωρούνται υπεύθυνοι της ρύπανσης στο έδαφος που προκαλείται μέσω των αποβλήτων που διαρρέουν από ελαττωματικές δεξαμενές με βενζίνη υπό ορισμένες συνθήκες.

6.7 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Παρά τα 30 χρόνια με ολοκληρωμένη νομοθεσία που προστατεύει τα ύδατα στην ΕΕ, η συνολική κατάσταση αυτών, ιδίως σε μικρούς ποταμούς και υπόγεια ύδατα, έχει επιδεινωθεί και όχι βελτιωθεί, ενώ η πραγματική κατάσταση του υδάτινου περιβάλλοντος όσον αφορά βασικές υδρολογικές και οικολογικές παραμέτρους παραμένει σε μεγάλο βαθμό άγνωστη. Οι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή την αποτυχία περιλαμβάνουν την πολύ κακή ποιότητα εφαρμογής, επιβολή στη νομοθεσία, αύξηση κατανάλωσης και χρήσης σε χημικές ουσίες & την απροσδιόριστη ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η νομοθεσία αδυνατεί να καθορίσει τους γενικούς στόχους της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων και δεν ενσωματώνεται με τους σχετικούς τομείς πολιτικής, ιδίως τη γεωργία, τις μεταφορές, την ενέργεια, την πολιτική προϊόντων και του χωροταξικού σχεδιασμού.

Η ΕΕ το 2000 προχώρησε στην ανακοίνωση μιας ολοκληρωμένης νέας οδηγίας-πλασιού των υδάτων (ΟΠΥ), η οποία για πρώτη φορά θέτει γενικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2015 όλων των επιφανειακών, υπόγειων και παράκτιων υδάτων στην ΕΕ. Η ΟΠΥ παρέχει ένα πλαίσιο

για όλες τις πολιτικές που σχετίζονται με τα ύδατα και περιλαμβάνει μια σειρά οδηγιών για τα γλυκά νερά, τα οστρακοειδή ύδατα, τα υπόγεια ύδατα και τις επιβλαβείς ουσίες και παρέχει ένα ευρύ φάσμα εργαλείων διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένων των στενών δεσμών με τις καταργηθείσες οδηγίες για διατήρηση της φύσης και συμμετοχή του κοινού. Οι οδηγίες για τα νιτρικά απόβλητα, μια μορφή γεωργικής ρύπανσης, επεξεργασίας στα αστικά λύματα και προστασίας στα ύδατα κολύμβησης παραμένουν αμετάβλητες.

Η κατάσταση των υδάτων της Ευρώπης

Οι ποταμοί περιγράφονται και σαν οι αρτηρίες στη γη. Οι ποταμοί ευθύνονται για την μεταφορά όλου του νερού και των υλικών που προστίθενται στην επιφάνεια του εδάφους που αποστραγγίζουν, με τον όγκο, την ταχύτητα και τη δυναμική τους δημιουργούν τον χαρακτήρα των λεκανών απορροής τους. Αυτό σημαίνει ότι όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε μια δεδομένη λεκάνη απορροής ποταμού με αρνητικές συνέπειες μόλυνσης των ποταμών, λιμνών και παράκτιων υδάτων, παρόλο που μπορεί να συμβαίνει σε μακρινή απόσταση από τις ροές των νερών. Συνεπώς, οι καταστάσεις σε ένα υδάτινο περιβάλλον δεν περιγράφεται σαν μια απλή ευθυγράμμιση που διασχίζει την ξηρά ή ως μια απλή παράμετρος, αλλά απαιτεί ένα ευρύ φάσμα παραμέτρων, συμπεριλαμβανομένων όλων των υπόγειων υδάτων, της κοίτης των ποταμών, των παρόχθιων ζωνών, των υγροτόπων και των πλημμυρικών πεδίων. Ο περιορισμός των διαθέσιμων πληροφοριών στην ΕΕ αφορούν κυρίως συγκεκριμένη χημική ρύπανση, όπως τα φορτία BOD, τα φυτοφάρμακα, τα βαρέα μέταλλα, τα θρεπτικά συστατικά ή τις συνέπειες της νομοθεσίας της ΕΕ για συγκεκριμένες δραστηριότητες, όπως η παροχή πόσιμου νερού και τα λύματα.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι έχουν επιτευχθεί κάποιες βελτιώσεις στη μείωση της ρύπανσης από φώσφορο και οργανική ρύπανση τις τελευταίες δύο δεκαετίες, σε μεγάλο βαθμό μέσα από την επεξεργασία στα λύματα. Ωστόσο, η ποσότητα των νιτρικών αλάτων των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων παραμένοντας σε τιμές υψηλού επιπέδου, υπερβαίνοντας τα πρότυπα για το πόσιμο νερό σε πολλά μέρη και έχοντας σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα σχεδόν παντού. Η μόλυνση των αποθεμάτων πόσιμου νερού με φυτοφάρμακα αποτελεί πρόβλημα σε πολλές χώρες, αν και η μόλυνση με μεταλλικές χημικές ουσίες μειώνεται. Το πιο εμφανές σημάδι της ρύπανσης των ποταμών είναι η παρουσία νεκρών κουφαριών ψαριών επιπλέοντας στις επιφάνειες του νερού και δεν παρατηρείται συχνά σήμερα.

Έχει αποδειχθεί ότι οι χημικές ουσίες που προκαλούν ενδοκρινικές διαταραχές παρεμβαίνουν στη ρύθμιση των ορμονών στα ψάρια και προκαλούν αναπαραγωγικά προβλήματα. Τέτοιες τοξικές χημικές ουσίες μπορεί να ευθύνονται για τα αλιεύματα ψαριών που μειώνονται και ο ακριβής μηχανισμός δράσεων δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί. Στις περιοχές της βόρειας και νότιας Ευρώπης, τα φυσικά ποτάμια έχουν γίνει σπάνιο φαινόμενο και ποσοστό 57 τοις εκατό από 89 χιλ. χλμ. στη παράκτια ζώνη στην Ευρώπη τίθενται προς χρήση γεωργικών, βιομηχανικών και εδαφικών σκοπών. Η έκταση δύο τρίτων στο σύνολο των γλυκών υδάτων της ΕΕ παρατηρείται εξάρτηση από τα αποθέματα υπόγειων υδάτων. Η αξία του πολύτιμου ορυκτού πόρου απειλείται όχι μόνο εξαιτίας των ρύπων αλλά και από τις υπεραντλήσεις. Ένα ποσοστό 60 τοις εκατό στις ευρωπαϊκές πόλεις υπερεκμεταλλεύεται τους υπόγειους υδάτινους πόρους. Στις ακτές στη νότια Ευρώπη και σε μεγάλο αριθμό νησιών, ποσότητες θαλασσινού νερού έχουν εισχωρήσει σε εξαντλημένους υπόγειους υδροφορείς και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί με την ιδιότητα του πόσιμου νερού. Κύρια αιτία για την μη βιώσιμη χρήση είναι η υπερεκμετάλλευση των πόρων, καθώς και η άρδευση και ο τουρισμός. Στη νότια Ευρώπη, η διαθεσιμότητα νερού δεν βελτιώνεται και παρατηρούμε το 1985 αύξηση της αρδευόμενης έκτασης 20 τοις εκατό συγκριτικά με το 1980. Αυτό έχει ενθαρρύνει μη βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης των υδάτων, όπως η μεγάλης κλίμακας μεταφορά νερού μεταξύ λεκανών απορροής και η κατασκευή φραγμάτων.

Μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος αποκαλύπτει επίσης ανησυχητικά αποτελέσματα. Παρά τις βελτιώσεις όσον αφορά τη σοβαρή μόλυνση στα ποτάμια και λίμνες, παρατηρείται επιβάρυνση της κατάστασης από την ρύπανση των υδάτινων πόρων της Ευρώπης χωρίς σημαντική βελτίωση της κατάστασης της τελευταίας δεκαετίας. Τα υπόγεια νερά και τα μικρά υδάτινα σώματα κινδυνεύουν ιδιαίτερα με περαιτέρω υποβάθμιση, ενώ πολλά άλλα υδάτινα σώματα υφίστανται υπερεκμετάλλευση για τη γεωργία, ιδίως στο νότο.

Πλαίσιο – οδηγία του περιβάλλοντος Water Framework Directive (WFD)

Η WFD αποσκοπεί να προστατευθεί η φυσική και βιολογική ακεραιότητα σε όλα τα υδάτινα οικοσυστήματα και στη δημιουργία των βάσεων για τη μετάβαση στη βιώσιμη χρήση του νερού από τον άνθρωπο. Επομένως να προστατευθεί το περιβάλλον αποτελεί τον κύριο στόχο για την οδηγία αυτή. Μέσω της ολοκληρωμένης οικολογικής αξιολόγησης για την κατάσταση στα επιφανειακά ύδατα και οι σχετικοί στόχοι αποτελούν κεντρικά μέσα. Μέσω του 4^{ου} άρθρου έχουμε καθορισμό των περιβαλλοντικών στόχων. Χαρακτηριστικό του γενικού στόχου ήταν να επιτευχθεί "καλή οικολογική κατάσταση" όλων των υδάτινων σωμάτων έως τον Δεκέμβριο του 2015. Μέσω της "καλής κατάστασης" στα επιφανειακά ύδατα περιλαμβάνει και της "καλής οικολογικής κατάστασης" και "καλής χημικής κατάστασης". Μέσω της οικολογικής κατάστασης έχουμε καθορισμό από βιολογικούς, υδρομορφολογικούς (κατάσταση για ενδιαιτήματα) & φυσικοχημικούς παράγοντες για την ποιότητα των υδάτων. Μεγάλη σημασία δίδεται στη βιολογική παράμετρο του νερού. Πρόκειται για υδάτινα σώματα που δεν επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Καλές ποσοτικές συνθήκες είναι εκείνες στις οποίες οι απολήψεις νερού είναι μικρότερες από τους φυσικούς ρυθμούς αναπλήρωσης και στις οποίες υπάρχει επαρκής ποσότητα νερού στα επιφανειακά ύδατα ώστε να διασφαλίζεται ότι το οικοσύστημα των υπόγειων υδάτων δεν εξαρτάται από αυτά και ότι αποφεύγεται η πρόκληση σημαντικών ζημιών στο οικοσύστημα. Χημικά καλή κατάσταση είναι όταν πληρούνται και βρίσκονται σε ισχύ τα μοντέλα για την ποιότητα του νερού (νιτρική ρύπανση, φυτοφάρμακα, χημικές ουσίες δεν έχει σημαντικές δυσμενείς συνέπειες των επιφανειακών υδάτων και συναφών χερσαίων οικοσυστημάτων με δυνατότητα παροχής σε πόσιμο νερό).

Το άρθρο 4 της WFD ορίζει ότι, εκτός του να επιτευχθεί ο στόχος "καλή κατάσταση", i) οι συνθήκες επιφανειακών και υπόγειων νερών δεν θα πρέπει να επιδεινωθούν περαιτέρω, ii) η ρύπανση από ρύπους προτεραιότητας θα πρέπει να μειωθεί προοδευτικά και οι απορρίψεις τοξικών ουσιών προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα ώστε να σταματήσουν προοδευτικά, iii) να μην υπάρξει σημαντική και συνεχής αύξηση της συγκέντρωσης οποιουδήποτε ρύπου. Σταδιακή μείωση στη ρύπανση που προκαλείται στα υπόγεια ύδατα με αντιστροφή της τάσης- και iv) σταδιακή διακοπή της απόρριψης ρύπων προτεραιότητας στα επιφανειακά ύδατα. Η πρώτη διάταξη έχει στέρεη βάση για να διασφαλίσει την μη επανάληψη των λαθών στο παρελθόν της διαχείριση στα ύδατα και είναι λογικά το πρώτο βήμα που απαιτείται για να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων.

Στόχοι και προστασία των υπόγειων υδάτων

Πρώτον, η βιώσιμη ποσοτική διαχείριση των υδάτων πρέπει να επιτευχθεί έως το 2025. Αυτό σημαίνει ότι η άντληση υπόγειων υδάτων να βρίσκεται σε χαμηλότερη του φυσικού ρυθμού αναπλήρωση και ταυτόχρονα θα εξασφαλίζεται επαρκή ποσότητα στο νερό ώστε να αποφεύγονται σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα και τα υπόγεια ύδατα, καθώς εξαρτώνται των χερσαίων οικοσυστημάτων. Αυτός ο σκοπός της ποσότητας στο νερό αποτελεί νέα προσθήκη της νομοθεσίας στην ΕΕ, ενώ αποτελεί και αναγκαιότητα κατεύθυνσης σε μια πιο βιώσιμη διαχείριση στα

ύδατα. Περί της χημικής ποιότητας των υδάτων, η WFD τονίζει την πρόληψη και τον περιορισμό της εισαγωγής ρύπων, αλλά δεν αναφέρει τον αριθμό των ουσιών που οφείλουν να περιοριστούν και ποιων να αποφευχθούν. Τέλος, η χημική ποιότητα των υπόγειων υδάτων δεν πρέπει να υποβαθμίζει την κατάσταση των επιφανειακών υδάτων ή των χερσαίων οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από τα υπόγεια ύδατα. Στατιστικά σημαντικές αυξήσεις της συγκέντρωσης ρύπων στα υπόγεια ύδατα θα πρέπει να προλαμβάνονται και τελικά να αποφεύγονται. Επίσης η WFD προχωράει στην απαγόρευση των άμεσων απορρίψεων ρύπων των υπόγειων υδάτων σαν ένα εκ των αναγκαίων μέτρων επίτευξης στους στόχους για την οδηγία. Τέλος, οι χώρες δύναται να προχωρήσουν σε εξαίρεση ορισμένων άμεσων απορρίψεων των δραστηριοτήτων που ορίζονται σε αυτή της γενικής απαγόρευσης, με τον όρο ότι δεν τίθενται σε κίνδυνο οι στόχοι του συστήματος των υπόγειων υδάτων και ότι η απόρριψη υπόκειται σε έγκριση. Ορισμένες από τις εξαιρούμενες δραστηριότητες αφορούν ιδιαίτερα τοξικές ουσίες (π.χ. διοχέτευση αποβλήτων ορυχείων σε υπόγειους υδάτινους όγκους).

Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών

Η WFD απαιτεί λεπτομερή, μακροπρόθεσμο και επαναληπτικό σχεδιασμό και τη θέσπιση κατάλληλου καθεστώτος διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού αρμόδιας αρχής διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού (άρθρο 3). Για την αποτελεσματική επίτευξη φιλόδοξων περιβαλλοντικών στόχων, είναι απαραίτητη η σύσταση μιας αρμόδιας αρχής που να μπορεί να εποπτεύει την περιοχή της λεκάνης απορροής και να έχει επαρκή ικανότητα να ενσωματώνει μια σειρά πολιτικών, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού χρήσεων γης, της ναυσιπλοΐας, της αλιείας, του τουρισμού και της γεωργίας.

Στον τομέα της διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού, το σχέδιο χρησιμεύει ως βασικό μέσο. Στο πλαίσιο αυτού του σχεδίου, όπως περιγράφεται στο άρθρο 13, εξετάζονται διάφορα στοιχεία που αφορούν κάθε λεκάνη απορροής ποταμού. Αυτά περιλαμβάνουν μια ολοκληρωμένη απεικόνιση και ανάλυση της λεκάνης απορροής του ποταμού, που περιλαμβάνει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, μια εκτίμηση της οικονομικής αξίας της χρήσης του νερού, μια αναφορά των πηγών ρύπανσης και μια αξιολόγηση κινδύνου πιθανών αστοχιών στην επίτευξη των στόχων. Επιπλέον, το σχέδιο περιλαμβάνει έναν κατάλογο με περιβαλλοντικούς στόχους και εξαιρέσεις των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, καθορίζει προστατευόμενες περιοχές, παρέχει χάρτη σταθμών παρακολούθησης και περιγράφει μέτρα που στοχεύουν στη διασφάλιση της ανάκτησης το κόστος στις υπηρεσίες για το νερό και εφαρμόζει την αρχή «θα πληρώνει αυτός που ρυπαίνει». Το αρχικό σχέδιο της εκάστοτε περιοχής με λεκάνη απορροών σε ποταμό οριστικοποιήθηκε το 2009, υποβάλλεται σε επανεξέταση ανά 6 χρόνια, ξεκινώντας το έτος 2015, με επακόλουθες αναθεωρήσεις να προγραμματίζονται για το 2021 και μετά.

Πλαίσιο – Οδηγία για τα ύδατα (WFD)

Η WFD κατήργησε μια σειρά νομοθεσιών της ΕΕ που σχετίζονται με τα ύδατα, ενώ βοήθησε στην παροχή ενός γενικού πλαισίου για τον συντονισμό, συμπεριλαμβανομένου τον καθορισμό στις προθεσμίες επίτευξης των σχετικών επιδιώξεων. Βοήθησε στη τροφοδοσία βασικών πολιτικών συζητήσεων για τα χημικά προϊόντα, διαχείρισης, τις πολιτικές για τα προϊόντα και άλλων σχετικών τομεακών πολιτικών στην Ευρώπη.

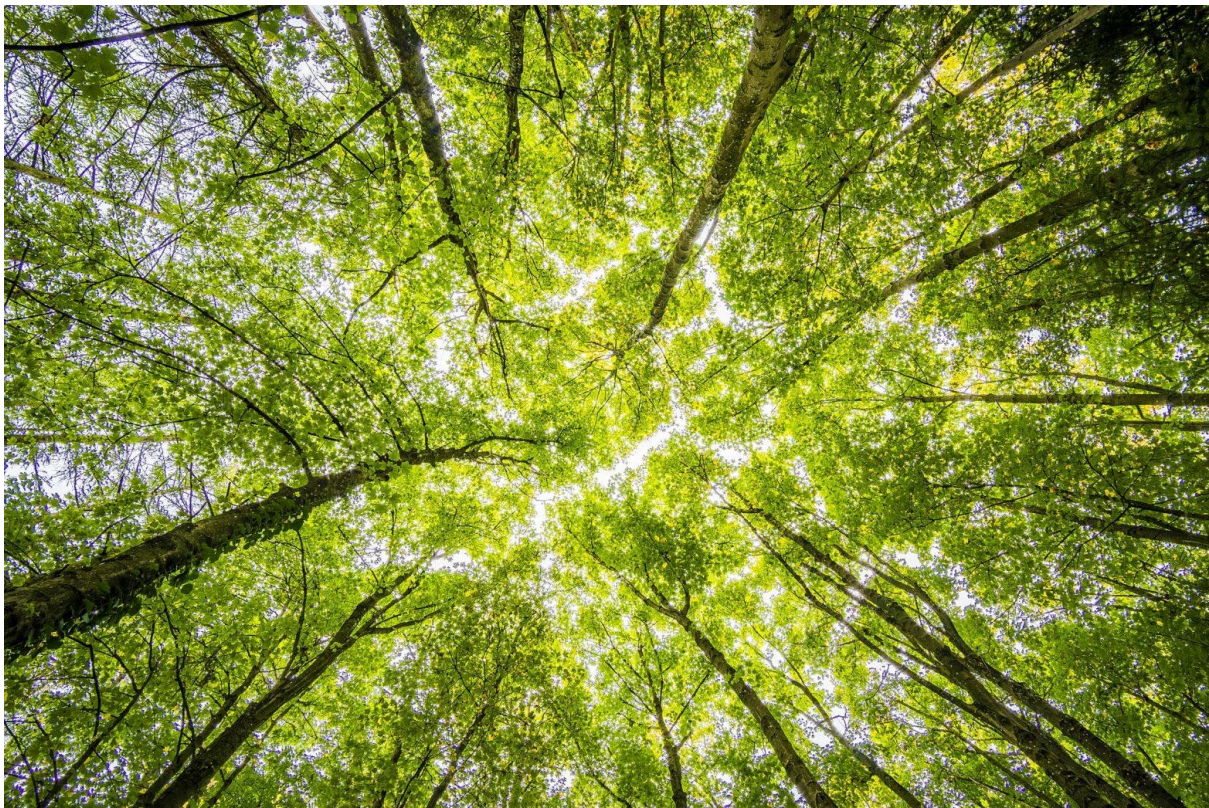
Το νομικό πλαίσιο περιλαμβάνει οδηγίες όπως η 78/659/ΕΟΚ περί αλιευτικών υδάτων, η 79/923/ΕΟΚ περί οστρακοειδών, η 80/68/ΕΟΚ των υπόγειων υδάτων και η 76/464/ΕΟΚ περί επικίνδυνων ουσιών.

Επιπλέον, η 98/83/ΕΟΚ περί πόσιμου νερού, η 76/160/ΕΟΚ περί υδάτων για κολύμβηση, η 91/676/ΕΟΚ για τα νιτρικά άλατα, η 91/676 περί επεξεργασίας στα αστικά λύματα, οι οδηγίες 79/409

και 92/43 περί άγριων πτηνών και τους οικοτόπους έχουν την απαίτηση των χωρών τη καταγραφή και παρακολούθηση όλων των προστατευόμενων περιοχών και την επίτευξη των σχετικών στόχων μέχρι το 2030.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 76/464 περί επικίνδυνων ουσιών, η 91/676 περί νιτρικών αλάτων, η 91/271 περί επεξεργασίας στα αστικά λύματα, η 91/414 που αφορά τα φυτοφάρμακα και η 96/61/ΕΟΚ περί μείωσης ρύπων, οι χώρες καλούνται να εφαρμόσουν τις βέλτιστες πρακτικές στην επεξεργασία, διαχείρισης στα ύδατα και τεχνολογίες μείωσης ρύπανσης.

Τέλος, ζητείται η επανεξέταση των αδειών κυκλοφορίας βιοκτόνων και εντομοκτόνων, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα πρότυπα ποιότητας που ορίζονται στο άρθρο 16 της ΟΠΥ πληρούνται από τις οδηγίες 98/8 που αφορά τα βιοκτόνα και η 91/414 που αφορά τα εντομοκτόνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 - ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην αρχή του 1970, η πετρελαϊκή κρίση προκάλεσε την αύξηση του ενδιαφέροντος περί των περιβαλλοντικών ζητημάτων. Έκτοτε, καταβλήθηκαν προσπάθειες ότι αφορά την ανάπτυξη περιβαλλοντικών σχεδίων και πολιτικών, ενώ σημαντικό ορόσημο αποτέλεσε η οργάνωση της πρώτης Παγκόσμιας Διάσκεψης του Περιβάλλοντος που πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη (1972). Ειδικότερα στην Ελλάδα, ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός αποτέλεσε αντικείμενο ολοκληρωμένης μελέτης και σχεδιασμού από την ψήφιση στο 24^ο άρθρο & τις διατάξεις του. Το άρθρο ορίζει σαφώς ότι το περιβάλλον πρέπει να προστατεύεται από τρεις πλευρές: τη φύση, τον οικισμό και τον πολιτισμό, αναφέροντας ότι "προστατεύοντας το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον ανήκει στις υποχρεώσεις της εκάστοτε χώρας και δικαιώματος των ανθρώπων". Αναφέρεται ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός προστασίας στα δάση και τα μνημεία, των οικοτόπων, με αναλλοίωτο γνώμονα της αρχής για βιώσιμη ανάπτυξη, που συνδέεται με τις διατάξεις του άρθρου 106 από το Σύνταγμα (Φυσικό Περιβάλλον, Απόστολος Παπακωνσταντίνου, 2013).

Ο σχεδιασμός και κατά συνέπεια ο σχεδιασμός για το περιβάλλον στη χώρα μας, υπάγεται στην αρμοδιότητα της εκάστοτε κυβέρνησης. Οι εθνικές δομές αναπτύσσουν και εφαρμόζουν ολοκληρωμένα έγγραφα σχεδιασμού (π.χ. ΓΠΧΣΑΑ), συμπεριλαμβανομένων των βασικών κατευθυντήριων γραμμών. Μετά την προσχώρηση της Ελλάδας στην ΕΕ, οι κατευθυντήριες γραμμές από την ΕΕ, προκύπτουν από περιοδικές συναντήσεις ανάμεσα στις χώρες, έχουν επίσης ενσωματωθεί στο σύστημα περιβαλλοντικού σχεδιασμού.

Όπως σε πολλές χώρες, το περιβαλλοντικό πρόγραμμα της Ελλάδας βασίζεται στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο. Η ραχοκοκαλιά που προστατεύει το περιβάλλον παρέχεται από το νόμο αριθ. 1650 του έτους 1986 περί προστασίας στο φυσικό περιβάλλον & το νόμο αριθ. 998 του 1979 περί προστασίας στα δάση. Επιπλέον, το έτος 2011 εκδόθηκαν ορισμένοι νόμοι περί προστασίας στο περιβάλλον, ώστε να αντικατοπτρίζεται καλύτερα το νομικό σχήμα & να ενθαρρύνονται οι πιθανές επενδύσεις. Συγκεκριμένα, ο νόμος που προστατεύει την βιοποικιλότητα & η δημιουργία περιοχών NATURA 2000 (αριθ. 3937-2011), περί ίδρυσης και ανάπτυξης επιχειρηματικών πάρκων (αριθ. 3982 του 2011), ο νόμος περί προστασίας και διαχείρισης στο θαλάσσιο περιβάλλον (αριθ. 3983-2011), ο νόμος για τη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας (αριθ. 3986 του 2011) και της περιβαλλοντικής αδειοδότησης για έργα & δραστηριότητες (αριθ. 4014-2011).

Αυτά τα νομικά πλαίσια θεσπίστηκαν ως επέκταση του νόμου 3894-2010 περί επιτάχυνσης και διαφάνειας της διαδικασίας υλοποίησης για "στρατηγικές επενδύσεις". Ολοκληρώνοντας, ο τομέας που αφορά τον σχεδιασμό για το περιβάλλον, η θέσπιση γενικών & ορισμένων ειδικών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού διαδραμάτισε σημαντικό και καταλυτικό ρόλο και η εφαρμογή της νομοθεσίας αυξήθηκε σημαντικά. " Νόμος Γενικού Πλαισίου για Χωροταξικό Σχεδιασμό & Αειφόρο Ανάπτυξη" ΦΕΚ 128-2008, " Νόμος Ειδικού Πλαισίου για Χωροταξικό Σχεδιασμό & Αειφόρο Ανάπτυξη περί Ανανεώσιμων Πηγών για την Ενέργεια" ΦΕΚ 246-2008, "Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη περί Βιομηχανίας και " Νόμος περί Ειδικού Πλαισίου για Χωροταξικό Σχεδιασμό & Αειφόρο Ανάπτυξης περί Τουρισμού" ΦΕΚ 151-2009.

7.2 ΦΟΡΕΙΣ ΆΣΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στο άρθρο του Συντάγματος το 1975 υπάρχει η ρύθμιση περί προστασίας στο περιβάλλον. Συγκεκριμένα, στη 1^η παράγραφο του 24^{ου} άρθρου αναφέρει το δικαίωμα του κάθε πολίτη να

προστατεύσει το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στην ασφάλεια & ποιότητα για ζωή. Επιπλέον, ο όρος "αειφόρος ανάπτυξη" αναγνωρίζεται επισήμως εκ του Συμβουλίου Επικρατείας και προστατεύεται εκ της ελληνικής νομοθεσίας. Ο νόμος διέπει την διοικητική δομή της προστασίας του περιβάλλοντος στην Ελλάδα χρονολογείται από το 1970. Βασικό σύνθημα είναι ότι μέσω της ανάπτυξης & κατά συνέπεια της οικονομικής μεγέθυνσης οφείλουν να δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες περί του ανθρώπου και του περιβάλλοντος. Η ιδέα της στροφής στους εθνικούς νόμους και τις νομικές ρυθμίσεις αντανακλάται στις εξελίξεις στην ελληνική περιβαλλοντική πολιτική. Επιπλέον, να υπενθυμίσουμε για την περίοδο 1979-80 είχαμε την ένταξη της χώρας μας στην οικογένεια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Σημαντικά βήματα στην εξέλιξη του ελληνικού περιβαλλοντικού δικαίου είναι τα εξής:

- Οι συνταγματικές διατάξεις έχουν κατοχυρώσει την οικολογία ως έννομο συμφέρον. Συγκεκριμένα, στη 1η παράγραφο του 24ου άρθρου του Συντάγματος του 1975, το Κράτος έχει καθήκον να προστατεύσει το φυσικό & πολιτιστικό περιβάλλον και υποχρεούται την λήψη ειδικών προληπτικών ή κατασταλτικών μέτρων.
- Ο νόμος 360/76 περί χωροταξικού σχεδιασμού & το περιβάλλον, προβλέπει στο να προστατεύσει το φυσικό & πολιτιστικό περιβάλλον και σύσταση για το Εθνικό Συμβούλιο για τη Χωροταξία και το Περιβάλλον και θα συντονίζει τους κρατικούς φορείς που είναι αρμόδιοι για την περιβαλλοντική πολιτική. Αποτελεί την κύρια νομική πολιτική για το περιβάλλον και εισαγωγής όρων όπως του περιβάλλοντος, της προστασίας για το περιβάλλον, ρύπανσης και αποβλήτων.
- Μέσω του 1032/80, έχουμε την ίδρυση του Υπουργείου για την Χωροταξία, τον Οικισμό & το Περιβάλλον που ανέλαβε σταδιακά την ευθύνη για τις πολιτικές περιβάλλοντος, πολεοδομίας και στέγασης. Στη συνέχεια, το 1985, ο νόμος 1558 συγχώνευσε τα Υπουργεία Περιβάλλοντος, για Χωροταξία & Δημόσια Έργα με το αντίστοιχο για τα Δημόσια Έργα για τη δημιουργία του Υπουργείου για το Περιβάλλον, τη Χωροταξία και τα Δημόσια Έργα γνωστό και ως ΥΠΕΧΩΔΕ , αποτελώντας την οργανωτική και διοικητική ραχοκοκαλιά για την προστασία στο περιβάλλον.
- Τέθηκε σε ισχύ ο 1650 του 1986 περί προστασίας για το περιβάλλον και προχωράει στη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου του περιβάλλοντος. Σκοπός είναι να θεσπίσει τους βασικούς κανόνες περί προστασίας για το περιβάλλον και να εξασφαλίσει ότι η κοινωνία στο σύνολό της θα λειτουργεί σε συνθήκες ποιοτικού περιβάλλοντος, με προστασίας της υγείας του & να προωθείται η προσωπική του ευημερία. Δηλώνεται σαφώς ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί άρρηκτα συνδεδεμένο κομμάτι στην αναπτυξιακή διαδικασία και πολιτική. Ο νόμος καθιστά, υποχρεωτικές τις εκτιμήσεις για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ορισμένων έργων. Επίσης, ο 1650 του 1986 είχε ένα πολύ φιλόδοξο όραμα που προέβλεπε τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου περιβαλλοντικού οργανισμού, μεταξύ άλλων, με λειτουργίες εφαρμογής, συντονισμού και τεχνικής πληροφόρησης στον κλάδο για το περιβάλλον , αλλά δεν προχώρησε ποτέ σε ενεργοποίηση.
- Ο 2742 του 1999 περί χωροταξικού σχεδιασμού και βιώσιμης ανάπτυξης έχει ως στόχο να θεσμοθετηθούν νέες διαδικασίες και μέσα για την εφαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού που προάγουν βιώσιμες και ισόρροπες αναπτύξεις, με εξασφάλιση της παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής και εγγυώνται να προστατευθεί το περιβάλλον στην εθνική επικράτεια". Ενισχύει επίσης τη κατάσταση της χώρας μας σε συνθήκες διεθνούς & ευρωπαϊκού πλαισίου.

Περί της διοικητικής υποστήριξης στη πολιτική για το περιβάλλον, έχουμε εφαρμογή τριών επίπεδων (κεντρικού, περιφερειακού & τοπικού) σύμφωνα με την αρχή της αποκέντρωσης. Σε

κεντρικό επίπεδο, το Υπουργείο Περιβάλλοντος αποτελεί τον κύριο αρμόδιο φορέα της διαμόρφωσης και εφαρμογής για τη περιβαλλοντική πολιτική στην χώρα μας. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος προχωράει σε συνεργασία με τοπικές & περιφερειακές αρχές πρώτου & δεύτερου επιπέδου (ΟΤΑ Α&Β). Ακολουθεί μία σειρά αρμοδιοτήτων από το κεντρικό Υπουργείο Περιβάλλοντος περιλαμβάνουν:

- Ανάπτυξη & υιοθέτηση σε περιβαλλοντικές κατευθυντήριες γραμμές και πολιτικές.
- Διαχείριση και συντονισμός για προσπάθειες που εφαρμόζονται, διασφαλίζονται και συμμορφώνονται με τους σχετικούς κανονισμούς.

Εκτός από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, υπάρχουν ορισμένα άλλα υπουργεία αρμόδια για περιβαλλοντικά θέματα, τα οποία διαδραματίζουν καθοριστική επίδραση στην υλοποίηση των πολιτικών για το περιβάλλον στη χώρα μας. Στις 13 περιφέρειες βλέπουμε εκχώρηση σημαντικών αρμοδιοτήτων στους τομείς που αφορούν την προστασία στο κατοικήσιμο περιβάλλον, της προστασίας για το φυσικό περιβάλλον, του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού (νόμος 2647 του 1998). Το σύνολο των περιφερειών με εξαίρεση την Αττική εξουσιοδοτούνται να χορηγούν εκ των προτέρων έγκριση ανάπτυξης και να εγκρίνουν περιβαλλοντικούς όρους για έργα και δραστηριότητες κατηγορίας ΑΙΙΙ, με εξαίρεση τα έργα εθνικού ή διαπεριφερειακού χαρακτήρα (ΚΥΑ 69269/5387/90). Τέλος, βλέπουμε στις αρμοδιότητες τριών περιφερειών την λειτουργία τοπικών σταθμών στο Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικών Πληροφοριών, οι οποίοι εξασφαλίζουν τη συνεχή παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Οι κύριες αρμοδιότητες της κυβέρνησης στον τομέα της προστασίας για το περιβάλλον είναι της διαχείρισης υδάτων & λυμάτων, παροχής σε πόσιμο νερό & προστασίας για το τοπικό περιβάλλον. Οι πολιτικές για το περιβάλλον στο σύνολό τους έχουν μια οριζόντια κατεύθυνση λόγω της αυξανόμενης ανάγκης συντονισμού των αρμοδιοτήτων των διαφόρων κυβερνητικών υπηρεσιών και της κεντρικής κυβέρνησης. Επιπλέον, είναι απαραίτητος ο κάθετος συντονισμός ανάμεσα στα τρία επίπεδα διακυβέρνησης (κεντρικού, περιφερειακού & τοπικού) ανάλογα των αρμοδιοτήτων τους.

Διεθνώς, η χώρα μας προχωράει σε ενεργή συμμετοχή της διεθνούς περιβαλλοντικής συνεργασίας και σε επικύρωση των περισσότερων διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών. Η χώρα μας εφαρμόζει υποστηρίζοντας σθεναρά τις αρχές από την Διακήρυξη του Ρίο & της Ατζέντας 21, προωθώντας ιδίως να εφαρμόσει την δέκατη αρχή περί πρόσβασης της πληροφόρησης και επικύρωση της διεθνούς Σύμβασης στο Άαρχος (περί πρόσβασης των περιβαλλοντικών πληροφοριών, συμμετοχής στις λήψεις για αποφάσεις για περιβαλλοντικά θέματα & πρόσβασης της δικαιοσύνης) στα τέλη του 2005. Η ΕΕ αποδίδει επίσης μεγάλη σημασία στα θέματα για την διασυνοριακή ρύπανση, για τη διαχείριση σε διασυνοριακούς ποταμούς και την προστασία στα θαλάσσια ύδατα που αφορούν τα Βαλκάνια και την Μεσόγειο. Σχετικά με την ΕΕ η χώρα μας βελτιώνεται στη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο τις περισσότερες από τις οδηγίες της.

7.3 ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ

Προστασία θαλάσσιου χώρου

Η σύμβαση Ραμσάρ προστατεύει και διαχειρίζεται τους θαλάσσιους υγροτόπους με ειδική σημασία. Στοχεύει να αναπτυχθούν σχέδια διαχείρισης και μέσω τροποποιήσεων της Σύμβασης στη Βαρκελώνη μαζί με το Πρωτόκολλο περί προστασίας στη Μεσόγειο οδήγησαν σε κυρώσεις και περιορισμούς με στόχο να προστατευθούν οι παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές. Η Σύμβαση της Βέρνης καθορίζει τους όρους προστασίας των σημαντικών ευρωπαϊκών οικοτόπων,

συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Επιπλέον, μέσω των οδηγιών 92/43 & 79/409 προσέθεσαν στο NATURA 2000 περιοχές που χρήζουν ειδικής προστασίας.

Ο τομέας στο θαλάσσιο περιβάλλον διαμορφώνεται μέσω των αποφάσεων και εξελίξεων σε διεργασίες ευρωπαϊκού επιπέδου. Σημαντικό βήμα περί προστασίας στο θαλάσσιο περιβάλλον & των αλιευτικών πόρων στην Ελλάδα αποτέλεσε η έκδοση του Κανονισμού 1967/2006, με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη στους αλιευτικούς πόρους στη Μεσόγειο μέσω κατάλληλων διαχειριστικών αποφάσεων. Το κύριο περιεχόμενο του Κανονισμού απαγορεύει την αλιεία σε προστατευόμενους οικοτόπους, υποχρεώνει τις χώρες τη δημιουργία κοινοτικών και εθνικών προστατευόμενων αλιευτικών περιοχών, περιορισμούς, απαγόρευση χρήσης για ορισμένα αλιευτικά εργαλεία, απαγορεύει να χρησιμοποιούν δίχτυα από μη ειδικούς αλιείς, την κατάρτιση με σχέδια που αφορούν τη διαχείριση κοινοτικού & εθνικού επιπέδου και μέτρων διαχείρισης για την αλιεία.

Η ρύθμιση των θαλάσσιων μεταφορών και προστασίας για το θαλάσσιο περιβάλλον, εγκρίθηκε μια νέα οδηγία από την Ευρώπη περί μεταφοράς για αργό πετρέλαιο μόνο με τύπους δεξαμενόπλοιων με διπλό κύτος. Ο κανονισμός, ο οποίος τέθηκε άμεσα σε ισχύ, αποτελεί σαφές πλεονέκτημα για τα δεξαμενόπλοια με σημαία ΕΕ, καθώς μειώνει το ενδεχόμενο να ρυπανθεί το θαλάσσιο περιβάλλον αν προκληθεί ατύχημα. Επιπλέον, η χώρα μας προχώρησε σε επικύρωση το Πρωτόκολλο το 2003 στη Διεθνή Σύμβαση για να ιδρυθεί Διεθνές Ταμείο για Αποζημίωση μέσω Πετρελαϊκής Ρύπανσης.

Επίσης, έγιναν αλλαγές στο παράρτημα για το Πρωτόκολλο το 1978, της Σύμβασης MARPOL & εκδόθηκαν ορισμένες υπουργικές αποφάσεις που ρυθμίζουν τα θέματα που περιέχονται στις τροποποιήσεις αυτές.

Ο νόμος 4037/2012 τροποποιεί τον 2005/35 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & το Συμβούλιο στις 7/9/2005 περί ρύπανσης των πλοίων, όπως τροποποιήθηκε από τον 2009/123 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & το Συμβούλιο στις 21/10/2009 και άλλων διατάξεων σχετικά με ποινικά αδικήματα ρύπανσης, αναφερόμενος περί συμμόρφωσης από την ελληνική νομοθεσία των διατάξεων από την Οδηγία σχετικά με την εφαρμογή των κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένων των προστίμων.

Σημαντικό γεγονός αποτελεί η συμμετοχή της χώρας μας μέσω της Διεθνούς Επιτροπής για τη Φαλινοθηρία και υπόσχεται πολλά στην διαδικασία ενίσχυσης των ομάδων των χωρών που είναι αντίθετες της φαλινοθηρίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι το συμβούλιο της Επιτροπής υπέβαλε καταγγελία το 2007 σχετικά με έλλειψη τακτικής και συστηματικής παρακολούθησης των δελφινιών σχετικά με τις διατάξεις της οδηγίας 92/43/ΕΚ.

Προστασία των δασών

Στην υπάρχουσα ελληνική νομοθεσία, πιο ειδικά στις διατάξεις του 24^{ου} άρθρου, " δάση ή δασικά οικοσυστήματα είναι τα οργανικά σύνολα της άγριας βλάστησης ξυλώδους κορμού στην απαιτούμενη επιφάνεια στο έδαφος, το οποίο μέσω της συνύπαρξης χλωρίδας και πανίδας και μέσα από την αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση, αποτελούν μια ειδική βιολογική κοινότητα σε συνθήκες ειδικού φυσικού περιβάλλοντος (δάση). Οι ιδιότητες της δασικής περιοχής υπάρχουν όταν υπάρχει αραιή ποσότητα ψηλής ή πυκνής άγριας ξυλώδους βλάστησης μέσα στις προαναφερθείσες κοινότητες. Το άρθρο αναφέρει επίσης ότι είναι καθήκον του κράτους να προστατεύει το φυσικό περιβάλλον μέσω ορισμένων προληπτικών ή αποτρεπτικών μέτρων στα πλαίσια των αρχών για την αειφορία. Το σύνταγμα μέσω του 117^{ου} άρθρου προβλέπει ότι η καταστροφή δασών και δασικών εκτάσεων λόγω πυρκαγιάς ή αποψίλωσης μέσω υποχρεωτικής αναδάσωσης.

Η διαδικασία διαχείρισης στα δάση είναι ζωτικής σημασίας της διατήρησής τους με ρύθμιση του δασικού νόμου 86/69 & του 998/1979. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο 998/1979 του 3^{ου} άρθρου, 5ης παραγράφου, που αναφέρεται στις εκτάσεις που έχουν αναδασωθεί ή φυτευτεί για πρώτη φορά, και οι εκτάσεις αυτές θεωρούνται δάσος και δασικές εκτάσεις και, ως εκ τούτου, υπόκεινται σε ρύθμιση βάσει του Δασικού Κώδικα.

Το κύριο νομικό πλαίσιο περί προστασίας στα δάση είναι το ακόλουθο:

- Προεδρικό Διάταγμα 1928- διαχείριση στα δάση
- Προεδρικό Διάταγμα 1941- μεταφορά για δασικά προϊόντα
- Βασιλικό Διάταγμα 439 του 1968 – να συσταθεί δευτεροβάθμια επιτροπή για τελική επιθεώρηση σε ρητινευόμενα δημόσια δάση
- Νομοθετικό Διάταγμα 86 του 1969 - δασικός κώδικας
- Νόμος 998 του 1979 - προστασία για δάση και δασικές εκτάσεις
- Προεδρικό Διάταγμα 1141 του 1980 - φωτογράφιση και χαρτογράφηση στα δάση, δασικές εκτάσεις & δασολόγιο
- Προεδρικό Διάταγμα 577 του 1980 - αποερατισμός και οροθέτηση στα δημόσια δάση
- Προεδρικό Διάταγμα 1114 του 1980 - παραχώρηση στα δημόσια δάση & δασικές εκτάσεις για δενδροκομικές & αγροτικές καλλιέργειες
- Προεδρικό Διάταγμα 190 του 1981 - χορήγηση για άδεια εγκατάστασης σε μελισσοκομεία μέσα σε δημόσια δάση ή δασικές εκτάσεις
- Προεδρικό Διάταγμα 189 του 1981 - χορήγηση άδειας για εγκατάσταση & επέκταση βιομηχανίας μέσα σε δάση και δασικές εκτάσεις & παραχώρηση τους για δημιουργία σε βιομηχανικές περιοχές
- Προεδρικό Διάταγμα 796 του 1981 – Σύσταση Αναγκαστικών Δασικών Συνεταιρισμών Προστασίας
- Προεδρικό Διάταγμα 437 του 1981 - Μελέτη & εκτέλεση για δασοτεχνικά έργα
- Προεδρικό Διάταγμα 67 του 1981 – Προστασία σε αυτοφυή χλωρίδα & άγρια πανίδα και καθορισμός για διαδικασία σε συντονισμό και έλεγχο για έρευνα
- Προεδρικό Διάταγμα 126 του 1986 – Διαδικασίες για παραχώρηση, εκμετάλλευση, συντήρηση και βελτίωση στα δάση του Δημοσίου & νομικών προσώπων στο δημόσιο τομέα των δασικών συνεταιρισμών
- Νόμος 1650 του 1986 - προστασίας για το περιβάλλον
- Νόμος 1845 του 1989 - Ανάπτυξης & αξιοποίησης στη αγροτική έρευνα & τεχνολογία, Δασοπροστασίας & άλλων διατάξεων
- Νόμος 1892 του 1990 - Εκσυγχρονισμός, ανάπτυξης & άλλων διατάξεων
- Νόμος 2169 του 1993 - Αγροτικές συνεταιριστικές Οργανώσεις & άλλων διατάξεων
- Νόμος 2612 του 1998 - Ανάθεσης για δασοπυρόσβεση του Πυροσβεστικού Σώματος & άλλων διατάξεων
- Νόμος 2664 του 1998 - Εθνικό Κτηματολόγιο & άλλων διατάξεων
- Νόμος 2742 του 1999 - Χωροταξικού σχεδιασμού, αειφόρου ανάπτυξης & άλλων διατάξεων
- Προεδρικό Διάταγμα 187 του 2000 - Διάρθρωσης, αρμοδιοτήτων, εξοπλισμού, στελέχωσης στη Διεύθυνση για Δασικούς Χάρτες στο Υπουργείο για τη Γεωργία & τα τμήματα για Δασικές Χαρτογραφήσεις στις Διευθύνσεις για Δάση σε Περιφέρειες & Νομούς
- Νόμος 2945 του 2001 - Εθνικού συστήματος για την προστασία στην αγροτική δραστηριότητα & άλλων ρυθμίσεων για θέματα αρμοδιοτήτων από το Υπουργείο για τη Γεωργία
- Προεδρικό Διάταγμα 17 του 2003 - Εμπορία των δασικών πολλαπλασιαστικών υλικών

- Νόμος 3105 του 2003 - Τουριστικής εκπαίδευσης, κατάρτισης, ρυθμίσεων του τουρισμού & άλλων διατάξεων
- ΚΥΑ 1726 του 2003 – Διαδικασίες για προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση & αξιολόγηση, έγκριση για περιβαλλοντικούς όρους, έγκριση για επέμβαση ή παραχώρηση δασών ή δασικών εκτάσεων στο πλαίσιο να εκδοθεί άδεια για εγκατάσταση με σταθμούς για ηλεκτροπαραγωγή μέσω Ανανεώσιμων Πηγών για την Ενέργεια
- Νόμος 3208 του 2003 - Προστασίας στα δασικά οικοσυστήματα, κατάρτισης για δασολόγιο, ρύθμισης σε εμπράγματα δικαιώματα για δάση, δασικές εκτάσεις & άλλων διατάξεων

Προστασία των ζωικών & φυτικών ειδών

Έχουν ληφθεί διάφορα μέτρα περί προστασίας στα ζωικά και φυτικά είδη στην Ελλάδα. Προέρχονται από το εθνικό δίκαιο μέσω διαταγμάτων, αποφάσεων και νόμων και από το διεθνές δίκαιο μέσω σχετικών συνθηκών. Ακολουθεί μια σειρά κανονισμών που ισχύουν στη χώρα μας:

- Νομοθετικού διατάγματος 86 του 1969 για τη δασική νομοθεσία
- Προεδρικό Διάταγμα 67/1981 για θέσπιση διαδικασιών περί προστασίας στη τοπική χλωρίδα, πανίδα, συντονισμό & διαχείριση για την έρευνα στον τομέα αυτό
- Υπουργικό διάταγμα 414985/1985 σχετικά με τα μέτρα για τη διαχείριση στα άγρια πτηνά
- Σύμβασης στη Βέρνη 1979 περί διατήρησης στην άγρια ζωή & φυσικούς οικοτόπους.
- Η 92/42 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & μεταγενέστερες τροποποιήσεων περί διατήρησης στους φυσικούς οικοτόπους, στην άγρια πανίδα & χλωρίδα
- Η 79/409 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & μεταγενέστερων τροποποιήσεων περί προστασίας στα άγρια πτηνά
- Υ.Α. 18555/442 του 1979 περί απαγορεύσεως του κυνηγιού ορισμένων πτηνών που απειλούνται με εξαφάνιση και περί προσδιορισμού των χρήσιμων πτηνών και ζώων
- Σύμβασης στη Βόννη περί των μεταναστευτικών ειδών του 1979.
- Σύμβασης Βαρκελώνης περί πρωτοκόλλου σε ειδικά προστατευόμενες περιοχές & βιοποικιλότητα της Μεσογείου
- Σύμβαση CITES περί εμπορίου στα απειλούμενα είδη (1973).

Μέτρα προστασίας βιοτόπων

Πρόκειται για τις οδηγίες των οικοτόπων 92/43 από το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο & της οδηγίας περί άγριων πτηνών (79/409/ΕΟΚ). Οι εν λόγω νομικές πράξεις, όπως τροποποιήθηκαν κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, καλύπτοντας το 6^ο και 12^ο άρθρο, της αναφοράς του 5^{ου} παραρτήματος για την οδηγία περί διαχείρισης στις φυσικές περιοχές Natura & προστασίας στα είδη με κοινοτικό ενδιαφέρον.

7.4 ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ

Ρύπανση της ατμόσφαιρας

Η εθνική νομοθεσία στον τομέα του ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης βασίζεται σε δύο οδηγίες, την 2002/88/ΕΚ και την 2004/26/ΕΚ, οι οποίες αφορούν τη λήψη μέτρων περί μείωσης στις εκπομπές επιβλαβών αερίων και σωματιδίων. Η εθνική νομοθεσία ενσωματώνει την 2004/42 περί ελέγχου στις εκπομπές για πτητικές οργανικές ενώσεις. Η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην εναρμόνιση της αγοράς για τις ουσίες αυτές μέσω θέσπισης κοινών κανόνων που αφορούν την επισήμανση προϊόντων & τον καθορισμό οριακών τιμών των πτητικών οργανικών ενώσεων. Επιπλέον, με την

2004/107 για τους ειδικούς ατμοσφαιρικούς ρύπους έχει μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία. Μια άλλη αξιοσημείωτη αφορά την 2001/80 περί εκπομπών μεγάλων μονάδων καύσεως, με συνολική κάλυψη 30 μονάδων στην Ελλάδα (ιδίως μονάδες PDA, Αλουμινίου στη χώρα μας & διυλιστηρίων).

Στην 2001/81 περί εθνικών ορίων στις εκπομπές για ορισμένους ρύπους στη χώρα μας θέτοντας λήψεις πιο αυστηρών προτύπων λόγω της αποτυχίας της ελληνικής πολιτείας στο παρελθόν να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της στον τομέα αυτό. Στη διαδικασία αναθεώρησης για την Οδηγία είχε ως αποτέλεσμα την αυστηρότητα των ορίων στις εκπομπές, νέων, ολοκληρωμένων διαδικασιών για τον έλεγχο & προσθήκης λεπτών σωματιδίων (A_{S10} & A_{S2.5}) στον κατάλογο ελέγχου. Η προθεσμία για την εισαγωγή των ορίων αυτών για την Ελλάδα είναι το 2030. Στη συνέχεια, όπως απαιτήθηκε από την Επιτροπή για την εκπλήρωση των διατάξεων της 96/62 & 99/30 της Επιτροπής περί ποιότητας στον αέρα, η Ελληνική Κυβέρνηση, με την οικονομική υποστήριξη του ΕΠΠΕΡ, διεξήγαγε μελέτες ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε 13 πόλεις. Με βάση τα αποτελέσματά τους, η Ελληνική Κυβέρνηση υπέβαλε έκθεση μέσω της Επιτροπής των προτεινόμενων μέτρων που στο σχέδιο να αντιμετωπιστεί η ατμοσφαιρική ρύπανση των περιοχών με υπέρβαση στις οριακές τιμές δεικτών ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Ορισμένα από τα προτεινόμενα μέτρα εφαρμόζονται ήδη, ενώ άλλα βρίσκονται υπό εξέταση μέσω του Υπουργείου για το Περιβάλλον, άλλων αρμόδιων υπουργείων και υπηρεσιών.

Συνέπειες Κλιματικής αλλαγής

Η διαχείριση για τη κλιματική αλλαγή προσδιορίζεται μέσω του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Στη σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2007, οι χώρες & οι κυβερνήσεις στην ΕΕ προχώρησαν σε συμφωνία μείωσης των ευρωπαϊκών εκπομπών για τα αέρια στο θερμοκήπιο κατά 30 τοις εκατό μέχρι το έτος 2020 συγκριτικά των επιπέδων εκπομπών για το 1990, με τη δέσμευση & άλλων βιομηχανικών χωρών να αναλάβουν δράση με την κλιματική αλλαγή. Μείωση κατά 30% με βάση τις εκπομπές του 1990. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τις ενέργειες άλλων χωρών, οι χώρες συμφώνησαν τη μείωση των εκπομπών για τα αέρια στο θερμοκήπιο στο 20 τοις εκατό κατά την ίδια περίοδο. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε επίσης να υποστηρίξει δεσμευτικούς στόχους για μερίδιο 20 % στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας περί παραγωγής στην ενέργεια, αντικατάστασης του 10 % σε βενζίνη & diesel με περιβαλλοντικά πιστοποιημένα βιοκαύσιμα και στόχο εξοικονόμησης ενέργειας 20 % έως το 2030.

Στη χώρα μας, οι κύριες δημόσιες αρχές, αρμόδιες περί προστασίας για τον αέρα αποτελούμενες από το Υπουργείο Περιβάλλοντος & διάφορες τοπικές αρχές. Οι αρχές αυτές επιτρέπουν τις επιχειρήσεις, τις βιομηχανίες και άλλες πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης, εφόσον δεν παρατηρείται υπέρβαση των αποδεκτών ορίων των εκπομπών. Εφόσον η ατμοσφαιρική ρύπανση προκαλείται από μη τοπικές δραστηριότητες, κάθε πολίτης μπορεί να απευθυνθεί στο Υπουργείο Περιβάλλοντος ή στις αρμόδιες υπηρεσίες της τοπικής μονάδας.

Ένα από τα σημαντικότερα θεσμικά έγγραφα που παρέχουν ισχυρή άμυνα κατά της κλιματικής αλλαγής είναι του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου των Ανανεώσιμων Πηγών για την Ενέργεια που δημοσιεύθηκε την 1η Φεβρουαρίου 2007. Το πλαίσιο αυτό καθορίζει, μεταξύ άλλων, τις προδιαγραφές περί εγκατάστασης για σταθμούς που θα παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για όλη τη χώρα, λαμβάνοντας υπόψη το δυναμικό, την περιβαλλοντική φέρουσα ικανότητα κάθε περιοχής και στο πλαίσιο αυτό της θεώρησης μιας ιδιαίτερης θετικής εξέλιξης του ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την ανάπτυξη της αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Επιπλέον, βρίσκεται σε εξέλιξη η αναθεώρηση του εθνικού σχεδίου για τη μείωση στις εκπομπές από τα αέρια στο θερμοκήπιο. Το αποτέλεσμα των εκθέσεων τέθηκαν μέσω διαβούλευσης

βασιζόμενο επίσης σε δεδομένα περί δικαιωμάτων εκπομπών των εταιρειών συμμετέχοντας σε συστήματα για εμπορία στις εκπομπές. Ο 3437 του 2009 εναρμονίζει τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας στην 2004/8 περί προώθησης στη συμπαραγωγή για την ενέργεια για τη ζήτηση χρήσιμης θερμότητας μέσω εσωτερικής αγοράς για την ενέργεια με συμπλήρωση του νομικού πλαισίου & προσαρμογή των τιμολογίων απορρόφησης στην παραγόμενη ενέργεια των φωτοβολταϊκών. Ωστόσο, η διαδικασία μεταφοράς στην 2002/91 περί ενεργειακής απόδοσης στα κτίρια έχει ολοκληρωθεί.

Επιπλέον, το Ελληνικό Δημόσιο, μαζί με το Υπουργείο Ανάπτυξης ως κύριο φορέα υλοποίησης, έχει υιοθετήσει μια σειρά μέτρων να εξοικονομηθεί ενέργεια των κτιρίων στο δημόσιο τομέα μέσω ξεχωριστών κοινών υπουργικών αποφάσεων που αποσκοπούν στην προληπτική συντήρηση των συστημάτων κλιματισμού, αντικατάστασης σε απλούς λαμπτήρες για να εξοικονομηθεί ενέργεια, μείωσης στην ισχύ & σύνδεσης με φυσικό αέριο όπου τα κτίρια του δημόσιου τομέα διαθέτουν δίκτυο. Το Υπουργείο εργάζεται για την εφαρμογή των μέτρων αυτών. Παράλληλα, για τρίτη συνεχή χρονιά, το Υπουργείο Ανάπτυξης αποφάσισε να προσφέρει οικονομικά κίνητρα στους μεγάλους βιομηχανικούς καταναλωτές για τη μείωση στη ζήτηση για ηλεκτρική ενέργεια στη διάρκεια των θερινών μηνών. Είναι αλήθεια ότι τα μέτρα αυτά έχουν συμβάλει σημαντικά να μειωθεί η κατανάλωση στην ενέργεια. Η 2006/32 περί ενεργειακής απόδοσης της τελικής χρήσης και των ενεργειακών υπηρεσιών, η χώρα μας μαζί με άλλες χώρες στην ΕΕ, υποχρεούται την υποβολή μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενός σχεδίου δράσεων για την ενεργειακή απόδοση (ΣΔΕΑ).

Επιπλέον, η Ελλάδα ενσωμάτωσε την 2004/101 περί μηχανισμών για έργα στο Πρωτόκολλο Κιότο 15 μήνες μετά της προβλεπόμενης ημερομηνίας για ενσωμάτωση. Συγκεκριμένα, η 2004/101 με σύνδεση των 2 ευέλικτων μηχανισμών στο Πρωτόκολλο Κιότο, τον Μηχανισμό Κοινής Εφαρμογής & τον Μηχανισμό για Καθαρή Ανάπτυξη μέσω του ευρωπαϊκού συστήματος για εμπορία εκπομπών για τα αέρια στο θερμοκήπιο. Μέσω του μηχανισμού για κοινή εφαρμογή γίνεται αναφορά για κοινή υλοποίηση στα έργα των αναπτυγμένων χωρών που έχουν τη δέσμευση να μειώσουν τις εκπομπές, έτσι ώστε να επωφελούνται όλες οι ενδιαφερόμενες χώρες. Μέσω του μηχανισμού για καθαρή ανάπτυξη που περιλαμβάνει κατασκευές σε έργα αναπτυσσόμενων χωρών για τη μείωση των εκπομπών στις αναπτυγμένες χώρες (π.χ. αναπτυξιακή βοήθεια για τη στήριξη της μεταφοράς νέων τεχνολογιών σε τρίτες χώρες). Με την υλοποίηση έργων μείωσης των εκπομπών στο πλαίσιο αυτών των δύο μηχανισμών, οι χώρες ή οι εγκαταστάσεις που δεσμεύονται να μειώσουν τις εκπομπές λαμβάνουν μονάδες που συμβάλλουν εν μέρει στην εκπλήρωση των δεσμεύσεών τους.

7.5 ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Επικίνδυνα και τοξικά απόβλητα

Το πρώτο εθνικό σχέδιο διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων εγκρίθηκε με την ΚΥΑ 8668/2007. Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση αυτή οριστικοποιήθηκε η ενοποίηση για τη κοινοτική οδηγία 91/689 με καθορισμό ειδικού σχεδίου διαχείρισης σε επικίνδυνα απόβλητα. Το εθνικό αυτό σχέδιο μεταφέρει πλήρως το κόστος και τις ευθύνες διαχείρισης στα επικίνδυνα απόβλητα, επεξεργασίας μέχρι τελικής διάθεσης μέσω ειδικών χώρων για υγειονομική ταφή (ΧΥΤΑ), στις εταιρείες που παράγουν τα επικίνδυνα απόβλητα. Το εθνικό σχέδιο που διαχειρίζεται τα επικίνδυνα απόβλητα αντιμετωπίζει την πηγή των επικίνδυνων αποβλήτων. Ασχολείται κυρίως με τα απόβλητα που προέρχονται μέσω βιομηχανικών δραστηριοτήτων (διυλιστηρίων, παραγωγές αλουμινίων, χαλυβουργία, παραγωγές σε λιπάσματα, ηλεκτρική ενέργεια, οργανικά χημικά) & εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας (λιμένων, αεροδρομίων, σιδηροδρομικοί σταθμοί, ΟΤΕ). Η μεγαλύτερη παραγωγή παρατηρείται στις περιοχές της Αττικής με 48,5 τοις εκατό, Κεντρικής Μακεδονίας με 12,6 τοις εκατό, Στερεάς Ελλάδας με 10,2 τοις εκατό, Θεσσαλίας με 6,9 τοις εκατό & Δυτικής Ελλάδας με 5,2 τοις εκατό.

Ειδικά καθεστώτα για διαχείριση εφαρμόζονται περί των "ρευμάτων για εναλλακτική διαχείριση", των PCB (πολυχλωριωμένου διφαινυλίου, τριφαινυλίου), επικίνδυνων ιατρικών αποβλήτων & ζωικών υποπροϊόντων. Για την παραγωγή σε επικίνδυνα απόβλητα, η βιομηχανία υποχρεούται να υποβάλλει κάθε χρόνο δείγματα παραγωγής και διαχείρισης στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, ενώ από τα τέλη Οκτωβρίου 2007 υποχρεούται να εφαρμόζει τη βέλτιστη διαθέσιμη τεχνολογία κατά τη διαδικασία παραγωγής.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάκτηση μπαταριών αποτελεί το μόνο τομέα που η Ελλάδα έχει εφαρμόσει τις σχετικές νομοθεσίες. Για την εναλλακτική διαχείριση των φορητών μπαταριών έχει δημιουργηθεί ένα λειτουργικό σύστημα όπου οι μπαταρίες συλλέγονται, διαχωρίζονται και αποστέλλονται σε εξειδικευμένες εγκαταστάσεις ανακύκλωσης στο εξωτερικό.

Αστικά λύματα

Στην διάρκεια των τελευταίων χρόνων βλέπουμε μεγάλη πρόοδο για την επίλυση στο πρόβλημα με τα αστικά λύματα. Πρόκειται για την περίπτωση κατασκευής σε μονάδες για ξήρανση στη λυματολάσπη. Οι μονάδες αυτές, εφόσον λειτουργήσουν σωστά, αναμένεται να λύσουν το μακροχρόνιο αδιέξοδο στη συσσώρευση με εκατοντάδες χιλιάδες με τόνους λύσος & φυσικά να συμβάλουν αποφασιστικότερα στην ορθή διαδικασία εφαρμογής για την σχετική κοινοτική νομοθεσία. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη άλυτα ζητήματα σχετικά με την επεξεργασία των υπολειμμάτων από τη διαδικασία ξήρανσης, τα οποία θα παραχωρούνται προσωρινά στις τσιμεντοβιομηχανίες για αποτέφρωση έναντι αμοιβής. Υπενθυμίζεται ότι η μη ορθή διαχείριση της λυματολάσπης αποτελεί παράβαση στη κοινοτική νομοθεσία (75/442 περί αποβλήτων & 91/271 για αστικά λύματα).

Πλαίσιο Στερεών αποβλήτων

Το νομικό πλαίσιο για τα στερεά απόβλητα στην Ελλάδα αποτελείται από μια σειρά κανονισμών και διατάξεων στο κοινοτικό δίκαιο. Η θεσμική βάση για την εθνική νομοθεσία είναι η 69728/824 του 1996 "Περί μέτρων & όρων διαχείρισης στα στερεά απόβλητα". Η διαδικασία πλήρους εναρμόνισης με τη κοινοτική νομοθεσία επιτεύχθηκε μέσω από τη 91/156 για τα στερεά απόβλητα" με τροποποίηση της Οδηγίας Πλαισίου 75/442 για τα απόβλητα. Έπειτα, εκδόθηκε ένας αριθμός νόμων στον τομέα για τη διαχείριση στα απόβλητα, αποκορύφωμα η έκδοση 99/31 "Για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων". Με την ενσωμάτωση στη σχετική κοινοτική νομοθεσία, η χώρα μας διαθέτει ένα σύστημα σύγχρονου θεσμικού πλαισίου διαχείρισης αποβλήτων. Ωστόσο, σημαντική θέμα είναι η έλλειψη χωροταξικών σχεδίων των εγκαταστάσεων για υγειονομική ταφή, ενός διογκωμένου προβλήματος λόγω απουσίας θεσμοθετημένου εθνικού χωροταξικού σχεδίου (Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο). Υπάρχουν επίσης σημαντικά κενά σε επίπεδο πολιτικής, καθώς δεν υπάρχει συνεκτική και συνεπής στρατηγική για την προώθηση των στόχων ελαχιστοποίησης των αποβλήτων μέσω πρωτοβουλιών και υποδομών σε δημοτικό επίπεδο. Οι τάσεις στις περισσότερες δημοτικές αρχές στη χώρα μας θεωρούν την αποτέφρωση αποβλήτων σαν την μόνη λύση της συσσώρευσης & μη επεξεργασίας σε εκατοντάδες χιλιάδες τόνους αποβλήτων είναι ενδεικτική αυτής της ανεπάρκειας.

Παράλληλα, περισσότεροι από 1.400 ανεξέλεγκτοι χώροι υγειονομικής ταφής συνεχίζουν να λειτουργούν ανεξέλεγκτα και υπάρχουν 1.170 ανενεργοί χώροι υγειονομικής ταφής. Οι λειτουργίες σε όλους τους χώρους υγειονομικής ταφής κρίνονται παράνομες με βάση τη κοινοτική οδηγία 75/442 & με βάση τη κοινοτική οδηγία 1999/31 όφειλε να ανασταλεί. Ωστόσο, λόγω αδράνειας των τοπικών αρχών & Υπουργείου Περιβάλλοντος να εφαρμόσουν ουσιαστικά τη σχετική νομοθεσία και να αναπτύξουν τις απαραίτητες υποδομές διαχείρισης αποβλήτων έχει οδηγήσει σε μια ασφυκτική κατάσταση με συχνά παράλογες συνέπειες. Σε επίπεδο ΕΕ, η υιοθέτηση σε μια θεματική στρατηγική

ανακύκλωσης στα απόβλητα από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2006/2175(INI)) είναι σημαντική εξέλιξη της ελαχιστοποίησης των αποβλήτων. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό έγγραφο που δίνει τη στρατηγική κατεύθυνση της ΕΕ προς μια Ευρώπη που ελαχιστοποιεί τα στερεά απόβλητα και μεγιστοποιεί τη χρήση των αποβλήτων για την ανάκτηση υλικών και ενέργειας. Όσον αφορά να εφαρμοστεί η 2004/12 περί συσκευασιών & απόβλητα συσκευασιών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή), πρέπει να σημειωθεί ότι η υψηλή ανάκτηση στα υλικά μέσω διαχείρισης στα στερεά απόβλητα αποτελεί αναγκαιότητα νομικής υποχρέωσης για τα κράτη μέλη.

7.6 ΥΔΑΤΑ

Η κύρια οδηγία που θεσπίστηκε μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης & έχει υιοθετηθεί από την χώρα μας είναι η 2000/60 "περί θέσπισης πλαισίων κοινοτικών δράσεων σε τομείς των πολιτικών για τα ύδατα". Θέτει συγκεκριμένους στόχους περί "καλής οικολογικής" & "καλής χημικής" κατάστασης στα υδάτινα σώματα και για την πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης, όπως περιγράφεται στο κεφάλαιο για την ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική.

Στη χώρα μας, ο 3199 του 2003, ο οποίος ενσωμάτωσε την Διάταξη Πλαίσιο που αφορά τα Νερά (2000/60) στο ελληνικό δίκαιο, οδηγήθηκε σε τροποποίηση το 2006 με το νόμο 3481/2006, άρθρο 9 παράγραφος 1 και 13. Στην προσπάθεια να ενσωματωθεί η 2000/60 στην εθνική νομοθεσία καθυστέρησε για περισσότερα από τρία χρόνια, ενώ τελικά ολοκληρώθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα 51 του 2007, όπου ρυθμίζει μια σειρά από πρακτικά ζητήματα και επιχειρεί να θέσει πρότυπα, όπως (υποχρεωτικά) σχέδια διαχείρισης και προγραμμάτων για παρακολούθηση.

Η ρύθμιση του θεσμικού πλαισίου περί υδάτων ενισχύεται περαιτέρω από τον 76/464 περί ρύπανσης στα ύδατα, "Καθορισμός μέτρων και ορίων περί προστασίας στο υδάτινο περιβάλλον, ιδίως στις οριακές τιμές και επικίνδυνες ουσίες των υγρών αποβλήτων", με ενσωμάτωση του εθνικού δικαίου στο προεδρικό διάταγμα 18186/271 του 1988 & την 91/676 περί προστασίας υδάτινων σωμάτων από τη νιτρορύπανση με γεωργική προέλευση, με ενσωμάτωση του εθνικού δικαίου με την απόφαση 16190/1335 του 1997 της Επιτροπής "περί προσδιορισμού υδάτινων σωμάτων τα οποία εκτίθενται σε νιτρορύπανση από γεωργικές πηγές". Η δεύτερη αυτή οδηγία αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στον προσδιορισμό συγκεκριμένων χωρικών ζωνών ευάλωτων στη νιτρορύπανση, στην εφαρμογή σύγχρονων φιλικών προς το περιβάλλον γεωργικών πρακτικών και στην εκπόνηση περιφερειακών σχεδίων δράσης ως μέτρα προστασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ (ΜΚΟ)

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινή γνώμη, σε παγκόσμια και εθνική κλίμακα (Ελλάδα), εκφράζεται μέσω δομημένων ομάδων ευαισθητοποιημένων πολιτών, οι οποίοι, αφενός, έρχονται αντιμέτωποι με τη δραματική φύση στα περιβαλλοντικά προβλήματα & με τις αδύναμες κυβερνήσεις για αποφασιστικές και αποτελεσματικές δράσεις. Πρόκειται για περιβαλλοντικές ΜΚΟ που εκπροσωπούνται από ορισμένα τμήματα που αφορούν την κοινωνία και τους πολίτες. Ο όρος της κοινωνίας και του πολίτη παραπέμπει σε μορφές για συλλογική δράση και αναπτύσσεται εθελοντικά και προσδίδει κοινωνική διάσταση στο άτομο. Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό, η κοινωνία των πολιτών είναι "ένα πεδίο από κοινωνικές σχέσεις που αναδύεται αυθορμήτως η ελευθερία να συνεταιρίζεται με δημιουργία ενός κοινωνικού περιβάλλοντος όπου τα ατομικά συμφέροντα εξετάζονται στο πλαίσιο των ευρύτερων κοινωνικών συμφερόντων ". Είναι αυτονόητο ότι οι κοινωνίες και οι πολίτες στοχεύουν στη διεύρυνση, τη συγκεκριμενοποίηση στους δημοκρατικούς θεσμούς και διαδικασίες μέσω μιας ολοκληρωμένης υπεράσπισης στα θεμελιώδη δικαιώματα της κοινωνίας.

Μέσω της Υπουργικής Διακήρυξης του Μάλμε σχετικά το Περιβάλλον (Προγράμματα από τα Ηνωμένα Έθνη για το Περιβάλλον,), "η κοινωνία και οι πολίτες αποτελούν καθοριστικό παράγοντα των περιβαλλοντικών ζητημάτων, αφού θέτει τα περιβαλλοντικά ζητήματα στη βάση της δημόσιας πολιτικής. Η κοινωνία των πολιτών συμμετέχει στην προώθηση καινοτόμων ιδεών, προσεγγίσεων & της έννοιας για την διαφάνεια στις λήψεις αποφάσεων των περιβαλλοντικών θεμάτων. Η κοινωνία και οι πολίτες οφείλουν να ενισχύσουν το ρόλο τους μέσω όλων των επιπέδων στη πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, την ευαισθητοποίηση των πολιτών, την ευρεία συμμετοχή στις διαδικασίες λήψεων για τις αποφάσεις & τη πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι χώρες οφείλουν να δημιουργήσουν καταλληλότερες συνθήκες με σκοπό όλοι οι πολίτες να έχουν φωνή & να διαδραματίζουν σημαντικό κομμάτι στη κατασκευή μοντέλων για βιώσιμη ανάπτυξη. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας στο 1990, που διαβάσαμε και προηγουμένως, η ερμηνεία για το "περιβάλλον" ενισχύθηκε μέσω της έννοιας "βιώσιμη ανάπτυξη". Οι προϋποθέσεις της αειφόρου ανάπτυξης είναι: ενσωμάτωση στο περιβάλλον όλων των τομεακών πολιτικών (της αρχής για την ενσωμάτωση), οικονομικής ανάπτυξης λαμβάνοντας υπόψη των περιβαλλοντικών & αναπτυξιακών αναγκών για τις σημερινές και μελλοντικές γενεές & η ανάπτυξη ενός αποτελεσματικότερου σχεδίου πληροφόρησης συμμετέχοντας και υποστηρίζοντας όλες τις κοινωνικές ομάδες και φορείς.

Βασικό εργαλείο που αφορά την επίτευξη μιας αρμονικής ισορροπίας μεταξύ των παραπάνω παραγόντων είναι η γνώση για το περιβάλλον και οι διαδικασίες με τις οποίες η γνώση αυτή μεταδίδεται.

Στην πρόσβαση των περιβαλλοντικών πληροφοριών γίνεται σύνδεση με τρία άλλα ζητήματα:

- Ενημέρωση των σχολείων για την προστασία του περιβάλλοντος
- Ενημέρωση πολιτών
- Ενεργός συμμετοχή του κοινού

Επειδή η ενεργός συμμετοχή του κοινού έχει πολύ σημαντικές συνέπειες της προστασία για το περιβάλλον. Οι οργανώσεις κοινωνίας και πολιτών κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση. Οι οργανώσεις που συμμετέχουν στη κοινωνία βοηθούν την οικοδόμηση & υποστήριξη συμμετοχικών διαδικασιών και είναι ένα σημαντικό έργο που βελτιώνεται μέσω σημαντικής & συνεχούς προσπάθειας. Τα αποτελέσματα της έρευνας του Ευρωπαϊκού Βαρόμετρου, η οποία δείχνει ότι η

κοινωνία εμπιστεύεται τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών περισσότερο από οτιδήποτε άλλο σε περιβαλλοντικά θέματα, με επίπεδο εμπιστοσύνης 62%. Η βασική φιλοσοφία και οι επιδιώξεις των ΜΚΟ είναι σαφώς προσανατολισμένες στην ανάπτυξη- ο κύριος στόχος τους είναι να αναπροσανατολίσουν τα αναπτυξιακά μοντέλα, να εισάγουν νέες ιδέες και να εκπαιδεύσουν τους ίδιους τους κρατικούς θεσμούς και, φυσικά, τους πολίτες να κατανοήσουν τις βασικές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Στην πραγματικότητα, επανεξετάζουν την έννοια της επιτυχίας και της ανάπτυξης, προκειμένου να ορίσουν μια νέα λογική ανάπτυξης με βάση τις κοινωνικές παραμέτρους.

Οι ΜΚΟ δεν αναγνωρίζονται ως διεθνείς νομικές οντότητες πέρα από το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής στο διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι περιορισμοί αυτοί, δυσκολεύουν την εμπλοκή των ΜΚΟ στις διεθνείς περιβαλλοντικές διαδικασίες. Στην πράξη, ωστόσο, η ενεργή συμμετοχή των περιβαλλοντικών ΜΚΟ στις διαπραγματεύσεις για τις περιβαλλοντικές συμβάσεις & άλλων διεθνών διασκέψεων σαν όργανα σε επίσημες κρατικές αντιπροσωπείες, επίσημων παρατηρητών & απλώς μεμονωμένοι πολίτες που συμμετέχουν. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι κατά τη διαδικασία κατάρτισης στη Σύμβαση στο Άαρχος (περί πρόσβασης των περιβαλλοντικών πληροφοριών από το κοινό, συμμετοχής των πολιτών στις λήψεις για περιβαλλοντικές αποφάσεις & πρόσβασης της δικαιοσύνης), οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ συμμετείχαν ενεργά στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων των κρατικών αντιπροσωπειών. Επιπλέον, με τη Σύμβαση, η θέση στις ΜΚΟ περί προστασίας για το περιβάλλον αναγνωρίστηκε θεσμικά για πρώτη φορά.

8.2 ΟΙ (ΜΚΟ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Για να ξεκινήσουμε με μια σύντομη ιστορική επισκόπηση, η μεταπολεμική ελληνική κοινωνία των πολιτών ήταν προβληματική & οι δράσεις της κοινωνίας περί περιβαλλοντικών θεμάτων ήταν σε χαμηλό βαθμό. Η ευαισθητοποίηση για το περιβάλλον περιοριζόταν σε φυσιολατρικές ομάδες, με μοναδικές ίσως εξαιρέσεις την δημιουργία για την Ελληνική Εταιρεία που προστατεύει τη Φύση (1951) και επιστημονικών οργανώσεων όπως η Ορνιθολογική Εταιρεία.

Οι περιβαλλοντικές ανησυχίες άρχισαν να διογκώνονται από το 1970 και εκτιμάται ότι μέχρι το 1974 είχαν ιδρυθεί περίπου 200 τον αριθμό περιβαλλοντικών και οικολογικών οργανώσεων, χωρίς να χαρακτηρίζονται ως κοινωνικά κινήματα, π.χ. της μαζικής συμμετοχής, της διαρκούς υποστήριξης & του υψηλού βαθμού κοινωνικής συνείδησης, όπως στη περίπτωση παρόμοιων οργανώσεων της Ευρώπης. Στις πιο μεγάλες και πιο παλαιές ΜΚΟ στην Ελλάδα είναι της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας για τη Φύση που ιδρύθηκε το 1951 & του ελληνικού WWF. Ακολουθεί το 1972, με την ίδρυση της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας για το Περιβάλλον, εθνικού παραρτήματος σε διεθνείς περιβαλλοντικές ΜΚΟ σαν τη Greenpeace & η Επιστημονική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος.

Επί του παρόντος, ο αριθμός των υποστηρικτών των ΜΚΟ στη χώρα μας είναι χαμηλός, συγκριτικά άλλων χωρών στον ΟΟΣΑ. Σε έρευνα, το 1998 από το Εθνικό Κέντρο για τις Κοινωνικές Έρευνες, υπάρχουν πάνω από 196 εγγεγραμμένες ΜΚΟ για την προστασία στο περιβάλλον. Ο συνολικός αριθμός των μελών είναι περίπου 50.000 και αυτός ο μικρός αριθμός είναι ο λόγος για τον οποίο οι ΜΚΟ πιστεύουν στην σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Οι οργανώσεις αυτές ιδρύονται ως ενώσεις ή μη κερδοσκοπικές εταιρείες. Οι οργανώσεις αυτές διαθέτουν καλύτερη τεχνογνωσία και ευρύτερα δίκτυα χρηματοδότησης από ό,τι στο παρελθόν και έχουν ενισχύσει σημαντικά την κοινωνία των πολιτών μέσω της παρουσίας τους.

Στις περιβαλλοντικές οργανώσεις περιλαμβάνουν μια σειρά δραστηριοτήτων:

- Διοργανώσεις σε επιστημονικά εργαστήρια για θέματα σχετικά με το περιβάλλον
- Έντυπα & δράσεις σε ΜΜΕ περί ενημέρωσης & εκπαίδευση των πολιτών
- Σεμινάρια & εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με τη πρόωση στη περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία
- Προετοιμασία για μελέτες για την προστασία στο περιβάλλον
- Προετοιμασία και παρακολούθηση για προτάσεις για την περιβαλλοντική πολιτική και δυναμική αντίδραση σε αυθαίρετες ενέργειες μέσω νομικών διαδικασιών.

Ειδικότερα, ο πρωταρχικός και άμεσος στόχος των οργανισμών αυτών είναι να αποτρέψουν δράσεις και έργα που ενδέχεται να προκαλέσουν μη αναστρέψιμες αλλαγές ή ζημιές στο φυσικό, πολιτιστικό και αισθητικό περιβάλλον, όπως τα έργα "σκληρής υποδομής" μεγάλης κλίμακας. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι ΜΚΟ συμμετέχουν περιστασιακά σε διαδικασίες εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων μεγάλης κλίμακας, αλλά δεν διαθέτουν επαρκές προσωπικό ή χρηματοδότηση για την παρακολούθηση μικρότερων έργων. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, το μεγαλύτερο ποσοστό των μη περιβαλλοντικών οργανώσεων έχουν κάποιες πηγές χρηματοδότησης. Ο περιορισμός των οικονομικών πόρων καθιστούν προβληματική την πρόσβαση των ΜΚΟ σε χρηματοδοτικά μέσα που θα μπορούσαν να επιτρέψουν να εφαρμοστούν περισσότερες συμμετοχικές διαδικασίες. Θα πρέπει να σημειωθεί η θετική σχέση εργασίας των ΜΚΟ με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και όλα τα υπουργεία που συνεργάζονται για τα θέματα αυτά.

Είναι πολύ σημαντικό να σημειωθεί ότι το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 325 του Εθνικού Κέντρου για το Περιβάλλον & την Αειφόρο Ανάπτυξη (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. 266 της 8ης Φεβρουαρίου 2000) αναφέρει τη συμμετοχή των ΜΚΟ. Στις διατάξεις του άρθρου 3.3 στο διάταγμα, "Για την επίτευξη των στόχων του Κέντρου & άσκησης στις αρμοδιότητες που ορίζονται, οφείλει να προχωράει στη συνεργασία μέσω εθνικών & διεθνών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μη κυβερνητικών οργανώσεων,".

8.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Στη διάρκεια της δεκαετίας το 1970, το ζήτημα για την προστασία στο περιβάλλον είχε φθάσει σε κρίσιμο σημείο λόγω των σοβαρών προβλημάτων που προέκυπταν από την αλόγιστη εκμετάλλευση σε φυσικούς πόρους & της συνεχούς υποβάθμισης στο περιβάλλον. Παγκοσμίως, υποστηρίχθηκε πως, προκειμένου να αποτραπεί η περίπτωση μιας επικείμενης οικολογικής καταστροφής, ήταν απαραίτητη, η διαμόρφωση μιας νέας κοινωνικής αντίληψης και να επανεξεταστεί ο τρόπος ανάπτυξης του ανθρώπινου πολιτισμού. Συνέπεια όλων αυτών ήταν να δημιουργηθεί μια νέα ηθική & ιδεολογική βάση του τρόπου που ζούσε στη μεταβιομηχανική κοινωνία.

Η εκπαίδευση σαν θεσμός της κοινωνίας που αναπαράγει και παράγει γνώσεις, αξίες, πεποιθήσεις και δεξιότητες πρέπει να βοηθήσει στη συμβολή της διαμόρφωσης για αυτό το νέο ήθος. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση μπορεί να οριστεί ως "η διαδικασία ανάπτυξης σε δεξιότητες και στάσεις, απαραίτητες στην διαδικασία κατανόησης και εκτίμησης των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στους ανθρώπους, το πολιτισμό & το βιοφυσικό περιβάλλον διαμέσου της αποσαφήνισης αξιών & διατύπωσης εννοιών". Η περιβαλλοντική εκπαίδευση περιλαμβάνει επίσης ασκήσεις λήψης αποφάσεων και τον καθορισμό κωδίκων συμπεριφοράς για κάθε άτομο σε σειρά θεμάτων, σχετικών της ποιότητας για το περιβάλλον. Η άποψη αυτή το 1972 αντικατοπτρίζεται επίσης μέσω της Διακήρυξης στη Στοκχόλμη και ειδικότερα μέσω της 19^{ης} αρχής αναφέροντας: "Η διαδικασία της

περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, των νέων και των ενηλίκων, θεωρείται αναγκαία ώστε να δημιουργηθεί μια νέα αντίληψη και υπεύθυνη συμπεριφορά των ατόμων, των επιχειρήσεων και την κοινωνία, με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος σε ολόκληρη την ανθρωπότητα".

Με τον όρο του "περιβάλλοντος", μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αποτελεί ένα σύνθετο όρο και ένα σύνολο οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και οικολογικών διαστάσεων. Αυτό συμβαίνει επειδή μέσω των περιβαλλοντικών προβλημάτων που προκύπτει από ανθρώπινες οικονομικές δραστηριότητες στα φυσικά οικοσυστήματα & οδηγούν σε κριτήρια και τελικά σε αξίες που επιτρέπουν σε μια κοινωνία να κάνει επιλογές σε αυτούς τους τομείς. Επομένως, ο όρος για το περιβάλλον μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι σφαιρικός, ολιστικός και διεπιστημονικός. Οι ιδιότητες του περιβάλλοντος εξελίσσονται και διαμορφώνονται μέσα από τις αλληλεξαρτώμενες και διαδραστικές σχέσεις των συστατικών του.

Η αναζήτηση της περιβαλλοντικής πολιτικής μέσω της εκπαίδευσης καθιερώθηκε μέσω τη πρώτης Διακυβερνητικής Διάσκεψης της UNESCO περί Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (1977) που πραγματοποιήθηκε στη πόλη της Τιφλίδας, της Γεωργίας. Στη διάσκεψη αυτή καθορίστηκαν η έννοια, αρχές & στόχοι για τη περιβαλλοντική εκπαίδευση και ανάπτυξη στρατηγικών εφαρμογής εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου. Κύριοι στόχοι για τη περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι να δημιουργηθούν υπεύθυνοι πολίτες & αντίστοιχα ομάδες ανθρώπων, των οποίων οι στάσεις και η συμπεριφορά συμβάλλουν στην αιεφόρο ανάπτυξη.

Οι κύριες πτυχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι οι εξής:

- Δημιουργία οικολογικά συνειδητοποιημένων πολιτών με συγκεκριμένους στόχους:

α. Κατανόηση των οικολογικών προβλημάτων και των αιτιών τους, συνειδητοποίηση της ανάγκης να κινηθούμε προς μια βιώσιμη κοινωνία.

β. Να κατανοηθεί πως λειτουργεί το παγκόσμιο σύστημα στο σύνολό του & των αλληλεξαρτήσεων μεταξύ των εθνών.

- Δημιουργία πολιτών που συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία και στοχεύουν να γίνουν υπεύθυνοι πολίτες.

Συνεπώς, μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης υπάρχει ο στόχος για αναζωογόνηση του όρου "πολίτης" όπου τα παθητικά και αδιάφορα μυαλά να αντικατασταθούν από την κριτική σκέψη, την ενεργητική στάση και τη συμμετοχική ιδιοσυγκρασία, την ικανότητα αντίληψης στα κοινωνικά προβλήματα & την επιθυμία επίλυσής τους. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για τη δημιουργία μιας νέας περιβαλλοντικής και κοινωνικής ηθικής, αποτελώντας εκ των βασικών προϋποθέσεων για κάθε εκπαίδευση.

Τα θέματα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση περιλαμβάνουν:

- Περιβαλλοντικά ζητήματα που σχετίζονται περί ρύπανσης στα ύδατα, ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ρύπανσης στο έδαφος, ερημοποίηση, διάβρωσης στο έδαφος, αποψίλωσης στα δάση κ.λπ.

- Περί διαχείριση στους φυσικούς πόρους: διαχείριση του εδάφους, των υδάτων, της φύσης και των παράκτιων ζωνών, έλεγχος για ρύπανση, μείωσης στη κατανάλωση σε μη ανανεώσιμη ενέργεια, βελτίωσης της διαχείρισης της κυκλοφορίας και των μεταφορών, βιομηχανικοί κίνδυνοι, πυρηνική ασφάλεια, προστασία ραδιοσυχνοτήτων κ.λπ.

Το ζήτημα για την στρατηγική ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα ενδιέφερε τους ειδικούς και αρκετά νωρίτερα. Ειδικότερα, στη Διεθνή Διάσκεψη της Γαλλίας το 1972 για την Εκπαιδευτική διαδικασία και το Περιβάλλον παρουσιάστηκε μια ιδέα για μια στρατηγική ενσωμάτωσης μέσω μιας σύνθετης διαδικασίας στην οποία η οικολογία λειτουργεί ως κοινό σημείο επαφής ανάμεσα σε όλα τα παραδοσιακά μαθήματα. Η συγκεκριμένη ιδέα αναφέρθηκε στο Ρίο και στη Διακήρυξη που πραγματοποιήθηκε, η οποία τονίζει τη σημασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης και την ανάγκη ενσωμάτωσης στις βασικές εκπαιδευτικές πρακτικές.

Στη διεθνή πρακτική, μπορούν να διακριθούν δύο στρατηγικοί τύποι για την ενσωμάτωση: του πολυκλαδικού και του διακλαδικό, όπου το τελευταίο βρίσκει εφαρμογή στη χώρα μας.

Μέσω της σύνδεσης μεταξύ περιβάλλοντος και εκπαίδευσης, προκύπτει ένα τριπλό μοντέλο που ουσιαστικά χαρακτηρίζει την περιβαλλοντική εκπαίδευση:

- Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι η εκπαίδευση μέσω του περιβάλλοντος, δηλαδή η χρήση του περιβάλλοντος ως τόπου μάθησης, η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων και η καλλιέργεια ενδιαφέροντος και εκτίμησης του περιβάλλοντος μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας.
- Περιβαλλοντική εκπαίδευση αποτελεί το σύνολο των γνώσεων για το πως λειτουργούν τα περιβαλλοντικά συστήματα. Περιλαμβάνει επίσης τις γνώσεις από διάφορους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς παράγοντες, επηρεάζοντας τη διαδικασία των αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο που χρησιμοποιούνται αυτά τα συστήματα.
- Στη διαδικασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στοχεύει στο να αναπτυχθούν αξίες και στάσεις και υιοθέτησης προσωπικών κωδίκων για την συμπεριφορά και για την εξασφάλιση της εφαρμογής κατάλληλων περιβαλλοντικών πρακτικών που προστατεύουν το περιβάλλον.

Η μετάβαση από το στάδιο της γνώσης και την ευαισθητοποίηση στο στάδιο της συμμετοχής επιτυγχάνεται μέσω της διαμόρφωσης των κατάλληλων στάσεων απέναντι στη ζωή και μέσω μιας μακράς και επίπονης διαδικασίας. Η επίσημη διαδικασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων στην εκπαίδευση, η οποία διαμορφώνει την μελλοντική κοινωνία και μέσω της άτυπης περιβαλλοντικής εκπαίδευσης εκτός σχολείου, η οποία μπορεί να επηρεάσει τη συνείδηση των σημερινών πολιτών, συμβάλουν στην κατεύθυνση αυτή. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση οφείλει να ευαισθητοποιεί στο τι σημαίνει το περιβάλλον στην καθημερινότητα και πόσο ευπαθή είναι τα οικοσυστήματα. Συνεπώς, μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης παρέχεται στους πολίτες, ένα σύνολο πληροφοριών που απαιτούνται στη λήψη τεκμηριωμένων και υπεύθυνων αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον και τη χρήση αυτού του εργαλείου για να ενισχυθεί η δέσμευσή τους για την προστασία του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης. Φυσικά, στη διαδικασία της αναγνώρισης και της προώθησης της αναγκαιότητας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και συνεπώς, καλής συμπεριφοράς απαιτεί την ενεργό συμμετοχή των πολιτικών, οικονομικών, πολιτιστικών και κοινωνικών φορέων, π.χ. των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, περιβαλλοντικών οργανώσεων, δημόσιων περιβαλλοντικών υπηρεσιών και τοπικών αρχών.

8.4 Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΕ

Στο πρώτο κοινοτικό σχέδιο για την προστασία του περιβάλλοντος, τα μέλη του Συμβουλίου και οι εκπρόσωποι από τα κράτη μέλη τόνισαν τη σημασία της εκπαίδευσης ως σημαντικό στοιχείο για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα. Σημαντικής σημασίας για την

έμφαση που έδωσε η Κοινότητα στην περιβαλλοντική εκπαίδευση ήταν μια συνάντηση των Υπουργών Παιδείας με θέμα την περιβαλλοντική εκπαίδευση (1988), κατά την οποία δήλωσαν ότι το σύνολο των κρατών μελών θα πρέπει "να καταβάλουν όλες τις δυνατές προσπάθειες για να προωθήσουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση στις διαδικασίες εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των ανηλίκων".

Σε επίπεδο κρατών, ζητήθηκε μέσω της Επιτροπής τη λήψη πρωτοβουλιών για την προώθηση:

- Ανταλλαγές σε πληροφορίες περί στόχων και μεθόδων στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.
- Εξέλιξη των πηγών πληροφόρησης που είναι διαθέσιμες στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, μεταξύ άλλων για τα βασικά περιβαλλοντικά ζητήματα της κοινότητας
- Να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική εκπαίδευση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις.

Το άρθρο 5 του πέμπτου σχεδίου δράσης για το περιβάλλον αναφέρεται επίσης στην "προώθηση της διαδικασίας για την περιβαλλοντική εκπαίδευση σε όλες τις σχετικές βαθμίδες, συμπεριλαμβανομένης της συμβολής της για μεταβολή της συμπεριφοράς του ατόμου σε μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη". Η παραπάνω δήλωση δεν είναι υποχρεωτική, και εξαρτάται από τα κράτη μέλη να καταλήξουν σε απόφαση πώς θα ενσωματώσουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα εθνικά τους εκπαιδευτικά συστήματα.

Οι κοινοτικές δραστηριότητες στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης περιλαμβάνουν:

- Χρηματοδοτική στήριξη πιλοτικών πρωτοβουλιών για να προωθηθεί η ευρωπαϊκή συνεργασία & του διασυνοριακού διαλόγου.
- Να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική εκπαίδευση μέσω κοινοτικών προγραμμάτων, όπως τα Erasmus, Commet, Tempus, Socrates και Leonardo.
- Βελτιωμένη παροχή πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένης της δημοσίευσης ενός ευρωπαϊκού καταλόγου των κέντρων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προσφέρουν ευκαιρίες περιβαλλοντικών σπουδών.

Στη χώρα μας, τα μέτρα επίσημης ένταξης για την περιβαλλοντική εκπαίδευση του εκπαιδευτικού συστήματος κατοχυρώθηκαν στο νόμο 1892/90 για τα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στο νόμο 1946/91 για τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Κύριος σκοπός τους είναι να μεταδώσουν στους μαθητές την αλληλεπίδραση των ανθρώπων με τις ιδιότητες του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, να επιστήσουν την προσοχή των προβλημάτων που σχετίζονται & να συμβάλουν στις κοινές προσπάθειες επίλυσης στα προβλήματα αυτά διαμέσου της ενεργού εφαρμογής ειδικών προγραμμάτων. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η ιδιότητα της τυπικής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται ως εθελοντική διαδικασία που προέρχεται από τους εκπαιδευτικούς, αφού μπορούν να εφαρμόσουν το πρόγραμμα με δική τους πρωτοβουλία. Ως αποτέλεσμα της έλλειψης πολιτικής βούλησης, η περιβαλλοντική εκπαίδευση στη χώρα μας έχει διαλείποντα χαρακτήρα και στερείται δομής και σχεδιασμού στην περιφέρεια για την εκπαιδευτική διαδικασία. Στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σημαντική συμβολή της περιβαλλοντικής έρευνας και εκπαίδευσης έχουν το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, το Τμήμα Περιβαλλοντικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου διδάσκονται αρκετά μαθήματα οικολογίας.

Επιπλέον, "η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχεται μέσω όλων των δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών με νόμιμη δραστηριοποίηση (ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ΟΑΕΔ, ΚΕΚ, εθνικές διοικητικές ακαδημίες, επιστημονικών & επαγγελματικών επιμελητηρίων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, τοπικές αρχές πρώτου και δεύτερου βαθμού) ". Οι κυβερνήσεις & οι ΜΚΟ έχουν καταβάλει ένα σημαντικό αριθμό προσπάθειών περί της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών. Μέσω του Υπουργείου Παιδείας, σε συνεργασία με ελληνικές περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, σαν της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας για τη Φύση και διεθνείς ΜΚΟ, σαν τη Greenpeace & WWF, ξεκινώντας ένα σύνολο ολοκληρωμένων και δημιουργικών προγραμμάτων για την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Σε σχολικές μονάδες για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με περιβαλλοντικές δράσεις βλέπουμε την ενσωμάτωση διάφορων μαθημάτων, όπως της "επιστήμης" και της "γλώσσας".

Μέσω του προγράμματος "Alexander Grove" που αποτελεί μέρος του "Διεθνούς Περιβαλλοντικού Προγράμματος Grove", το οποίο στοχεύει στη δημιουργία ενός δικτύου σχολείων για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση χωρών-εταίρων όλου του κόσμου, με ιδιότητα περιβαλλοντικών σταθμών και ανταλλαγής περιβαλλοντικών μετρήσεων που συλλέγονται στο διαδίκτυο. Επίσης, το Υπουργείο Παιδείας προχώρησε στη δημιουργία επτά κέντρων για την περιβαλλοντική εκπαίδευση σε συνεργασία σχολείων και διοργάνωσης προγραμμάτων εκπαίδευσης για ενήλικες και προώθησης των προσπαθειών για την αντιμετώπιση τοπικών περιβαλλοντικών ζητημάτων. Προκειμένου να γίνει σύνδεση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αναπτυξιακής πολιτικής, με ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος, οι δημόσιες αρχές (κεντρικές και τοπικές κυβερνήσεις) πρέπει να προβούν σε αναπροσαρμογή των πολιτικών προτεραιοτήτων και θεώρησης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ως αναπόσπαστο μέρος των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων.

8.5 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η σημασία των τοπικών παραγόντων και ο ρόλος τους στη διαμόρφωση των συνολικών περιβαλλοντικών συνθηκών αναγνωρίζεται σε παγκόσμια κλίμακα. Η διάσκεψη του Ρίο αφιέρωσε το κεφάλαιο 3 της Ατζέντας 21 περί ενίσχυσης για την συμμετοχή και το δυναμικό ρόλο στις μεγάλες κοινωνικές ομάδες, ιδρυμάτων και οργανώσεις στις διαδικασίες λήψης για αποφάσεις περί ανάπτυξης, διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος. Το δεύτερο μέρος του κεφαλαίου αυτού αναφέρεται στη σημασία του ρόλου στους μεγάλους κοινωνικούς φορείς και οργανώσεις, ιδίως των ΜΚΟ και των οργανώσεων τοπικού επιπέδου, ως σημαντικών εταίρων στην αειφόρο ανάπτυξη. Αναγνωρίζεται ένας μεγάλος αριθμός από ζητήματα που έχουν τεθεί στην Ατζέντα 21 δύναται να αντιμετωπιστούν μέσω τοπικών διαδικασιών. Συνεπώς, ο χαρακτήρας στις τοπικές οργανώσεις είναι σημαντικός και οφείλουν να σχεδιάσουν μικρές τοπικές κατευθυντήριες γραμμές και να διευκολύνουν την επίλυση μικρών και μεγάλων δυσκολιών.

Στις αρχές της τοπικής Ατζέντας 21 δεν βλέπουμε τις ιδιότητες απλώς ενός οικολογικού σχεδίου, αλλά ενός ολοκληρωμένου προγράμματος που αντιμετωπίζει μια σειρά περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών ζητημάτων και βελτίωσης στη ποιότητα ζωής στους πολίτες. Στην Ατζέντα 21 και συγκεκριμένα στο 28^ο κεφάλαιο, τονίζεται ο σημαντικός χαρακτήρας των τοπικών κοινοτήτων στην αειφόρο ανάπτυξη. Επίσης, την σημασία των δήμων και των τοπικών κοινοτήτων, όπου καλούνται να συμβάλουν σε ανάπτυξη για μια ευρεία συναίνεση για μια τοπική Ατζέντα 21 μέσω των τοπικών κυβερνήσεων, προκειμένου να διαδοθούν οι αρχές της Ατζέντας 21 σε τοπικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, την δημιουργία ενός μακροπρόθεσμου πλαισίου με στόχους και πολιτικές που θα λαμβάνουν υπόψιν την ύπαρξη ιδιαιτεροτήτων μιας συγκεκριμένης περιοχής και θα συμβάλλουν στην οικονομική, οικολογική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής αυτής. Όσον αφορά τη λειτουργία αυτού του πλαισίου, οι τοπικές αρχές καλούνται να συμβάλουν στην

ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και τη διασφάλιση με συμμετοχή της κοινωνίας μέσω της ενεργοποίησης και του έργου τους. Παράλληλα, αναλαμβάνουν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις & να ενισχύσουν τη συνεργασία με άλλες τοπικές αρχές.

Οι τοπικές αρχές έχουν μεγάλη ευθύνη στην διαδικασία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και την ευαισθητοποίηση των πολιτών, καθώς και στο στάδιο σύνδεσης τους με τις αναπτυξιακές πολιτικές. Βασική αρχή του έργου τους είναι αυτή, της συμμετοχής όλων των κοινωνικών ομάδων, η παροχή στους πολίτες της δυνατότητας να συμμετέχουν σε περιβαλλοντικά θέματα που αφορούν τον τόπο που μένουν και έκφρασης των απόψεων τους. Η συμμετοχή αυτή δεν αποτελεί τυπική διαδικασία, αλλά απαιτεί πρόσβαση στην πληροφόρηση, ενεργό συμμετοχή, σεβασμό των δημοκρατικών διαδικασιών, πολιτιστική εκπαίδευση των συμμετεχόντων και ευκαιρίες για αυτοέκφραση. Βέβαια, σημαίνει επίσης την ανάληψη κοινωνικής ευθύνης και την αναγνώριση ότι οι τρέχουσες αποφάσεις έχουν μακροπρόθεσμες συνέπειες, καθώς και την αλλαγή της σχέσης μεταξύ πολιτών και δημόσιας διοίκησης, όπου οι πολίτες γίνονται ενεργοί συμμετέχοντες στις αναπτυξιακές επιλογές και στις συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Κάθε κοινότητα έχει ασφαλώς το δικό της σύνολο χαρακτηριστικών και αναγκών (κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών), αλλά λόγω της ποικιλομορφίας της, όλες οι κοινότητες πρέπει να βρουν το δρόμο προς τη βιωσιμότητα. Κυρίως, είναι απαραίτητο να σχεδιάζονται και να αναπτύσσονται δραστηριότητες που τονίζουν τη σημασία των συμμετοχικών διαδικασιών. Αυτό συμβαίνει διότι μόνο μέσω των συμμετοχικών διαδικασιών μπορεί να ενισχυθεί η έννοια της δημοκρατίας, της συναίνεσης περί προστασίας για το περιβάλλον και τις αναπτυξιακές επιλογές. Ωστόσο, η κοινωνική συμμετοχή οφείλει να φέρει τα χαρακτηριστικά της ενημέρωσης & την αναγνώριση της κοινωνίας. Στο παράδειγμα της ελληνικής κοινωνίας, ύστερα από την συγχώνευση σε δήμους και κοινότητες στο πλαίσιο του σχεδίου Καποδίστρια που ψηφίστηκε το 1997 με το νόμο 2539, ήταν απαραίτητο να ξεκινήσει η δημιουργία για μια τοπική Ατζέντα 21 με τη συμμετοχή όλων των δήμων. Η σύνθεση των νέων δήμων που προέκυψαν και είναι σίγουρα μικρότεροι από τους 54 δήμους, αλλά είναι πολυπληθέστεροι και μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τη διαδικασία της βιώσιμης ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα, το σύνολο των τοπικών κοινοτήτων οφείλει τη λήψη δράσεων και δραστηριοτήτων για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της διάδοσης πληροφοριών, όπως:

- Δημιουργία δικτύων με συνεργασία των τοπικών αρχών σε συνθήκες εθνικού και ευρωπαϊκού επιπέδου.
- Συνεργασία με ιδρύματα έχοντας επαρκή τεχνογνωσία στην περιβαλλοντική εκπαίδευση-κατάρτιση σε περιβαλλοντικές γνώσεις με τη διοργάνωση προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για παιδιά και νέους.
- Η δημιουργία, με τη συμμετοχή περιβαλλοντικών οργανώσεων, περιφερειακών κέντρων περιβαλλοντικής πληροφόρησης με στόχους όπως της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε κοινωνικές ομάδες και δράσεις για την περιβαλλοντική δράση. Παροχή πληροφοριών στο κοινό για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που έχουν οι δραστηριότητές τους.
- Να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή του κοινού για θέματα σχετικά με το περιβάλλον.

Το κράτος αναγνωρίζει τον ιδιαίτερο ρόλο των τοπικών αρχών στην προστασία του περιβάλλοντος αναγνωρίζεται επίσης ρητά με το νόμο 2742 του 1999 περί χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης. Ειδικότερα, σχετικά με την διαχείριση & τη διοίκηση στις προστατευόμενες περιοχές ορίζει σαφώς ότι η διαχείριση και η διοίκηση των προστατευόμενων περιοχών μπορεί επίσης να ανατεθεί στις τοπικές αρχές. Ίσως το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι τοπικές αρχές είναι της έλλειψης εξειδικευμένου & επαγγελματικού προσωπικού και κακής οργάνωσης στις υπηρεσίες τους και αυτό εγείρει ερωτήματα σχετικά με την τρέχουσα ικανότητά τους να αναλάβουν τέτοιου είδους δραστηριότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 - ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

9.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι περιφερειακές περιβαλλοντικές πολιτικές συμβάλλουν την επίτευξη στους ακόλουθους στόχους:

- Προστασίας, διατήρησης και βελτίωσης που αφορά την ποιότητα στο περιβάλλον
- Προστασία για την ανθρώπινη υγεία
- Συνετής & ορθολογικής διαχείρισης στους φυσικούς πόρους
- Προώθηση σε μέτρα διεθνούς επιπέδου αντιμετώπισης για περιφερειακά ή παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα.

Οι ανωτέρω στόχοι, όσον αφορά τον βαθμό υλοποίησής τους, συνδέονται άμεσα με τον τρόπο εξασφάλισης στην πρόσβαση των πολιτών στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Μέσω της πρόσβασης στις πληροφορίες παρατηρούμε αυξητικές τάσεις στην ευαισθητοποίηση και το ενδιαφέρον του κοινού για τα περιβαλλοντικά θέματα και στην αποτελεσματικότητα που συμμετέχει το κοινό στη διαδικασία που λαμβάνονται αποφάσεις που επηρεάζουν άμεσα τη ζωή των πολιτών. Οι πολίτες με συνεχή πρόσβαση στην πληροφόρηση είναι αναμφίβολα σε θέση να ελέγχουν αποτελεσματικότερα τις ενέργειες των δημόσιων αρχών και έτσι να διασφαλίζουν ότι η περιβαλλοντική νομοθεσία εφαρμόζεται όσο το δυνατόν ακριβέστερα και αποτελεσματικότερα. Ένα από τα κύρια προληπτικά μέτρα που λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές που προστατεύουν το περιβάλλον είναι η παροχή στο σύνολο των πολιτών, των απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με τις συνθήκες στις επιπρόσθετες περιβαλλοντικές παραμέτρους και όλα τα μέτρα που η αρχή σχεδιάζει για έγκριση μέτρων περί προστασίας. Το στάδιο της πληροφόρησης συνδέεται με αυτό της προφύλαξης. Αυτό συμβαίνει διότι μόνο με τη γνώση των περιβαλλοντικών κινδύνων μπορούν να προληφθούν εκ των προτέρων οι κίνδυνοι αυτοί, αποφεύγοντας έτσι την ανάγκη για δευτερογενή αποκατάσταση των ζημιών.

Η έννοια της πληροφορίας έχει δύο μορφές: 1) παθητική πληροφόρηση, κατά την οποία η διοίκηση παρέχει πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον χωρίς να τις ζητούν οι ενδιαφερόμενοι πολίτες, και 2) ενεργητική πληροφόρηση, η οποία παρέχεται σε απάντηση σε αιτήματα των ενδιαφερόμενων πολιτών. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν, κατ' αρχήν, δικαιώματα στην πρόσβαση περιβαλλοντικών πληροφοριών. Τα δικαιώματα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες αποτελούν θεμελιώδη προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μέσω των πολιτικών που προστατεύουν το περιβάλλον οφείλουν να στηρίζονται σε επαρκείς πληροφορίες για τους πολίτες, προκειμένου να είναι αποτελεσματικές.

Επιπλέον, το δικαίωμα πρόσβασης στις πληροφορίες αποτελεί αίτημα των σύγχρονων κοινωνιών και η προστασία του τονίζει το μοντέλο των ενεργών πολιτών και ενισχύει τη συμμετοχική δημοκρατία. Σε παγκόσμιο επίπεδο, στην προστασία για το περιβάλλον και της ηθικής αναγνώρισης των δικαιωμάτων στις μελλοντικές γενεές, απολαμβάνοντας αυτό το δικαίωμα δικαιολογούν πλήρως τον διεθνή χαρακτήρα του δικαιώματος στην πληροφόρηση.

Σε σχέση με την Παγκόσμια Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον & της Ανάπτυξης που πραγματοποιήθηκε το 1992 στο Ρίο, στη δέκατη αρχή από τη Διακήρυξη βλέπουμε την πρόβλεψη σε επίπεδο εθνικό, την αναγκαιότητα πρόσβασης όλων των ατόμων σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον που είναι στη κατοχή των δημοσίων αρχών, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών για επικίνδυνες ουσίες και δραστηριότητες στην επικράτειά τους. Οι Αρχές περιλαμβάνουν επίσης να αναγνωριστεί το δικαίωμα στους πολίτες την συμμετοχή στις διαδικασίες για λήψη σε περιβαλλοντικές αποφάσεις. Η αναγνώριση και η προστασία του δικαιώματος στην

περιβαλλοντική πληροφόρηση υλοποιείται μέσω μιας ποικιλίας νομικά δεσμευτικών κανόνων. Σε αυτούς περιλαμβάνονται ιδίως διεθνείς συνθήκες, συντάγματα, εθνικοί νόμοι, διοικητικοί νόμοι και διακηρύξεις.

Το σημαντικότερο βήμα προς την καθιέρωση του δικαιώματος πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες για το κοινοτικό δίκαιο είναι η οδηγία 90/313, όπου ικανοποιεί την ανάγκη ανάπτυξης και διασφαλίζει ένα ενιαίο νομικό πλαίσιο για την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία για όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Πρέπει να σημειωθεί ότι πριν από την έκδοση της 90/313 μέσω των κοινοτικών οργάνων, οι δυνατότητες που είχαν οι πολίτες να λαμβάνουν πληροφορίες για το περιβάλλον ρυθμιζόταν μέσα από άλλες οδηγίες. Μέσω της οδηγίας 90/313 βλέπουμε ότι μια σειρά περιβαλλοντικών ζητημάτων μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα με το κατάλληλο επίπεδο συμμετοχής για όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες. Η διαδικασία της ενημέρωσης και συμμετοχής των πολιτών βασίζεται κυρίως μέσω της πρόσβασης στην πληροφόρηση. Παρέχοντας καλύτερη πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, η οδηγία συμβάλλει στην καλύτερη γνώση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και συνεπώς στην καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος. Ίδια στοιχεία με την 90/313, έχει και η Σύμβαση στο Άαρχος όπου διευρύνει τον ορίζοντα της διεθνούς περιβαλλοντικής πολιτικής προσθέτοντας δύο νέα στοιχεία στο ζήτημα της πρόσβασης στη διαδικασία της περιβαλλοντικής πληροφόρησης: συμμετοχής των πολιτών στο τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις και πρόσβασης της δικαιοσύνης σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον.

9.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Το κοινοτικό δίκαιο αναγνωρίζει το δικαίωμα ατομικής και συλλογικής συμμετοχής σε υποθέσεις που αφορούν το περιβάλλον υπό ορισμένες περιστάσεις. Πρόκειται για τις Οδηγίες 97/11, 96/61 & 90/313 (τροπολογίες 85/337), όπου παρέχουν "ένα πρόγραμμα πληροφόρησης και Παρέμβασης στη διαδικασία κρατικών αποφάσεων ορισμένων ομάδων πολιτών ή μέτρων που σχετίζονται με την προστασία στο περιβάλλον". Η τροπολογία 85/337, της οδηγίας 97/11 θεσπίζει μια διαδικασία αξιολόγησης σε περιβαλλοντικές επιπτώσεις για ορισμένα δημόσια και ιδιωτικά έργα & απαιτεί μέσω των κρατών μελών να διασφαλίζουν πως "η διαδικασία για αίτηση αδειών μαζί με τις πληροφορίες που συλλέγονται, θα δημοσιοποιούνται εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, για να έχουν οι πολίτες τη δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις τους πριν την αδειοδότηση". Οι γνώμες αυτή οφείλουν να λαμβάνονται υπόψιν κατά τη διαδικασία έγκρισης. Η συμμετοχή του κοινού (παροχή πληροφοριών, συναίνεση) είναι ένας σημαντικός παράγοντας και αντικατοπτρίζει την σημασία προστασίας του περιβάλλοντος για τις επόμενες γενιές.

Το μέγεθος της διασυννοριακής ρύπανσης που προκαλείται από την οδηγία είναι επίσης πολύ σημαντικό. Αυτό σημαίνει ότι εάν συνειδητοποιήσετε ότι ένα έργο μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον σε άλλα κράτη, θα πρέπει να στείλετε πληροφορίες σχετικά με το έργο σε άλλα κράτη και να το διαθέσετε στους δικούς σας πολίτες. Μέσω της 90/313 παρατηρούμε την σημασία του δικαιώματος περί ενημέρωσης και αποσκοπεί στη διασφάλιση για ελεύθερη πρόσβαση των περιβαλλοντικών πληροφοριών στο σύστημα πρόσβασης των δημόσιων αρχών και καθορίζει τις βασικές προϋποθέσεις για την παροχή των πληροφοριών αυτών. Η οδηγία βασίζεται στον καλύτερο τρόπο αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων με την ένταξη σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες. Οι γνώσεις και οι δράσεις των πολιτών βασίζονται πρωτίστως στο σύστημα πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές. Η 90/313 συμβάλλει στην βέλτιστη ενημέρωση και ως εκ τούτου, στην καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος, παρέχοντας καλύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον.

Στην 96/61 περί πρόληψης & ελέγχου στην ολοκληρωμένη ρύπανση έχει επίσης μεγάλη σημασία στη διαδικασία πρόσβασης στην πληροφόρηση και συμμετοχής των πολιτών. Πρώτον, η 96/61 θεσπίζει ένα σύστημα που απαιτεί προηγούμενη έγκριση για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων που ενδέχεται να μολύνουν ή να μολύνουν το περιβάλλον. Η οδηγία παρέχει πρόσβαση κρίσιμων πληροφοριών και συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες έγκρισης. Συγκεκριμένα, μια αίτηση άδειας για μια νέα εγκατάσταση ή μια σημαντική αλλαγή σε μια υπάρχουσα εγκατάσταση είναι ανοικτή στους πολίτες για να συμμετέχουν με ιδέες. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να ενημερωθούν οι πολίτες τι περιέχει η απόφαση από την δημόσια αρχή για να εγκρίνει αλλά και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τους ελέγχους που διενεργούν οι υπάλληλοί της αναφορικά με την φάση της συμμόρφωσης στους όρους εξουσίας. Κατά την τροποποίηση των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 96/61 (περί ολοκληρωμένου περιβαλλοντικού ελέγχου) & 85/337 (τροποποιήθηκε με 97/11/ΕΚ) σχετικά με την έρευνα περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνεχίσει να βελτιώνει τον σχεδιασμό και τη διαδικασία του περιβάλλοντος. Σχετικά με την οδηγία, η άποψη της Επιτροπής είναι η ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες που λαμβάνονται οι αποφάσεις για το περιβάλλον. Επίσης, οφείλει να ενθαρρυνθεί η συνεισφορά από γενικές ενώσεις, οργανώσεις, ομάδες και μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις. Η νέα πρόταση οδηγίας από την Επιτροπή επισημαίνει επίσης πως τα προβλήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον έχουν πολλές φορές διασυνοριακή διάσταση. Το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών και των ΜΚΟ θα πρέπει να παίρνουν μέρος στις διαδικασίες που λαμβάνονται οι αποφάσεις για το περιβάλλον με τους ίδιους όρους σε όλη την κοινωνία.

Στο πλαίσιο της τροπολογίας 85/337, τα στοιχεία της "διασυνοριακής εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων" έχουν μεγάλη σημασία και ενισχύουν την αποτελεσματικότητα της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες που λαμβάνονται οι αποφάσεις περί διασυνοριακών περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, που αποτελεί μείζων ζήτημα για την Ελλάδα αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω συμμετοχής των κρατών στη Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Συμπερασματικά, στο πλαίσιο της Σύμβασης περί πρόσβασης στη διαδικασία πληροφόρησης, συμμετοχής των πολιτών στο τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις και πρόσβασης της δικαιοσύνης περί περιβαλλοντικών θεμάτων (Σύμβαση Άαρχους) με υπογραφή από την Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών που αφορά την Ευρώπη, η σημασία ενθάρρυνσης για αυξημένη συμμετοχή των πολιτών στις λήψεις αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα έχει επίσης αναγνωριστεί σε διεθνές επίπεδο. η κοινότητα και όλα τα κράτη μέλη στις 25/6/1998.

9.3 Η ΟΔΗΓΙΑ 90/313

Στη σύσκεψη από όλους τους Υπουργούς για το Περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είχαμε την έκδοση οδηγίας για την ελεύθερη πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες στις 7/6/1990. Μέσω της οδηγίας αυτής καλούνται όλες οι χώρες να γνωστοποιήσουν το νόμο κύρωσης, τις εγκυκλίους και άλλα νομικά κείμενα που είναι απαραίτητα για τη συμμόρφωσή τους έως τις 31/12/1992 και τα σημαντικότερα σημεία ήταν:

- Παροχή δωρεάν πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στις δημόσιες αρχές.
- Προκειμένου να προστατεύσουμε το περιβάλλον πιο αποτελεσματικά, διανέμουμε αυτές τις πληροφορίες με απόλυτη ελευθερία.
- Ορισμός των βασικών προϋποθέσεων για την παροχή αυτών των πληροφοριών (Άρθρο 1)

Η εφαρμογή της οδηγίας περιλαμβάνει το σύνολο των περιβαλλοντικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των γραπτών, οπτικών, ακουστικών ή ηλεκτρονικών πληροφοριών (άρθρο 2 παράγραφος 1) :

- Η κατάσταση και η ποσότητα του νερού, ο αέρας, το έδαφος, η πανίδα, η χλωρίδα και των δασών.
- Δραστηριότητες όπως ο θόρυβος ή τα αντίμετρα που αποσκοπούν να επηρεάσουν αρνητικά ή να προστατεύσουν τα παραπάνω.

Σύμφωνα με την οδηγία, οι δημόσιοι φορείς (2ο άρθρο, 2η παρ.) αποτελούν τα διοικητικά όργανα του εθνικού, περιφερειακού ή τοπικού επιπέδου, είναι υπεύθυνα και έχουν γνώση του περιβάλλοντος, εκτός από τα δικαστικά και νομοθετικά όργανα. Η οδηγία ορίζει ότι το σύνολο των φυσικών ή νομικών προσώπων έχουν το δικαίωμα να ζητούν και να λαμβάνουν κάθε είδους πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον χωρίς να χρειάζεται να αποδεικνύουν έννομα συμφέροντα. Αυτή η οδηγία εφαρμόζεται όχι μόνο σε πολίτες οποιουδήποτε κράτους μέλους αλλά και σε άτομα που είναι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το Άρθρο 3. Το ζήτημα του καθορισμού των διαδικασιών απόκτησης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες εναπόκειται στις χώρες να προχωρήσουν σε καθορισμό των λεπτομερειών (3^ο άρθρο , 1^η παρ.). Σε προηγούμενη αναφορά είδαμε, το σύνολο των δημοσίων αρχών ότι υποχρεούνται να παρέχουν περιβαλλοντικές πληροφορίες σε αιτούντα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, αν και υπάρχουν ορισμένες αποκλίνοσες περιπτώσεις σχετικά με τον χαρακτήρα των πληροφοριών.

Συγκεκριμένα, επιτρέπεται η άρνηση παροχής πληροφοριών εάν οι πληροφορίες σχετίζονται με :

- Εμπιστευτικότητα του έργου σε δημόσιους θεσμούς, Διεθνείς Σχέσεις και Εθνική Άμυνα.
- Δημόσιας Ασφάλειας.
- Υπόθεση που εκκρεμεί, εκκρεμεί στο δικαστήριο ή στην οποία διεξάγεται έρευνα ή προκαταρκτική έρευνα.
- Βιομηχανικά-εμπορικά μυστικά(πνευματικά δικαιώματα)
- Ευαίσθητα δεδομένα ή αρχεία.
- Πληροφορίες που παρέχονται από τρίτους που δεν είναι νομικά υποχρεωμένοι να τις παρέχουν.
- Η αποκάλυψη δεδομένων μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στο περιβάλλον με το οποίο συνδέονται.
- Ελλιπή έγγραφα ή δεδομένα ή εσωτερικές επικοινωνίες.
- Αιτήσεις χωρίς βάση.
- Αιτήσεις με εφαρμογή γενικού χαρακτήρα.

Η οδηγία απαιτεί από τις δημόσιες αρχές να αναφέρουν τους λόγους της άρνησής τους να αποκαλύψουν περιβαλλοντικές πληροφορίες. Όσον αφορά την προθεσμία απάντησης στο αίτημα, πρέπει να απαντήσει στο αίτημα περιβαλλοντικών πληροφοριών το αργότερο εντός δύο μηνών. Η οδηγία προβλέπει επίσης τη δυνατότητα δικαστικού ελέγχου εάν η διοίκηση αρνείται να παράσχει περιβαλλοντικές πληροφορίες σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία (άρθρο 4). Τα ίδια μέσα παρέχονται για αδικαιολόγητη αμέλεια ή ανεπαρκής ανταπόκριση. Στις διατάξεις του 5^{ου} Άρθρου, βλέπουμε ότι μία χώρα δύναται να επιβάλει τέλος για την παροχή πληροφοριών, αλλά να μην οδηγείται σε υπέρβαση ενός "λογικού ποσού".

Συνοψίζοντας, οι χώρες πρέπει να προχωρούν σε λήψη αναγκαίων μέτρων με δυνατότητα παροχής γενικών πληροφοριών στους πολίτες της κατάστασης του περιβάλλοντος, για παράδειγμα: τακτική δημοσίευση ενημερωτικών εκθέσεων (άρθρο 7). Η οδηγία ζήτησε επίσης από τις χώρες να παράσχουν επεξήγηση από την εμπειρία που είχαν και πως εφαρμόστηκε, σε έκθεση που απευθύνθηκε στην Επιτροπή στις 31/12/1996. Στην έκθεση αυτή, τα όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα υποβάλουν τις εκθέσεις τους στα αντίστοιχα όργανα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου & Συμβουλίου των Υπουργών με συστάσεις να βελτιωθεί η οδηγία σύμφωνα με το 8^ο Άρθρο.

9.4 Η ΟΔΗΓΙΑ 90/313 ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Μετά το πέρας τριών ετών της προθεσμίας περί συμμόρφωσης στα κράτη μέλη με την οδηγία (31/12/92), η Ελλάδα δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει την εισαγωγή της οδηγίας μέσω του εσωτερικού της δικαίου, οπότε ακολούθησαν οι διαδικασίες υποβολής της οδηγίας από τα όργανα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε τη διοίκηση να λάβει νομικά μέτρα ώστε να εισαχθεί η οδηγία στις διατάξεις του ελληνικού εσωτερικού δικαίου και τη δημοσίευση της απόφασης του ΣΤΕ.

Πριν από τη διαβίβαση της οδηγίας 90/313, το δικαίωμα ενημέρωσης εκπληρώθηκε εν μέρει από το ελληνικό δίκαιο. Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ.1599/86 (σχέσεις Κράτους-πολίτη, εισαγωγή νέων δελτίων ταυτότητας κλπ.)) και ιδιαίτερα στο 16^ο άρθρο, όπου αναφέρει ότι όλοι οι πολίτες έχουν δικαιώματα λήψης πληροφοριών για διοικητικά έγγραφα εκτός από εκείνα που σχετίζονται της προσωπικής ή οικογενειακής ζωής σε τρίτους. Τα έγγραφα διοικητικής φύσεως είναι αυτά που προκύπτουν από ιδρύματα που ανήκουν στον δημόσιο τομέα. Οι πολίτες δεν είναι απαραίτητο να δικαιολογούν τα νόμιμα συμφέροντά τους, μπορούν να μελετήσουν το έγγραφο ή να ζητήσουν αντίγραφο. Εάν η διοίκηση αρνείται να εκπληρώσει το δικαίωμα πρόσβασης, η άρνηση πρέπει να αιτιολογείται γραπτώς και πρέπει να γίνει εντός 1 μηνός από την ημέρα που υποβλήθηκε η αίτηση του σχετικού προσώπου.

Η 90/313 έχει εναρμονιστεί μέσω ΚΥΑ και ελληνικής νομοθεσίας το 1995, 77921/1440 (ΦΕΚ795/Β) και βλέπουμε την εφαρμογή της σε όλες τις διαθέσιμες μορφές περιβαλλοντικών πληροφοριών. Σε αυτό το στάδιο, διαφέρει από το 1599/86. Έτσι, οι πληροφορίες μπορούν να σχετίζονται με δεδομένα που υπάρχουν σε μια σειρά εγγράφων, αναφορών, επιστολών και απόψεων, αλλά μπορούν επίσης να σχετίζονται με φωτογραφίες, δορυφορικές εικόνες, χάρτες, αρχεία εγγραφής, δεδομένα αρχειοθετημένα σε υπολογιστές ή τράπεζες δεδομένων. Συγκεκριμένα, μέσω των πληροφοριών αυτών περί κατάστασης του νερού, αέρα, έδαφος, πανίδα, χλωρίδα, των οικοτόπων & των δραστηριοτήτων έχουν ευεργετική ή αρνητική επίδραση στο περιβάλλοντος σύμφωνα με το 2^ο άρθρο.

Εκ των καλύτερων σημείων στην ΚΥΑ77921/1440/6-6-95 είναι ο σαφής ορισμός του όρου "δημόσια αρχή". Στην 1η παράγραφο του 2^{ου} άρθρου, ένας δημόσιος φορέας, είναι το εκτελεστικό όργανο σε ένα δημόσιο τομέα εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου, συμπεριλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, των εξουσιών που έχουν σχέση με το περιβάλλον & της κατοχής πληροφοριών εκτός του οργάνου που ασκεί δικαστική ή νομοθετική εξουσία. Οι δημόσιες αρχές δεν μπορούν να αρνηθούν την προσκόμιση εγγράφων ή αποδεικτικών στοιχείων με την αιτιολογία ότι δεν έχουν ετοιμάσει τα απαραίτητα έγγραφα ή δεν έχουν επεξεργαστεί τα αποδεικτικά στοιχεία. Επιπλέον, η δημόσια αρχή οφείλει να απαντήσει εγγράφως στο αρμόδιο πρόσωπο για την αίτηση εντός ενός μηνός (4^ο άρθρο, 6^η παρ.) και αν υπάρξει αρνητική απάντηση, θα πρέπει να υπάρχει αιτιολόγηση (4^ο άρθρο, 7η παρ.). Στη συνέχεια βλέπουμε το δικαίωμα άρνησης των δημοσίων αρχών για την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών σχετικά με τα ακόλουθα:

Εμπιστευτικότητα και μη αποκάλυψή των παρακάτω

- Συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Εθνική άμυνα και εξωτερική πολιτική.
- Η ασφάλεια του κράτους και η δημόσια τάξη.
- Εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο.
- Πνευματική ιδιοκτησία.
- Εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου ή εάν έχει διεξαχθεί έρευνα (συμπεριλαμβανομένου του πειθαρχικού ελέγχου) ή προκαταρκτική έρευνα.
- Αίτηση που είναι σαφώς αβάσιμη ή διατυπωμένη με γενικό τρόπο.
- Πληροφορίες που λαμβάνονται από ελλιπή έγγραφα ή δεδομένα που λαμβάνονται από εσωτερικές επικοινωνίες.
- Η αποκάλυψη των δεδομένων θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στο περιβάλλον
- Πληροφορίες από τρίτους χωρίς να είναι νομικά υποχρεωμένοι να τις παρέχουν.

Σχετικά με το δικαίωμα για πρόσβαση των πληροφοριών, ορίζεται ότι " όλα τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα έχουν δικαιώματα να ζητήσουν πληροφορίες που έχουν έννομο συμφέρον κατόπιν αιτήματος δημόσιας αρχής" (άρθρο 3, παράγραφος 1). Σύμφωνα με την οδηγία, στο 3^ο Άρθρο, 1^η παρ., δεν απαιτείται να αποδειχθεί έννομο συμφέρον. Ως εκ τούτου, η παρερμηνεία που εγείρεται, μπορεί να χρειαστεί να τροποποιηθεί ώστε να συνεχιστεί πλήρως το βασικό πλαίσιο της οδηγίας, το οποίο αναφέρει σαφώς ότι δεν υπάρχει ανάγκη για απαιτήσεις με έννομο συμφέρον.

Οι δεσμεύσεις που απορρέουν στη χώρα μας μετά την υιοθέτηση της ΚΥΑ77921/1440 :

- Υποβολή περιοδικών εκθέσεων σχετικά με το σύνολο των εμπειριών που αποκόμισαν μέσω της εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας στη χώρα μας στην Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι εκθέσεις αυτές εκπονήθηκαν σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία ΥΠΕΝ, Εσωτερικών και Εθνικής Οικονομίας.
- Σύσταση της Επιτροπής πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, η οποία έχει την αποφασιστική ευθύνη παρακολούθησης και τον έλεγχο να εφαρμοστούν οι διατάξεις της ΚΥΑ.

Όσον αφορά τη διαδικασία σύνθεσης της επιτροπής αυτής, θα απαρτίζεται από τα ακόλουθα:

- Σύμβουλος και αναπληρωτής του από το συμβούλιο Επικρατείας
- Γενικός διευθυντής Προστασίας Περιβάλλοντος και Αναπληρωτής διευθυντής της ίδιας Κεντρικής Διεύθυνσης

Ακολουθούν οι αρμοδιότητες της Επιτροπής :

- Εξέταση των αντιρρήσεων που υποβλήθηκαν και απόφαση εάν θα ικανοποιηθούν τα αιτήματα των ενδιαφερομένων μερών.
- Παράσχει γνώμη στο πως εφαρμόζονται οι διατάξεις.
- Διασφάλιση των περιβαλλοντικών πληροφοριών που υποβάλλονται σε ιδρύματα του δημόσιου τομέα είναι προσβάσιμες υπό τους ίδιους όρους όπως στο 3^ο & 4^ο άρθρο
- Να διαδοθούν πληροφορίες μέσω των αρμόδιων αρχών θα πρέπει και εάν είναι απαραίτητο, να δημοσιεύουν ενημερωτική έκθεση κάθε ένα ή 2 χρόνια σε τι κατάσταση βρίσκεται το περιβάλλον σε συνθήκες εθνικού, περιφερειακού ή τοπικού επίπεδου.

9.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 90/313 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως προαναφέρθηκε, η οδηγία εναρμονίστηκε στο εσωτερικό δίκαιο το 1995, επομένως δεν υπάρχει πλήρης εικόνα από τα προβλήματα που συνδέθηκαν με την εφαρμογή της. Βάσει περιοδικών εκθέσεων προς τα όργανα της Επιτροπής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΥΠΕΝ συνέταξε και υπέβαλε το 1997 τα αποτελέσματα της πρώτης έκθεσης. Μια σειρά προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν στην προετοιμασία της έκθεσης, επειδή οι κεντρικές και τοπικές κυβερνήσεις έπρεπε να συντονιστούν. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει απροθυμία από την πλευρά της Υπηρεσίας να στείλει δεδομένα, αλλά αυτό οφείλεται πιθανώς στη μηχανοργάνωση και την έλλειψη προσωπικού.

Η Επιτροπή πρόσβασης στην πληροφόρηση έλαβε μόνο μία αντίρρηση κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Σχετικά με το δικαίωμα για πρόσβαση σε πληροφορίες, δίνουμε προσοχή στα ακόλουθα:

- Οι απαραίτητες πληροφορίες θα παρέχονται με πολύ ικανοποιητικό τρόπο στο σύνολο των πολιτών και τις ενώσεις που αιτούνται
- Τα προβλήματα που προκύπτουν σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με το χρονοδιάγραμμα της διαθεσιμότητας πληροφοριών, αναλόγως του θέματος, το οποίο ενδέχεται να είναι μεγαλύτερο από το προγραμματισμένο. Από την άποψη αυτή, έχουν ληφθεί μέτρα για τη βελτίωση της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων, αλλά έχουν καθοριστεί μέτρα κυρώσεων στο σύνολο των υπαλλήλων που είναι υπεύθυνοι στο να καθυστερούν την απάντηση σε όσους εμπλέκονται στην περίπτωση ενός πολίτη που υπέβαλε καταγγελία.
- Υπάρχουν επίσης δυσκολίες στην παροχή όλων των ζητούμενων πληροφοριών λόγω της κατακερματισμένης διαθεσιμότητας δεδομένων από διάφορες αρμόδιες υπηρεσίες. Το πρόβλημα του κατακερματισμού της ευθύνης και των δυσκολιών που προκύπτουν από τη διαθεσιμότητα ολοκληρωμένων πληροφοριών γίνεται πιο έντονο όταν υπάρχουν και κρατικοί φορείς κοινής δικαιοδοσίας (ΝΠΔΔ,ΙΔ)
- Τέλος, καθίσταται δύσκολη η παροχή των ζητούμενων πληροφοριών περιφερειακού επιπέδου, εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού.

Το σύνολο των δεδομένων που λαμβάνονται εκ των διάφορων υπηρεσιών του ΥΠΕΝ, έχουμε τη δυνατότητα να ταξινομήσουμε τους επιθυμητούς τύπους πληροφοριών στις ακόλουθες θεματικές ενότητες :

- Δημόσια και οικονομικά προγράμματα του τομέα για την προστασία στο περιβάλλον.
- Περιβαλλοντική & εσωτερική νομοθεσία.
- Εθνικές εκθέσεις για τους τομείς προστασίας του περιβάλλοντος.
- Εκθέσεις από διεθνείς οργανισμούς για το περιβάλλον, ιδίως σε εθνικό επίπεδο, διεθνή συνέδρια, συνέδρια, εργαστήρια, σεμινάρια, ημερομηνίες εκδηλώσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον.
- Τα αποτελέσματα των ανωτέρω συναντήσεων, πρακτικών και δημοσιεύσεων
- Εγχώριες και ευρωπαϊκές εκπομπές ρύπων
- Κατάσταση σε περιβαλλοντικές μεταβλητές ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου.
- Έρευνα για περιβαλλοντικές επιπτώσεις.
- Δεδομένα περιοχών υπό προστασία και είδη πανίδας και χλωρίδας
- Αρμόδια υπηρεσία και επίβλεψη για περιβαλλοντικά θέματα.

Οι πιο συχνά ζητούμενες περιβαλλοντικές πληροφορίες από φορείς είναι οι εξής:

- Πανεπιστήμια και μεταπτυχιακούς φοιτητές.
- Οργανώσεις για το περιβάλλον.
- Κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες.
- Υπηρεσίες της ΕΕ.
- Διεθνείς φορείς.
- Πολίτες.

9.6 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 90/313 ΣΤΗΝ ΕΕ

Η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου για το περιβάλλον παρακολουθείται μέσω της Επιτροπής και βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε καταγγελίες πολιτών και κοινοβουλευτικές ερωτήσεις που υποβάλλονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τα όργανα της Επιτροπής προχωράνε στη συνέχεια, σε υποβολή έκθεσης για τα αποτελέσματα της παρακολούθησης της εφαρμογής για την κοινοτική νομοθεσία. Οι χώρες οφείλουν να αναβάλουν την κοινοτική οδηγία εντός της προθεσμίας που ορίζουν και να κοινοποιήσουν στο κράτος τα μέτρα που εφαρμόζονται. Παρόλο που οι χώρες αυτές πετυχαίνουν την συμμόρφωση συνήθως με τις περισσότερες από τις υποχρεώσεις που ορίζονται στις περιβαλλοντικές οδηγίες, συχνά παραβιάζουν καθορισμένες προθεσμίες. Είναι προφανές ότι μέσω των υποχρεώσεων που ορίζονται στην οδηγία συχνά ακυρώνονται στην πράξη, ακόμη και αν αντικατοπτρίζονται έγκαιρα και με ακρίβεια στην εθνική νομοθεσία. Φυσικά, αυτό δεν δύναται να επαληθευτεί επαρκώς μέσω της Επιτροπής, γιατί δεν υπάρχουν τα μέσα για να διαπιστωθούν τα γεγονότα. Η Επιτροπή έχει δρομολογήσει διαδικασίες κοινοποίησης αιτιολογημένων γνωμοδοτήσεων της Ισπανίας, των Κάτω χωρών και της Πορτογαλίας σε σχέση με το πρόβλημα της παρερμηνείας της κοινοτικής νομοθεσίας.

Όλες οι χώρες έχουν προχωρήσει σε ανακοίνωση εσωτερικών μέτρων για να εφαρμόσουν την οδηγία 90/313. Ωστόσο, αρκετές φορές, το ζήτημα της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις των οδηγιών της εγχώριας νομοθεσίας, δηλαδή η περίπτωση εσφαλμένης μεταφοράς της κοινοτικής νομοθεσίας στην εγχώρια νομοθεσία, δεν έχει επιλυθεί. Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ξεκίνησαν διαδικασίες έκδοσης για αιτιολογημένη γνώμη προς τη Γερμανία και την Αυστρία (αυτό αποσκοπεί στην ενίσχυση της έγκαιρης απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η οποία δεν εφαρμόστηκε), διότι, σύμφωνα με την υποβολή της Επιτροπής, δεν συμπεριέλαβε σωστά στην εθνική νομοθεσία το δικαίωμα πρόσβασης - ενός "δημοκρατικού εργαλείου" που έχουν οι πολίτες στην προστασία του περιβάλλοντος. Εδώ, πρέπει να σημειωθεί ότι τις περισσότερες φορές, το σύνολο των καταγγελιών που κατατίθενται στα όργανα της Επιτροπής είναι αποτέλεσμα παρερμηνείας της οδηγίας. Στις καταγγελίες αυτές βλέπουμε περιπτώσεις όπως, άρνησης της διοίκησης να συμμορφωθεί με αιτήματα παροχής πληροφοριών και η ερμηνεία των εξαιρέσεων από τη διοίκηση της χώρας είναι πολύ ευρεία.

Στο 8^ο Άρθρο, η Επιτροπή έστειλε προς τα κράτη μέλη, επιστολή υπενθυμίζοντάς τους την υποχρέωσή τους να συντάσσουν εκθέσεις με βάση την "αποκτηθείσα εμπειρία", η οποία πρέπει να υποβληθεί μέχρι το τέλος του 1996, όπου μέχρι τότε είχε αποσταλεί μία έκθεση, οπότε τα όργανα της Επιτροπής αποφάσισαν να κινήσουν υποθέσεις επί παραβάσει εναντίον πολλών μελών για μη αποστολή Εθνικής Έκθεσης. Τέλος, συλλέγονται εκθέσεις (1997) και τα χαρακτηριστικά τους είναι ότι παρέχουν ποικίλες πληροφορίες. Δεν περιέχει τα περισσότερα στατιστικά στοιχεία, επομένως δεν είναι δυνατόν να εξαχθούν συμπεράσματα σε κοινοτικό επίπεδο σχετικά με τις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας έκθεσης της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το ΕΚ (29/06/2000), 156 καταγγελίες από ιδιώτες και οργανισμούς είχαν υποβληθεί στην

Επιτροπή στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 90/313. Αυτό αντιστοιχεί στο 6% των καταγγελιών που έλαβε η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος στη περίοδο αυτή (από συνολικά 2.588 άτομα).

Τα κυριότερα προβλήματα που εντοπίστηκαν μέσα από ένα μεγάλο αριθμό καταγγελιών είναι:

- Σε ορισμένες χώρες, ο όρος "περιβαλλοντική πληροφόρηση" έχει οδηγήσει σε άρνηση παροχής πληροφοριών επειδή θεωρείται ότι δεν περιλαμβάνεται στο πεδίο των πληροφοριών (άρθρο 2, παρ. α)
- Τα διοικητικά όργανα που δεν είναι περιβαλλοντικές αρχές με την αυστηρή έννοια της λέξης μπορούν να αρνηθούν να παράσχουν πληροφορίες για το περιβάλλον, υποστηρίζοντας ότι τα καθήκοντά τους δεν σχετίζονται με το περιβάλλον (άρθρο 2. β).
- Ορισμένες καταγγελίες ανέφεραν ότι, αν και η αποκάλυψη δεν έβλαψε την προστασία των νόμιμων συμφερόντων με την εξαίρεση του άρθρου 3 παράγραφος β, η παροχή πληροφοριών απορρίφθηκε.
- Ορισμένα κράτη-μέλη δηλώνουν ότι η απάντηση υποδεικνύει μόνο τη διαθεσιμότητα πληροφοριών, χωρίς περαιτέρω ένδειξη για το αν αυτές οι πληροφορίες θα παρασχεθούν τελικά.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ζητούμενες πληροφορίες παρασχέθηκαν μετά τη λήξη της δίμηνης περιόδου που ορίζεται στην οδηγία. Επιπλέον, σε άλλες περιπτώσεις, ο αιτών δεν έλαβε απάντηση.
- Ορισμένα κράτη, εφαρμόζοντας την οδηγία, ορίζουν ότι η μη ανταπόκριση σε αιτήματα σε πρόσβαση πληροφοριών για το περιβάλλον οφείλει να εξετάζεται ως άρνηση ικανοποίησης του αιτήματος. Αυτό υπονομεύει τις απαιτήσεις του άρθρου 3 παράγραφος 4, απαιτώντας συγκεκριμένα την κήρυξη παραίτησης.
- Πολλές καταγγελίες έθεσαν το ζήτημα για υψηλό κόστος και μεγάλες καθυστερήσεις στη διαδικασία για επανεξέταση.
- Ο όρος " ένας θεσμός με δημόσια ευθύνη απέναντι στο περιβάλλον " οδήγησε σε μια διαφορετική ερμηνεία. Το αποτέλεσμα ήταν ότι το κοινό συχνά δεν είχε πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατείχαν οργανισμοί που καλύπτονται από την οδηγία.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κρατικές αρχές ζήτησαν υπερβολικά υψηλές χρεώσεις και κατηγορήθηκαν για τις πρακτικές τους, ότι δεν έδιναν πληροφορίες για αυτές τις χρεώσεις πριν να υποβάλουν τις αιτήσεις για να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον.
- Η εθνική έκθεση διαπίστωσε ότι από το στάδιο που ξεκίνησε να ισχύει η οδηγία, πολίτες και οργανισμοί σε ολόκληρη την ΕΕ έχουν χρησιμοποιήσει νομικές διατάξεις σχετικά με το να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες για το περιβάλλον. Μέσω των εκθέσεων των κρατών μελών τόνισαν ζητήματα για τα πεδία εφαρμογών και ερμηνείας των οδηγιών, ενώ ορισμένες ζήτησαν να βελτιωθούν.

Κύρια προβλήματα προέκυψαν στους ακόλουθους τομείς:

- Τον τομέα των πληροφοριών που οφείλουν να γνωστοποιηθούν και φορείς ή αρχές που χρειάζονται για τη γνωστοποίησή τους. Η γνώμη της Επιτροπής για τους ορισμούς αυτούς είναι ότι απαιτείται να διευκρινιστούν προκειμένου να ακολουθήσει επέκταση κάθε σχετικής κατηγορίας.

- Στον τομέα με τις πρακτικές ρυθμίσεις για να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες είναι πραγματικά διαθέσιμες.

Έτσι, οι "εμπειρίες" που αποκτήθηκαν στο στάδιο που εφαρμόστηκε η οδηγία έχει εντοπίσει ορισμένες ελλείψεις που μπορούν να ξεπεραστούν κατά τη διαδικασία που απαιτείται να αναθεωρηθεί η οδηγία. Ακολουθούν οι στόχοι από την οδηγία 90/313 που χρήζουν αναθεώρησης:

- Βελτίωση ελαττωμάτων που παρατηρούνται στο στάδιο που εφαρμόζεται η οδηγία με σχετικές βελτιώσεις στις διατάξεις που προκαλούν προβλήματα.
- Ο ευρύτερος ορισμός της "περιβαλλοντικής πληροφορίας" περιλαμβάνει ευρύτερα ζητήματα του περιβάλλοντος, π.χ. της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, οι συνθήκες διαβίωσης, οι πολιτιστικοί χώροι και η οικονομική ανάλυση που χρησιμοποιείται στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων.
- Ένας ευρύτερος ορισμός της "δημόσιας αρχής" για την κάλυψη της εκτελεστικής εξουσίας τοπικού, περιφερειακού και εθνικού επιπέδου.
- Μια σύντομη περίοδος για την παροχή των ζητούμενων πληροφοριών, δηλαδή 30 μέρες μετά την υποβολή της αίτησης.
- Περιορισμοί στη χρήση εξαιρέσεων.
- Άμεση αναφορά στην χορήγηση εξαιρέσεων.
- Αναπτύχθηκαν διαδικασίες για την εξέταση των ενεργειών ή παραλείψεις από τις δημόσιες αρχές, ειδικά όταν υπάρχει πρόβλεψη ελέγχου του δικαστηρίου. Επιπλέον, απαιτούνται επείγουσες διαδικασίες για την αναθεώρηση των αποφάσεων μέσω των αρμόδιων αρχών αλλά και από ανεξάρτητους και αμερόληπτους φορείς που έχουν συσταθεί από το νόμο.
- Προετοιμασία για την κύρωση της Σύμβασης του Άαρχους από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την εναρμόνιση των οδηγιών με τις σχετικές διατάξεις της σύμβασης.
- Να προσαρμόσει την οδηγία 90/313 στην ανάπτυξη του τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών, ώστε να αντικατοπτρίζει τις αλλαγές στις μεθόδους δημιουργίας, συλλογής, αποθήκευσης και διαβίβασης πληροφοριών.

9.7 Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ AARHUS

Το 1995, πραγματοποιήθηκε στη Σόφια μια συνάντηση Υπουργών Περιβάλλοντος με τίτλο "Περιβάλλον & Ευρώπη" υπό την Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών στην Ευρώπη. Οι συμμετέχοντες στο Συνέδριο τόνισαν την ανάγκη για πιο ενεργή συμμετοχή του κοινού στις περιβαλλοντικές πολιτικές και ακολούθως των αρχών από την Διακήρυξη του Ρίο περί προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης. Σύμφωνα με την παράγραφο 10, εγκρίθηκαν οι "αρχές για πρόσβαση των περιβαλλοντικών πληροφοριών και για συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων". Αυτές οι αρχές περιλαμβάνουν τη θέσπιση τεκμηρίου υπέρ της πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, μια ευρεία ερμηνεία της έννοιας των δημόσιων ιδρυμάτων, διατάξεις να μειωθεί το κόστος για αναπαραγωγή και της δυνατότητας να επιλεγεί η μορφή με την οποία τα μέρη παρέχουν περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Βασιζόμενοι στις αρχές που προέκυψαν από τη Διάσκεψη της Σόφιας, υπό την Οικονομική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σύμβαση περί πρόσβασης στις πληροφορίες, συμμετοχής των πολιτών, λήψεις για αποφάσεις και πρόσβασης στη δικαιοσύνη περί περιβαλλοντικών θεμάτων με υπογραφή και επικύρωση 40 χωρών και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Η συγκεκριμένη σύμβαση είναι η πρώτη διεθνής σύμβαση που αναγνωρίζει την

"προστασία και το δικαίωμα όλων των πολιτών να διαμένουν σε συνθήκες ενός κατάλληλου περιβάλλοντος και προστασίας της υγείας και της ευημερίας στις σημερινές και μελλοντικές γενεές" (άρθρο 1). Για το σκοπό αυτό, η σύμβαση προτείνει παρεμβάσεις στους παρακάτω τρεις τομείς :

- Προώθηση πρόσβασης των πολιτών σε πληροφορίες για το περιβάλλον που έχουν δημόσιοι οργανισμοί.
- Ενθάρρυνση να συμμετέχουν οι πολίτες στις λήψεις για περιβαλλοντικές αποφάσεις.
- Επέκταση των όρων για πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα σχετικά με το περιβάλλον

Μέσω της σύμβαση του Άαρχους, το περιβάλλον αναγνωρίζεται ως νομικό αγαθό και καταβάλλονται ολοκληρωμένες προσπάθειες για την αποτελεσματικότερη προστασία του. Τα μέρη της σύμβασης αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εφαρμόσουν τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί και, ως εκ τούτου:

- Υιοθέτηση των απαραίτητων νομικών, κανονιστικών και άλλων μέτρων
- Επιτρέπουν στις αρχές και τα δημόσια ιδρύματα να βοηθούν τους πολίτες που αναζητούν περιβαλλοντικές πληροφορίες.
- Ενθάρρυνση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του κοινού και ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα.
- Αναγνώριση και ενίσχυση των ενώσεων, ομάδων, οργανώσεων που ασχολούνται με την περιβαλλοντική προστασία.

Σχετικά με τον όρο της "δημόσιας αρχής" και "περιβαλλοντικής πληροφόρησης", υπάρχει μια τάση να επεκταθούν. Ειδικότερα, ορίζεται η "δημόσια αρχή" (άρθρο 2, παρ. 2):

- Δημόσιες πολιτικές σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
- Πρόσωπα με διοικητικές αρμοδιότητες σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων καθηκόντων, δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών σχετικών του περιβάλλοντος.
- Πρόσωπο που φέρουν δημόσια ευθύνη ή εκτελούν λειτουργίες σχετικών του περιβάλλοντος ή που παρέχει δημόσιες υπηρεσίες και βρίσκεται υπό τον έλεγχο ενός ατόμου με κρατικές ή διοικητικές υποχρεώσεις.

Ως "περιβαλλοντικές πληροφορίες" νοούνται οι πληροφορίες που διατίθενται σε ηλεκτρονική, γραπτή, προφορική και οπτική μορφή (2^ο άρθρο , 3^η παρ.) σχετικά με παρακάτω θέματα:

- Η αλληλεπίδραση όλων των παραπάνω στοιχείων, καθώς και της κατάστασης στον αέρα, ατμόσφαιρα, έδαφος, της Γης, φυσικών μνημείων, της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.
- Ενέργεια, θόρυβος, δραστηριότητες που μπορεί να επηρεάζουν αρνητικά τους παραπάνω παράγοντες, καθώς και οικονομική ανάλυση και αναλυτικά υλικά που χρησιμοποιούνται στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων.
- Υγεία, ασφάλεια και συνθήκες διαβίωσης, πολιτιστικά κέντρα και δομές που κινδυνεύουν να υποβαθμιστούν λόγω περιβαλλοντικών συνθηκών.

Η Σύμβαση του Άρχους έχει την απαίτηση των Συμβαλλόμενων Κρατών για την λήψη ορισμένων μέτρων για την ενημέρωση και τη συμμετοχή των πολιτών (άρθρα 5 και 6). Ως εκ τούτου, οι δημόσιες αρχές υποχρεούνται να τηρούν αρχείο της περιβαλλοντικής κατάστασης όσον αφορά τις ενέργειές τους. Ειδικότερα, υποχρεούται να δημοσιεύει αμέσως πληροφορίες που μπορεί να συμβάλει στον τρόπο αντιμετώπισης απειλών της ανθρώπινης υγείας και του φυσικού περιβάλλοντος, χωρίς προηγούμενη αίτηση των ενδιαφερομένων μερών. Ταυτόχρονα, οι δημόσιες αρχές δημοσιοποιούν και παρουσιάζουν τις πληροφορίες που κατέχουν στους πίνακες, τους καταλόγους και τους φακέλους που δημοσιοποιούν. Δεδομένου ότι τα δημόσια ιδρύματα πρέπει να χρησιμοποιούν δίκτυα επικοινωνίας για τη δημοσίευση εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, τους νόμους, των εθνικών προγραμμάτων και πολιτικών και των διεθνών συμφωνιών, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη δυνατότητα ηλεκτρονικής πρόσβασης σε σχετικά αρχεία.

Η σύμβαση προβλέπει ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις σχετικών της πρόσβασης πληροφοριών, ιδίως τις προθεσμίες και τους λόγους μεταφοράς που καθορίζονται από τις δημόσιες αρχές όταν αρνούνται να αποκαλύψουν ορισμένα είδη πληροφοριών. Οι ζητούμενες πληροφορίες δεν χρειάζεται να δικαιολογούνται από την απόδειξη των νόμιμων συμφερόντων των πολιτών, οι οποίοι έχουν επίσης τη δυνατότητα της μορφής με την οποία παρέχονται περιβαλλοντικές πληροφορίες. Οι ζητούμενες πληροφορίες πρέπει επίσης να είναι διαθέσιμες ένα μήνα από την ημέρα που υποβλήθηκε το αίτημα ή, εάν οι πληροφορίες είναι περίπλοκες, εντός δύο μηνών. Ο αιτών οφείλει να ενημερώνεται για τυχόν καθυστερήσεις και τον λόγο αυτών. Σχετικά με τα έξοδα των παρεχόμενων πληροφοριών, η σύμβαση μπορεί να επιτρέπει σε δημόσια αρχή που παρέχει πληροφορίες στα κράτη μέλη να εισπράττει τέλη για τη διάταξη αυτή (Άρθρο 4, παράγραφος 8).

Οι γενικές διατάξεις της σύμβασης αναγνωρίζουν για πρώτη φορά τον θεσμικό ρόλο των οργανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος, ιδίως των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Ειδικότερα, η σύμβαση απαιτεί από τις χώρες την προώθηση των δραστηριοτήτων τους (3^ο Άρθρο , 4^η παρ.). Η δεύτερη ενότητα της σύμβασης αναφέρεται στην εμπλοκή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η συμμετοχή αυτή είναι απαραίτητη για τη διαδικασία έγκρισης ορισμένων συγκεκριμένων δράσεων (ιδίως βιομηχανικών δραστηριοτήτων) που περιγράφονται στη σύμβαση. Τα αποτελέσματα αυτής της συμμετοχής θα ληφθούν υπόψη όταν ληφθεί τελική απόφαση. Αναγνωρίζει επίσης το καθήκον των αρχών για θέσπιση ορισμένων διαδικαστικών αρχών συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες που λαμβάνονται οι αποφάσεις με ενδεχόμενη επίδραση στις συνθήκες περιβάλλοντος και να λαμβάνουν υπόψη τα αποτελέσματα τέτοιων συμμετοχικών διαδικασιών.

Είναι απαραίτητο να ενημερωθεί το κοινό για την εκκίνηση στη διαδικασία, ειδικά αν συνεχιστεί περί λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα. Αυτές οι πληροφορίες είναι σχετικές:

- Με την δραστηριότητα που συνιστάται
- Τη φύση του σχεδίου απόφασης ή των ψηφισμάτων που μπορούν να εγκριθούν.
- Το κρατικό όργανο που είναι εξουσιοδοτημένο να ασχοληθεί με αυτό το ζήτημα.

Οι όροι της Σύμβασης υποχρεώνουν τις συμβαλλόμενες χώρες να εξασφαλίζουν τις συμμετοχές των πολιτών από τα πρώτα στάδια που λαμβάνονται οι αποφάσεις, δηλαδή όταν οποιαδήποτε λύση ή γνώμη επί του υπό συζήτηση θέματος βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, για να μπορούν οι πολίτες να ασκήσουν πιέσεις. Οι δημόσιοι οργανισμοί θα πρέπει να δημοσιοποιούν όποιες πληροφορίες διαθέτουν και να τις καθιστούν διαθέσιμες με τη μορφή διαθέσιμων στο κοινό πινάκων, καταλόγων και αρχείων. Τα διαδικαστικά χρονοδιαγράμματα οφείλουν να είναι εύλογα, επιτρέποντας την συμμετοχή των πολιτών. Επίσης, απαιτεί από τους φορείς την ενθάρρυνση συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση κανονισμών γενικής εφαρμογής ή δεσμευτικών νομικών πράξεων που μπορεί να προκαλέσουν σημαντικότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Το κοινό έχει

επίσης τη δυνατότητα να κινήσει διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες κατά πράξεων ή παραλείψεων δημόσιων αρχών που αντιβαίνουν στην εθνική περιβαλλοντική νομοθεσία.

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη διασφαλίζεται επίσης σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις διαδικασίες προσχώρησης που προβλέπονται στη Σύμβαση. Το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη διαφυλάσσεται για την επίλυση σε διαφορές που αφορούν μια σειρά πράξεων ή παραλείψεων ιδιωτικών ή δημόσιων φορέων κατά παράβαση της εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Η Σύμβαση του Άαρχους είναι αναμφισβήτητα η πιο ολοκληρωμένη και τεχνικά πλήρης διεθνής πράξη που οδηγεί σε ρύθμιση της περιβαλλοντικής πληροφόρησης, συμμετοχής των πολιτών στο τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις και πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η Σύμβαση του Άαρχους έχει επιφέρει πολύ σημαντικές αλλαγές στο κοινοτικό και εθνικό δίκαιο, τα οποία την έχουν ενσωματώσει στη νομοθεσία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 - Ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

10.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δημιούργησε τον θεσμό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για το Περιβάλλον και του Ευρωπαϊκού Δικτύου Παρακολούθησης Περιβαλλοντικών Πληροφοριών (ΕΙΟΝΕΤ) για να βελτιωθεί η πρόσβαση των πολιτών σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Βασικός σκοπός του Δικτύου Περιβαλλοντικών Πληροφοριών είναι να παρέχει αντικειμενικές πληροφορίες για το περιβάλλον στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και να διευκολύνει τον τρόπο που λαμβάνονται τα μέτρα για την προστασία στο περιβάλλον σε διοικητικό επίπεδο μέσω των πληροφοριών που δίδονται από τον ΕΟΠ και επίσης να διασφαλίσει ότι το ευρύ κοινό είναι επαρκώς ενημερωμένο περί της κατάστασης του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, ο φορέας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για το Περιβάλλον (ΕΟΠ) ιδρύθηκε μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1994 για να διευκολύνει τα μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία στο περιβάλλον και να διατηρεί το κοινό επαρκώς ενημερωμένο για την κατάσταση του περιβάλλοντος με την μετάδοση σε αξιόπιστες και συγκρίσιμες πληροφορίες για το περιβάλλον.

Ο ΕΟΠ έχει την έδρα του στην Κοπεγχάγη και τα μέλη του είναι χώρες της ΕΕ. Οι περισσότερες δραστηριότητές του καλύπτουν επίσης το σύνολο των χωρών στη Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (πρόγραμμα PHARE). Οι λειτουργίες του ΕΟΠ υποστηρίζονται από καθορισμένους επιχειρησιακούς φορείς σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο: Ευρωπαϊκά Θεματικά Κέντρα (ΕΘΚ), Εθνικά Κέντρα Αναφοράς (ΕΚΑ) και Εθνικά κομβικά σημεία (ΕΚΣ). Ειδικότερα, ο φορέας των Ευρωπαϊκών Θεματικών Κέντρων αποτελεί κοινοπραξία ιδρυμάτων και κέντρων έρευνας που δεσμεύονται να υποστηρίξουν τον ΕΟΠ σε θεματικούς τομείς (συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ζητήματα) και έχουν προσδιοριστεί με προτεραιότητα για τις πολιτικές του περιβάλλοντος της Κοινότητας. Τα Ευρωπαϊκά Θεματικά Κέντρα προσδιορίζονται από τον ΕΟΠ μέσω αυστηρής διαδικασίας επιλογής και εποπτεύονται από το Συμβούλιο και το ΕΣΣ και εποπτεύονται από το ΕΣΣ. Κάθε ΕΣΕ είναι υπεύθυνο για τη συλλογή και αξιολόγηση πληροφοριών σχετικά με συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ζητήματα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Αρχικά, τα θεματικά κέντρα που λειτούργησαν αφορούσαν τα ακόλουθα θέματα:

- Απόβλητα
- Κατάλογος πηγών δεδομένων
- Επιφανειακά νερά
- Έδαφος
- Φυσικό περιβάλλον
- Θαλάσσιο περιβάλλον
- Κάλυψη γης
- Εκπομπές αερίων
- Ποιότητα του αέρα

Η αρχική θητεία των Κέντρων αυτών ήταν τριετής και παρατάθηκε για άλλα δύο έτη. Στη συνέχεια, το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΟΠ αποφάσισε ότι ήταν αναγκαία η αναθεώρηση και η αναδιοργάνωση των ΕΘΚ σχετικά με την αποκτηθείσα εμπειρία και τις νέες απαιτήσεις:

- Βιοποικιλότητα και φύση
- Απόβλητα
- Φυσικό περιβάλλον
- Νερό
- Κλιματική αλλαγή

Ο επιχειρησιακός φορέας των Εθνικών Κέντρων Αναφοράς (ΕΚΑ) αποτελείται από οργανισμούς που ορίζονται από τις χώρες ώστε να συλλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες σε επίπεδο εθνικό και να προχωρούν σε συνεργασία με τον ΕΟΠ σε συγκεκριμένα ζητήματα για το περιβάλλον. Ο επιχειρησιακός φορέας των εθνικών κομβικών σημείων ορίζεται από τις χώρες και έχουν την ευθύνη του συντονισμού των σχεδίων δράσης του ΕΟΠ σε εθνικό επίπεδο. Ακολουθούν οι ειδικοί στόχοι του ΕΟΠ:

- Υποστήριξης της ΕΕ και των χωρών στην ανάπτυξη ορθών και αποτελεσματικών περιβαλλοντικών πολιτικών
- Εναρμόνισης στα συστήματα για περιβαλλοντικές μετρήσεις
- Συλλογής, καταγραφής και αξιολόγησης στα περιβαλλοντικά δεδομένα
- Δημιουργίας και συντονισμού στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Περιβαλλοντικών Πληροφοριών
- Ευρείας διάδοσης αξιόπιστων περιβαλλοντικών πληροφοριών
- Προώθηση μεθόδων πρόβλεψης και πρόληψης της περιβαλλοντικής ρύπανσης

Το EIONET (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Περιβαλλοντικών Πληροφοριών και Παρατηρήσεων), δημιουργήθηκε από κοινού με τον ΕΟΠ και έχει σχεδιαστεί για να διευκολύνει την ολοκληρωμένη εξέταση περιβαλλοντικών θεμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόκειται ουσιαστικά για τον μηχανισμό διαχείρισης και οργάνωσης του ΕΟΠ, καθώς και για ένα εφαρμοσμένο δίκτυο τηλεματικής. Το EIONET έχει σήμερα περίπου 600 κόμβους και περιλαμβάνει:

- Ευρωπαϊκή Κοινότητα
- ΕΟΠ
- Ευρωπαϊκό Θεματικό Κέντρο
- Εθνικά κομβικά σημεία των χωρών κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης
- Εθνικά Κομβικά σημεία των μελών-κρατών του ΕΟΠ

Η φιλοσοφία της EIONET είναι να καταγράφει δράσεις και παράγοντες με άμεσο αντίκτυπο στο περιβάλλον, τον αέρα, το έδαφος το νερό, την υγεία, την οικονομία και τους ανθρώπους. Από την ίδρυση του ΕΟΠ έχουν αναπτυχθεί τρία σχέδια με δράσεις υποστήριξης των δραστηριοτήτων του. Ακολουθούν οι δράσεις του τρίτου ετήσιου σχεδίου του ΕΟΠ (1999-2003) που είναι το πιο πρόσφατο:

1. Ολοκλήρωση της λειτουργίας και ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Περιβαλλοντικών Πληροφοριών (EIONET) σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα
2. Δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Κέντρου Αναφοράς Περιβαλλοντικών Πληροφοριών που θα διευκολύνει την πρόσβαση σε ένα δίκτυο πληροφοριών και δεδομένων σχετικά με το περιβάλλον στην Ευρώπη.
3. Ανάπτυξη ενός έγκαιρου και συνεκτικού συστήματος για την παραγωγή συγκρίσιμων αποτελεσμάτων και σημείων αναφοράς της συνολικής κατάστασης σχετικά με το περιβάλλον στην Ευρώπη.
4. Άμεσης υποστήριξης να αναπτυχθούν και να διαμορφωθούν περιβαλλοντικές στρατηγικές κατάλληλες, των αναγκών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και των διαφόρων συμβουλίων των χωρών
5. Υποστήριξη της εφαρμογής της περιβαλλοντικής στρατηγικής, ιδίως της αξιολόγησης της εφαρμογής, του αντίκτυπου και την αποτελεσματικότητα από την σχετική νομοθεσία
6. Υποστηρίζει την παρουσία του ΕΟΠ στις χώρες της Ευρώπης και τη συνεργασία χωρών εκτός ΕΕ

7. Ενίσχυση της διάδοσης πληροφοριών στο κοινό και στους ενδιαφερόμενους φορείς για περιβαλλοντικά θέματα, εξασφαλίζοντας τη δυνατότητα ευρείας διάδοσης και ελεύθερης πρόσβασης όλων των υπηρεσιών του ΕΟΠ.

Ακολουθούν οι βασικές λειτουργίες του ΕΟΠ:

- πληροφοριακό υλικό
- τεχνικές και θεματικές εκθέσεις
- περιβαλλοντικές εκθέσεις ανά τομέα
- εκθέσεις βάσει περιβαλλοντικών δεικτών ανά έτος
- εκθέσεις πενταετούς επανεξέτασης
- εκθέσεις περιβαλλοντικής αξιολόγησης

Ο ΕΟΠ δημοσιεύει επίσης ανά τρία έτη έκθεση για την περιβαλλοντική κατάσταση της ΕΕ και οφείλει να ικανοποιεί τις ανάγκες των περιβαλλοντικών πολιτικών που αποφασίζει η ΕΕ. Μέχρι στιγμής έχουν δημοσιευθεί δύο εκθέσεις. Η τελευταία ήταν το 2020 και εξετάζει τις τρέχουσες συνθήκες για το περιβάλλον στην ΕΕ. Η έκθεση αξιολογεί επίσης την κατάσταση του περιβάλλοντος στο χρονικό πλαίσιο έως το 2030 και δίνει απαντήσεις στα παρακάτω:

- Ποιες πολιτικές εφαρμόζονται για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα και ποιες οι επιπτώσεις και το κόστος
- Ποιες είναι οι αναδυόμενες τάσεις και οι προβλεπόμενες περιβαλλοντικές καταστάσεις, ιδίως ως αποτέλεσμα της διεύρυνσης της ΕΕ
- Ποιες είναι οι κύριες αιτίες αυτών των προβλημάτων
- Ποια είναι τα πιο σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν ή πρόκειται να αντιμετωπίσουν τα κράτη μέλη της ΕΕ

10.2 ΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η βελτίωση της διάδοσης των περιβαλλοντικών πληροφοριών αποτελεί επείγον καθήκον και αποτελεί κομβικό σημείο της προσπάθειας της διοίκησης για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής διαχείρισης και τη χάραξη πολιτικών προστασίας για το περιβάλλον. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτή την προσπάθεια είναι το Εθνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο (ΕΠΔ) και του γραφείου του ΕΟΠ, με έναρξη λειτουργίας το 1995 και με το διάταγμα αριθ. 73141/1028 του Υπουργικού Συμβουλίου και έχει καταστεί η υποδομή που υποστηρίζει το δίκτυο περιβαλλοντικών πληροφοριών. Οι στόχοι και οι αρμοδιότητές είναι οι εξής:

- Συντονισμός στα προγράμματα και συστήματα περί συλλογής, διαχείρισης και χρήσης στις πληροφορίες για το περιβάλλον
- Συντονισμός και υποστήριξη των δραστηριοτήτων των εθνικών εστιακών σημείων του ΕΟΠ στην Ελλάδα
- Συντονισμός και ανταλλαγές σε πληροφορίες ανάμεσα σε εθνικούς περιβαλλοντικούς οργανισμούς και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για το Περιβάλλον (ΕΟΠ)
- Διαχείριση και λειτουργία στο Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών (ΕΔΠΠ) σε εθνικό επίπεδο

Οι ΕΟΠ και ΕΠΔ αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τη διάδοση περιβαλλοντικών πληροφοριών στο κοινό, σύμφωνα με το πνεύμα της οδηγίας 90/313 και ειδικά μετά την κύρωση τη Σύμβαση του Άαρχους.

10.3 ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΕΟΠ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το ΕΙΟΝΕΤ, αποτελείται σήμερα από 600 κόμβους, ορισμένοι από τους οποίους βρίσκονται στο δίκτυο των εθνικών κομβικών σημείων των χωρών του ΕΟΠ. Στην χώρα μας, το δίκτυο του Εθνικού Κομβικού Σημείου του ΕΟΠ βρίσκεται στο τμήμα Διεύθυνσης για τον Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό του ΥΠΕΝ. Το ΕΚΣ του ΕΟΠ φιλοξενείται από το 1995 στο Τμήμα Περιβάλλοντος του ΥΠΕΝ και συντονίζεται από το Εθνικό Περιβαλλοντικό Δίκτυο που υπάγεται στο Τμήμα Περιβάλλοντος και Χωροταξίας και το Γραφείο ΕΟΠ μαζί με το Εθνικό Δίκτυο Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης.

Το ΕΚΣ συντονίζει την εφαρμογή των προγραμμάτων με δράσεις του ΕΟΠ στην χώρα μας. Ειδικότερα, το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Εργασίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος περιλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις για να εκπληρωθούν οι απαιτήσεις του ΕΟΠ και τη συμβολή της Ελλάδας στο φορέα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης ΕΙΟΝΕΤ. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του, το ΕΚΣ έχει εντάξει ελληνικά ερευνητικά και πανεπιστημιακά ιδρύματα στο δίκτυο των εθνικών κέντρων αναφοράς του ΕΟΠ. Έχει επίσης προωθήσει επιτυχώς τις συμμετοχές ελληνικών ερευνητικών ιδρυμάτων στα δίκτυα των Ευρωπαϊκών Θεματικών Κέντρων. Κύριος στόχος είναι ο συντονισμός των κέντρων αναφοράς, δηλαδή των "παραγωγών" στις περιβαλλοντικές πληροφορίες που υποβάλλονται στον ΕΟΠ. Επιπλέον, τα κύρια σημεία είναι τα εξής:

- Προώθηση των κύριων υπηρεσιών του ΕΟΠ
- Διάδοση πληροφοριών
- Παροχή του ΕΚΣ στη σύνδεση και τη διαβίβαση δεδομένων
- Συνεργασία και συντονισμός με τον ΕΟΠ
- Συντονισμός των βασικών περιβαλλοντικών φορέων σε σχέση με τον ΕΟΠ

10.4 ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΕΔΠΠ)

Ο φορέας του Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών για το Περιβάλλον (ΕΔΠΠ) αποτελεί ένα σύστημα ολοκληρωμένης εθνικής τράπεζας με δεδομένα, στόχους και σκοπούς παρόμοιους του ΕΟΠ. Ο φορέας αυτός φέρει την ιδιότητα ενός ολοκληρωμένου συστήματος πληροφοριών για να καταγράψει και επεξεργάζεται πληροφορίες σχετικά με ένα μεγάλο εύρος περιβαλλοντικών θεμάτων εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου. Το δίκτυο θα είναι ο κύριος μηχανισμός αποθήκευσης και διαχείρισης όλων των πληροφοριών που σχετίζονται σε εθνικό επίπεδο με τα ευρωπαϊκά θέματα και την αντανάκλασή τους στο ΕΟΠ. Ειδικότερα, το ΕΔΠΠ στοχεύει να φέρει σε επαφή τις κεντρικές και τοπικές περιβαλλοντικές υπηρεσίες και τους βασικούς εθνικούς περιβαλλοντικούς φορείς για την ανταλλαγή και τη μεταφορά πληροφοριών σε εθνικό επίπεδο. Το ΕΔΠΠ καλύπτει επί του παρόντος ολόκληρη τη γεωγραφική περιοχή και περιέχει δεδομένα από όλες τις μεγάλες περιβαλλοντικές οργανώσεις και όλους τους τομείς του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, οι στόχοι για το ΕΔΠΠ είναι οι παρακάτω:

- Διάδοση και παροχή πληροφοριών
- Χρήση πληροφοριών μετά από εκθέσεις, δείκτες, μοντέλα και επεξεργασία
- Συλλογή, αποθήκευση, διάδοση και ενημέρωση περιβαλλοντικών πληροφοριών

Τα κύρια αποτελέσματα του ΕΔΠΠ είναι τα εξής:

- Συνδέσεις με ευρωπαϊκά δίκτυα
- Καλύτερος σχεδιασμός πολιτικής
- Ενημέρωση των πολιτών και των ενδιαφερομένων

- Αξιόπιστες, συγκρίσιμες και προσβάσιμες πληροφορίες
- Αποφυγή της επανάληψης
- Ολοκληρωμένη και οριζόντια αξιολόγηση

Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί ότι η λειτουργία της ΕΠΠΥ οδηγεί στην ομογενοποίηση και χρήση των περιβαλλοντικών πληροφοριών, στην ευαισθητοποίηση του κοινού μέσω της πληροφόρησης, στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών για να αντιμετωπίσουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τελικά στην υποστήριξη χάραξης περιβαλλοντικών πολιτικών ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου.

10.5 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΚΠΑΑ)

Η βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά μία εκ των νομικών αρχών για την περιβαλλοντική προστασία της χώρας μας, με βάση τις διεθνείς σκέψεις για τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης μεταξύ προστασίας του περιβάλλοντος και οικονομικής ανάπτυξης. Όπως επανειλημμένα τονίστηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, ο ρόλος των δημόσιων αρχών στην αειφόρο ανάπτυξη είναι πολύ σημαντικός. Το έλλειμμα που υπήρχε μέχρι πρόσφατα στις πολιτικές της χώρας μας για το περιβάλλον ήταν οι θεσμοί πρακτικού επιπέδου που υποστηρίζουν το μάλλον ασαφές ακόμα περιεχόμενο της έννοιας για βιώσιμη ανάπτυξη μέσω προγραμμάτων και δράσεων. Το κενό αυτό καλύφθηκε με την ίδρυση του ΕΚΠΑΑ.

Ειδικότερα, στο 24^ο άρθρο από το νόμο 2742/99, προκύπτει η ίδρυση ενός νέου φορέα δημοσίου συμφέροντος, του Εθνικού Κέντρου για το Περιβάλλον και Αειφόρο Ανάπτυξη, με έδρα την Αθήνα, έχοντας χαρακτηριστικά πλήρους διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας και εποπτείας από το ΥΠΕΝ. Οι στόχοι του νέου φορέα είναι :

- Να διαδίδει ευρέως τις περιβαλλοντικές πληροφορίες και να παρέχει δωρεάν πληροφόρηση στο κοινό.
- Παροχή αντικειμενικών, αξιόπιστων και συγκρίσιμων πληροφοριών για το περιβάλλον.
- Να συμβάλει επιστημονικά στη διαμόρφωση, αξιολόγηση και εφαρμογή πολιτικών, μέτρων και προγραμμάτων σχετικών της αειφόρου ανάπτυξης και του περιβάλλοντος.

Προβλέπεται ότι οι αρμοδιότητες του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος θα περιλαμβάνουν λειτουργίες που σχετίζονται της λειτουργίας του Εθνικού Κέντρου Συντονισμού από τον ΕΟΠ και το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών για το Περιβάλλον (ΕΔΠΠ). Στις διατάξεις του Προεδρικού Διατάγματος αριθ. 325 ρυθμίζει την ίδρυση, οργάνωση, διαχείριση και λειτουργία στο Εθνικό Κέντρο για το Περιβάλλον και Αειφόρο Ανάπτυξη. Στο άρθρο 3.1 του διατάγματος αριθ. 325, οι στόχοι από το Κέντρο, πέραν εκείνων που είδαμε προηγουμένως στο 24^ο άρθρο, νόμος 2742/99, είναι οι ακόλουθοι:

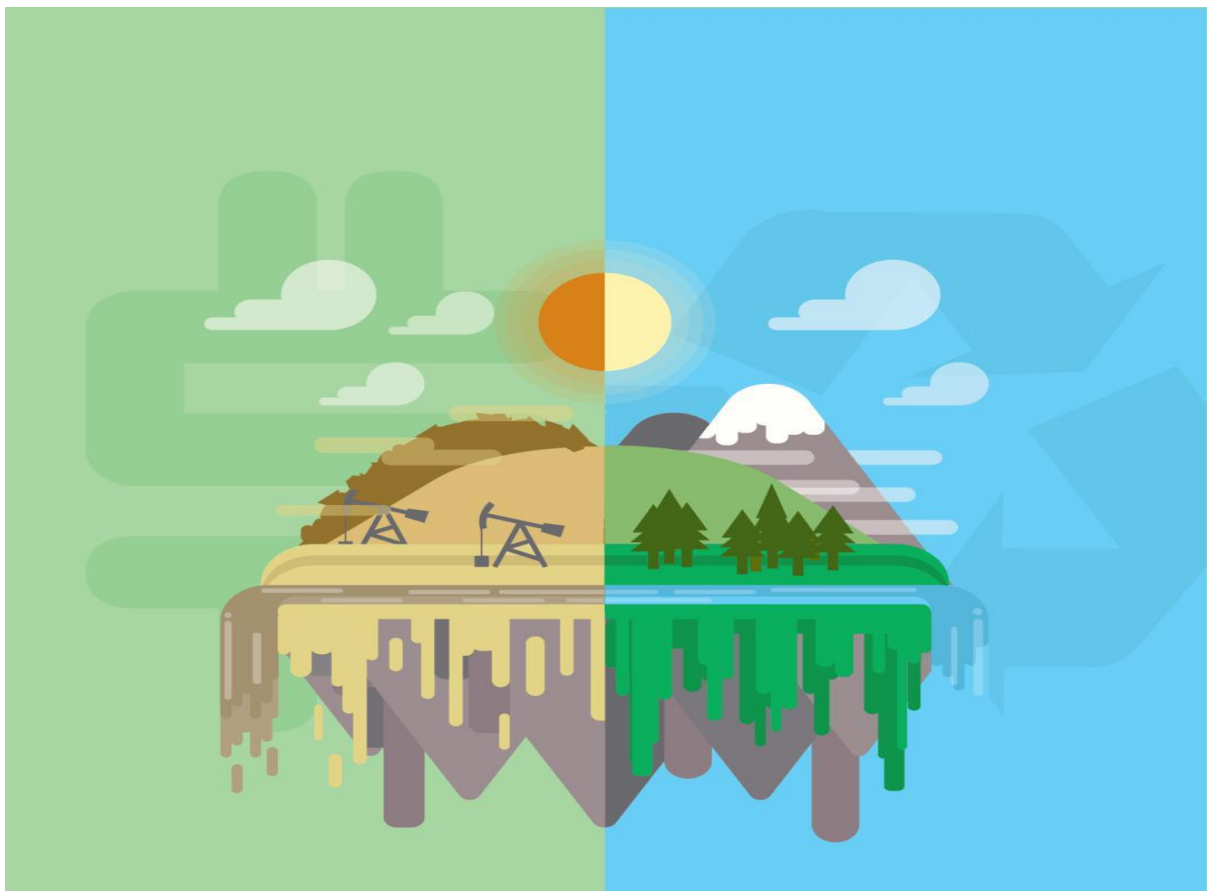
- Εκπαίδευση και κατάρτιση διοικητικών και τοπικών κυβερνητικών στελεχών περί θεμάτων του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης
- Οικονομική και τεχνική υποστήριξη για εθνικά, περιφερειακά και διεθνή προγράμματα και δραστηριότητες σχετικά με τους τομείς αειφόρου ανάπτυξης και περιβάλλοντος

Οι αρμοδιότητες του ΕΚΠΑΑ περιλαμβάνουν τα εξής:

- Πραγματοποιεί δραστηριότητες δημοσίευσης σε έντυπα ή ηλεκτρονικά μέσα για την ενημέρωση και διάδοση του κοινού.

- Διεξάγει πρότυπα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης σχετικών του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης.
- Αναπτύσσει και προτείνει πολιτικές προφύλαξης του περιβάλλοντος.
- Να παρέχει τεχνική και επιστημονική υποστήριξη στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και άλλων αρμόδιων υπουργείων και φορείς για να λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα που απαιτούνται από την εθνική, ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία και για τη διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίων, προγραμμάτων και δράσεων.
- Να προετοιμάζει σχέδια δράσης και προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης και να παρακολουθεί και να αξιολογεί την εφαρμογή τους.
- Εκπόνηση ετήσιας έκθεσης για να αξιολογείται η περιβαλλοντική κατάσταση της χώρας και αξιολόγησης στόχων, κατευθύνσεων και μέτρων των κυβερνητικών πολιτικών.
- Να παρακολουθεί και να αξιολογεί την εκπλήρωση των διεθνών περιβαλλοντικών συμβάσεων και των κοινοτικών νομοθετικών πράξεων.
- Να προτείνει μέτρα, τρόπους και ενέργειες συντονισμού των δραστηριοτήτων από τους αρμόδιους φορείς που είναι σχετικοί με το περιβάλλον.
- Να υποστηρίξει το ΥΠΕΝ στην εκπλήρωση των εθνικών υποχρεώσεων έναντι του ΕΟΠ.
- Συλλογή, διαχείριση και επεξεργασία δεδομένων από περιβαλλοντικές βάσεις δεδομένων και δίκτυα πληροφοριών. Ειδικότερα, να καθοδηγεί και παρέχει επιστημονική επίβλεψη για το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών (ΕΔΠΠ).

Για να επιτευχθούν οι στόχοι του, απαιτείται η συνεργασία του Κέντρου με τους αρμόδιους φορείς στην ΕΕ και διεθνείς οργανισμούς, τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, των δημόσιων αρχών και όλων των αρμόδιων φορέων στον δημόσιο τομέα. Η οργανωτική δομή του κέντρου αποτελείται από μια εκτελεστική επιτροπή 11 διευθυντών, των οποίων η θητεία είναι ανανεώσιμη για τρία έτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 - ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟ 2030

11.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τη στιγμή που η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε το πρώτο πακέτο μέτρων για την προστασία του κλίματος και του περιβάλλοντος το 2008, κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές που έχουν λάβει χώρα προς τη σωστή κατεύθυνση στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας. Οι βασικοί στόχοι για την περίοδο έως το 2030 έχουν ως επίκεντρο να προστατευθεί το κλίμα από νέες προκλήσεις, καθώς και στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των ενεργειακών πόρων.

Η επίτευξη των στόχων αυτών είναι πιο σημαντική δεδομένου της αύξησης της ευρωπαϊκής οικονομίας κατά 45% περίπου επί πραγματικών όρων συγκριτικά με το 1990, χάρη στη σημαντική βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στα κτίρια, στα οχήματα, στις βιομηχανικές διεργασίες και στα προϊόντα. Η ΕΕ βρίσκεται προς την σωστή κατεύθυνση για να επιτευχθούν οι στόχοι για το 2030, όπως της μείωσης στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και αύξησης στο απόθεμα στην ανανεώσιμη ενέργεια.

Οι στόχοι, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης και εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και διατήρηση πάνω από 4,2 εκ. θέσεων εργασίας σε κλάδους της βιομηχανίας χρησιμοποιώντας πράσινα μοντέλα. Η ΕΕ είχε σκοπό την εκπλήρωση τριών στόχων έως το 2020: να αυξηθεί 20% το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μείωση 20% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και βελτίωση 20% της ενεργειακής απόδοσης. Οι πολιτικές για την προστασία των φυσικών πόρων έχουν ήδη προχωρήσει σημαντικά. Ειδικότερα:

- Η απελευθέρωση άνθρακα στην ΕΕ μειώθηκε κατά 28% μεταξύ 1995 και 2010 (Ψήφισμα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο & το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφορικά με το Γενικό Σχέδιο της ΕΕ για το 2020: Ευημερία εντός της Γης, Βρυξέλλες, 2012).
- Τα επίπεδα της κατανάλωσης ενέργειας στην οικονομία της ΕΕ μειώθηκαν 24% μεταξύ 1995 και 2011, ενώ ο τομέας της ηλεκτροπαραγωγής αυξήθηκε κατά 30%.
- Σύμφωνα με στοιχεία του 2012, το 44% περίπου του συνόλου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον κόσμο εγκαταστάθηκε στην ΕΕ.
- Τα ποσοστά στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλλά και της τελικής κατανάλωσης στην ενέργεια αυξήθηκαν το 2012 κατά 13%, 21% το 2020 με τάση για μεγαλύτερη αύξηση 24% μέχρι το 2030.
- Τα όρια των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ήταν 18% χαμηλότερα το 2012 από ό,τι το 1990, ήταν κατά 24% χαμηλότερες από ό,τι το 1990 μέχρι το 2020 και 32% χαμηλότερες μέχρι το 2030.

Η σημαντικότερη αλλαγή από την έναρξη του περιβαλλοντικού προγράμματος της ΕΕ το 2008 είναι η έναρξη της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, η οποία επηρέασε την δυνατότητα των μελών κρατών να επενδύσουν. Το κόστος στα ορυκτά καύσιμα είναι σε υψηλό επίπεδο, επηρεάζοντας με αρνητικό τρόπο το ενεργειακό κόστος και το εμπορικό ισοζύγιο στην ΕΕ. Επίσης, το μοντέλο της οικονομίας που εφαρμόστηκε τα τελευταία έτη οδήγησε σε μετατόπιση των επενδύσεων, των χωρών υπό ανάπτυξη όπως της Κίνας και της Ινδίας, με αποτέλεσμα την οικονομική ύφεση στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Αν και η ενδοπεριφερειακή αγορά ενέργειας έχει αναπτυχθεί, έχουν επίσης αναδυθεί νέοι κίνδυνοι κατακερματισμού. Μια άλλη πρόκληση του Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών (ETS) είναι ότι δεν οδηγεί πλέον τις επενδύσεις σε τεχνολογίες για

χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, αλλά αυξάνει τις πιθανότητες για καινούργιες εθνικές πολιτικές που θα υπονομεύσουν τους ισότιμους όρους στον ανταγωνισμό στην αγορά της Ευρώπης. Παρά την ωριμότητα των τεχνολογιών στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη σημαντική μείωση του κόστους τους, η ταχεία διάδοσή τους βοηθάει στην δημιουργία νέων προκλήσεων του ενεργειακού συστήματος. Πολλά προϊόντα που χρησιμοποιούν ενέργεια έχουν γίνει αποδοτικότερα και οι καταναλωτές πραγματοποιούν σημαντική εξοικονόμηση κόστους και ενέργειας.

Είναι σίγουρα καιρός να προβληματιζόμαστε με την βελτίωση που πρέπει να δούμε στο περιβάλλον στο πλαίσιο πολιτικής για το 2030. Τα ευρήματα από τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετείχαν στην Πράσινη Βίβλο δείχνουν ότι πρέπει να συνεχίσουμε σε μια κατεύθυνση χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που παρέχει οικονομική και ανταγωνιστική ενέργεια προς όφελος όλων των καταναλωτών, δημιουργώντας καινούργιες προοπτικές για βελτίωση, απασχόληση, εξέλιξη και ασφάλεια στον ενεργειακό εφοδιασμό. Η περιβαλλοντική πολιτική οφείλει να στοχεύει στην παροχή κανονιστικής ασφάλειας στα πρώτα στάδια των επενδύσεων που εξετάζουν το ενδεχόμενο τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και παροχή κινήτρων έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας στην αλυσίδα εφοδιασμού για νέες τεχνολογίες. Αυτό θα πρέπει να υπολογίζει το πλαίσιο των τρεχουσών πολιτικών και οικονομικών συνθηκών και να αξιοποιεί τα διδάγματα από τις υφιστάμενες πολιτικές.

Το πλαίσιο των πολιτικών με στόχο το 2030 οφείλει να στηρίζεται στην πρόθεση να υλοποιηθούν οι στόχοι για το 2020, σε πρόσθετα στοιχεία, π.χ. δεσμεύσεις μείωσης των αερίων θερμοκηπίου στο πλαίσιο του χάρτη πορείας για το έτος 2050. Οφείλει να υιοθετηθεί μια αποδοτικά οικονομική σύγκλιση στην υλοποίηση αυτών των δεσμεύσεων, λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα οικονομική και πολιτική κατάσταση και εξετάζοντας τις συνθήκες της οικονομικής προσιτότητας, της ανταγωνιστικότητας, της ασφάλειας στον εφοδιασμό και τη βιωσιμότητα. Είναι επίσης αναγκαίο να απλοποιηθεί το ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικών και ταυτόχρονα να βελτιωθεί η συνοχή ανάμεσα στους στόχους και τα μέσα. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι οι χώρες πρέπει να έχουν την ευελιξία να καθορίσουν το στάδιο μετάβασης σε οικονομίες με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ώστε να ταιριάζει στις περιστάσεις τους. Αυτό θα διευκόλυνε επίσης να αντιμετωπιστούν πιο αποτελεσματικά οι προκλήσεις για την κλιματική αλλαγή και θα βοηθούσε να αποφευχθούν στρεβλώσεις στην αγορά.

Από θεσμική άποψη, είναι ζωτικής σημασίας να εγκριθούν πολιτικές που βασίζονται σε πιο αποδοτικές προσεγγίσεις που ενισχύουν την ΕΕ και ενοποιούν περαιτέρω την διαδικασία εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Γι' αυτό το λόγο, οι πολιτικές οφείλουν να βασίζονται σε ρεαλιστικά στοιχεία και να αποσαφηνίζουν τι επηρεάζεται και τι όχι από τις εθνικές και τις πολιτικές της ΕΕ. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων και η προσιτή τιμή της ενέργειας για τους πολίτες είναι ζωτικής σημασίας ώστε να καθοριστούν οι στόχοι των πλαισίων και των μέσων επίτευξης. Υπάρχουν πολλές προτάσεις που αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας με παράλληλη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας ενός ενεργειακού συστήματος με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, με παράλληλη αύξηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και παροχή σαφών κινήτρων και νομικής προστασίας. Τέλος, τίθεται το ζήτημα της εξισορρόπησης, και υπάρχει ανάγκη να διασφαλιστεί η δίκαιη κατανομή του βάρους ανάμεσα στα κράτη μέλη.

11.2 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 2030

Η Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής συνόψισε τις απόψεις διαφόρων εμπλεκόμενων φορέων σχετικά με τα περιβαλλοντικά, κλιματικά και ενεργειακά σχέδια για την περίοδο προγραμματισμού μέχρι το 2030. Διαπιστώθηκε συναίνεση ότι είναι εφικτοί οι νέοι στόχοι μείωσης των εκπομπών

αερίων. Υπήρχε επίσης ανάμεικτη γνώμη με το κατά πόσον χρειάζονται νέοι στόχοι για την ενεργειακή απόδοση και την ενέργεια ώστε να σημειωθεί μεγαλύτερη βελτίωση μέχρι το 2030. Σε προσπάθεια εκτίμησης των επιπτώσεων που δημοσιεύθηκε μαζί με το πλαίσιο εξετάστηκαν διαφορετικοί στόχοι μείωσης 35%, 40% & 45% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Η Πράσινη Βίβλος επισημοποιεί μια σειρά συμπερασμάτων με τον οδικό ενεργειακό χάρτη του 2050, σύμφωνα με τα οποία το κόστος μετάβασης μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα δεν διαφέρει σημαντικά από το κόστος που θα προέκυπτε ούτως ή άλλως από το να ανανεωθεί το παλιό ενεργειακό σύστημα. Η Επιτροπή καθορίζει νέους στόχους μείωσης 40% των εγχώριων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου συγκριτικά με το 1990 και με κάθε στόχο που δεν θα τεθεί στο πλαίσιο του ETS θα επιμερίζεται ανάμεσα στις χώρες, στις οποίες θα πρέπει να παρασχεθεί ευελιξία, με συνδυασμό ενός ισχυρού ευρωπαϊκού συστήματος διακυβέρνησης.

Στόχος να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου

Τα όργανα της Επιτροπής πρότειναν τον ορισμό στόχου μείωσης 40% των εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2030, συγκριτικά με το 1990. Ο στόχος αυτός είναι εφικτός, λαμβανομένων υπόψη των προβλέψεων από το 2020, αλλά θα απαιτήσει συνεχείς προσπάθειες. Η επαναλαμβανόμενη αξιολόγηση αποτελεί επίσης κρίσιμο παράγοντα. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι στόχοι ευρωπαϊκού επιπέδου οφείλουν να επιμερίζονται ανάμεσα στο ETS και τα κράτη μέλη. Ο ETS οφείλει να προχωρήσει σε μείωση 43% στα αέρια θερμοκηπίου μέχρι το 2030 συγκριτικά με το 2005, ενώ τα μέλη κράτη θα πρέπει να τα μειώσουν κατά 30%. Οι προσπάθειες στους τομείς που δεν ανήκουν στον ΣΕΔΕ οφείλουν να μοιράζονται ανάμεσα στις χώρες με καταλληλότερο και εγκυρότερο τρόπο.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην ΕΕ

Σημαντικό ρόλο στην αλλαγή ενός πιο βιώσιμου, ανταγωνιστικού και ασφαλούς ενεργειακού συστήματος παίζουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η αλλαγή αυτή είναι εφικτή μόνο με το να αυξηθεί σημαντικά το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Εφόσον η ανανεώσιμη ενέργεια παράγεται μέσα στην ΕΕ, μπορεί επίσης να υπάρξει μείωση του εμπορικού ελλείμματος στην ΕΕ, προϊόντων ενέργειας, η έλλειψη αισθήματος ασφάλειας που συνδέεται με τις διακοπές του ενεργειακού εφοδιασμού και τη μεταβλητότητα των τιμών στα ορυκτά καύσιμα. Υπάρχει η δυνατότητα να ενθαρρύνει την διαδικασία ανάπτυξης σε καινοτόμες τεχνολογίες, να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και να μειώσει την ατμοσφαιρική ρύπανση. Η ραγδαία βελτίωση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (αιολική και ηλιακή) δημιουργεί νέες συνθήκες του συστήματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και οφείλει να προχωρήσει σε προσαρμογή των νέων δεδομένων.

Επίσης, η ανάπτυξη των περισσότερων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εντός της ΕΕ πραγματοποιείται μέσω εθνικών καθεστώτων στήριξης. Ένα τέτοιο σύστημα μπορεί, αφενός, να λαμβάνει υπόψη τις περιφερειακές και εθνικές συνθήκες και, αφετέρου, να εμποδίζει να ενοποιηθεί η αγορά και να μειωθεί το κόστος. Τα συστήματα εμπορίας των εκπομπών και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλληλοσυνδέονται και αλληλοσυμπληρώνονται ώστε να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Ο στόχος της μείωσης των εκπομπών κατά 40% παρέχει πρόσθετα κίνητρα να αυξηθούν οι εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 27%, αναφέρει η μελέτη. Η Επιτροπή δεν προτίθεται να μειώσει την ένταση των αερίων του θερμοκηπίου στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σε τομείς όπως οι μεταφορές ή άλλους υποτομείς από το 2020 και μετά.

Η αξιολόγηση των τρόπων ελαχιστοποίησης των έμμεσων εκπομπών ρύπων δείχνει ότι πρέπει να περιοριστεί ο ρόλος των βιοκαυσίμων πρώτης γενιάς ώστε να αντιμετωπιστούν οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τις μεταφορές. Η Επιτροπή έχει αποφασίσει πως, η παραγωγή τροφίμων

από βιοκαύσιμα να μην τυγχάνει δημόσιας αποδοχής από το 2020 και ύστερα, μετά από νέα στοιχεία. Για την αντιμετώπιση του τομέα των μεταφορών μετά το 2030 απαιτείται μια σειρά εναλλακτικών ανανεώσιμων καυσίμων και μια Λευκή Βίβλος για τις μεταφορές. Ένας συνδυασμός στοχευμένων μέτρων πολιτικής με βάση την Αναπτυξιακή πολιτική θα πρέπει να στοχεύει στο να βελτιωθεί η αποδοτικότητα στο σύστημα μεταφορών, στην μεγαλύτερη ανάπτυξη και προώθηση των ηλεκτρικών οχημάτων Εκτός από την αλλαγή στα βιοκαύσιμα, απαιτούνται επίσης βελτιωμένες πολιτικές για τη βιομάζα, την μεγιστοποίηση για αποδοτική χρήση της βιομάζας και να επιτευχθεί σημαντική αποθήκευση ενέργειας στις κατασκευές και στις βιομηχανίες χαρτοπολτού και χαρτιού.

Ενεργειακή απόδοση

Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης συνεισφέρει σημαντικά ώστε να επιτευχθούν οι βασικοί στόχοι των πολιτικών στην ΕΕ, αυτών της ενέργειας και του κλίματος: βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα, την ασφάλεια στον ενεργειακό εφοδιασμό και της αειφορίας ώστε να μεταβούμε σε οικονομίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η ΕΕ και οι στόχοι της, να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση δεν είναι δεσμευτικοί και η βελτίωση αυτή θα πραγματοποιηθεί μέσα από ειδικά μέτρα πολιτικών, εθνικού επιπέδου και ΕΕ, όπως των οικιακών και βιομηχανικών συσκευών, οχημάτων και κτιρίων. Στο σημερινό πλαίσιο, είναι αναγκαίο να αναθεωρήσουμε την ενεργειακή πολιτική για να πλησιάσουμε στην επίτευξη των στόχων έως το 2030. Ύστερα από το στάδιο αυτής της επανεξέτασης, η Επιτροπή θα επανεξετάζει πόσο η οδηγία της ενεργειακής απόδοσης θα πρέπει να τροποποιηθεί. Η επανεξέταση αυτή είναι απαραίτητη για να προσδιοριστούν οι φιλοδοξίες των μελλοντικών πολιτικών ενεργειακής απόδοσης.

Σε ορισμένους κλάδους, όπως της βιομηχανίας και των επιβατικών αυτοκινήτων, οφείλει να συνεχιστεί η βελτίωση των τελευταίων ετών, ενώ σε άλλους, όπως ο σχεδιασμός των κτιρίων, τα άλλα μέσα μεταφοράς και ο ηλεκτρικός εξοπλισμός, οι προσπάθειες πρέπει να επιταχυνθούν σημαντικά, προκειμένου να πετύχουμε αξιοποίηση του αναξιοποίητου δυναμικού. Αυτό θα χρειαστεί σημαντικές επενδύσεις στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Απαιτεί επίσης καλύτερες συνθήκες με τα κατάλληλα χρηματοδοτικά μέσα, ώστε να στραφούν οι καταναλωτές σε νέα προϊόντα και παροχή υπηρεσιών και να διασφαλιστεί ότι θα επωφεληθεί το σύνολο των καταναλωτών μέσω αυτών των αλλαγών. Η ΕΕ οφείλει να συμπληρώσει την προσπάθεια κάθε κράτους για να βελτιωθούν οι συνθήκες ενεργειακής απόδοσης για συσκευές, εξοπλισμό, κτίρια και οχήματα. Οι εθνικές προσπάθειες θα πρέπει να συνεχίσουν να συμπληρώνονται με φιλόδοξα πρότυπα ενεργειακής απόδοσης για συσκευές, εξοπλισμό, κτίρια και οχήματα. Οι οικονομίες κλίμακας και η αξιοποίησή τους στην εσωτερική αγορά δύναται να βοηθήσει τον κατασκευαστικό τομέα στην ΕΕ και να στηριχθεί η καινοτομία και η τεχνολογία που χρησιμοποιείται από τους κατασκευαστές.

11.3 ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ, ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Αναμφίβολα, οι χώρες οφείλουν να είναι ευέλικτες στην επιλογή των πολιτικών που απαιτούνται σε κάθε μία από αυτές. Ωστόσο, η ευελιξία οφείλει να συμβαδίζει με την αγορά, να αυξηθεί ο ανταγωνισμός και να εκπληρωθούν οι κλιματικοί και ενεργειακοί στόχοι στην ΕΕ. Η Επιτροπή πιστεύει ότι οι υφιστάμενες διαδικασίες για τις ατομικές υποβολές με εκθέσεις περί ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις ενεργειακές αποδόσεις και μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μετά το 2020 οφείλουν να απλουστευθούν, να εξορθολογιστούν και αυτό είναι απαραίτητο για την επίτευξη μιας ενιαίας διαδικασίας διακυβέρνησης μεταξύ των κρατών μελών.

Η εκπλήρωση των συγκεκριμένων στόχων απαιτεί ένα συνδυασμό από μέτρα στην ΕΕ και εθνικά σχέδια από τις χώρες για να δημιουργήσουν ένα ανταγωνιστικό, βιώσιμο και ασφαλές ενεργειακό μοντέλο που θα παρέχει:

- Παροχή ασφάλειας για τους επενδυτές μετέπειτα από το 2020
- Προώθηση της ολοκλήρωσης στην αγορά και τον ανταγωνισμό
- Εξασφάλιση της συνοχής μεταξύ των χωρών

Το σύνολο των στόχων οφείλει να καθορίζουν την ολοκλήρωση των εθνικών στόχων περί μείωσης στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την καινοτομία, την έρευνα, την ενεργειακή ασφάλεια, την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και άλλες βασικές επιλογές στον τομέα της μη συμπαράγωγής, π.χ. της πυρηνικής ενέργειας, του σχιστολιθικού αερίου, της δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα. Οφείλει να δοθεί στους επενδυτές μεγαλύτερη ασφάλεια, να αυξηθεί η διαφάνεια, να ενδυναμωθεί η συνοχή στην ΕΕ, να ενισχυθεί ο συντονισμός, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των συγκεκριμένων έργων. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει μια μορφή διακυβέρνησης με ταυτόχρονη καθοδήγηση από την Επιτροπή για να αξιολογεί τα σχέδια των χωρών επί των κοινών ζητημάτων και να υποβάλλει κατάλληλες συστάσεις.

Εργαλεία ανταγωνιστικής, αειφόρου και ασφαλούς ανάπτυξης έως το 2030

Η αύξηση του μεριδίου στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα πιο αποτελεσματικό ενεργειακό σύστημα με στόχο να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και η ασφάλεια στον εφοδιασμό, αλλά δεν εξασφαλίζεται η πρόοδος που απαιτείται για όλους του στόχους έως το 2030. Χρειάζεται απαιτητική παρατήρηση των βασικών δεικτών που θα αξιολογεί την πρόοδο ανά τακτά διαστήματα και θα παρέχει πληροφορίες για μελλοντικά μέτρα πολιτικής. Τέτοιοι δείκτες περιέχουν:

- Τεχνολογική καινοτομία.
- Ενοποίηση των ενεργειακών αγορών στην ΕΕ και να απελευθερωθεί η αγορά στο φυσικό αέριο και στην ηλεκτρική ενέργεια.
- Ανάπτυξη και διασύνδεση στα έξυπνα δίκτυα ανάμεσα στα κράτη μέλη, ειδικά για αυτά που χρειάζεται να διανύσουν μεγαλύτερη απόσταση για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν συμφωνήσει τα μέλη κράτη
- Διαφοροποίηση της εισαγωγής ενέργειας και παρακολούθηση της εγχώριας πηγής ενέργειας για την χρονική περίοδο μέχρι το 2030.
- Διαφορές στις τιμές της ενέργειας στην ΕΕ και στους κύριους εμπορικούς εταίρους με βάση τις εκθέσεις του κόστους της ενέργειας και των τιμών.

Η Επιτροπή παρέχει τακτικές εκθέσεις σχετικά με τα συνοδευτικά μέτρα και αυτούς τους δείκτες, ανάλογα με τις ανάγκες.

11.4 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ

ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Η ΕΕ για τις μεταφορές θέτει στόχους να μειωθούν 60% οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2050 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 και 20% περίπου σε σχέση με τα επίπεδα του 2008 μέχρι το 2030. Η πρόσθετη μείωση στις εκπομπές από τον τομέα των μεταφορών απαιτεί τμηματική μετατροπή σε ολόκληρο το σύστημα μεταφορών ώστε να δημιουργηθούν καλύτεροι τρόποι

μεταφοράς, μεγαλύτερη χρήση εναλλακτικών τρόπων μεταφοράς (ποδήλατα, δημόσιες μεταφορές), βελτίωση στην κυκλοφορία με έξυπνα συστήματα στις μεταφορές, καθώς και ευρεία καινοτομία και ανάπτυξη σε νέες τεχνολογίες στον σχεδιασμό και στην πλοήγηση που λειτουργούν μέσω εναλλακτικών καυσίμων. Όλα τα παραπάνω δύναται να επιτευχθούν με σύγχρονα και εναρμονισμένα σχέδια σε υποδομές και λογικές τιμολογήσεις στην χρήση τους.

Οι χώρες στην ΕΕ οφείλουν να μελετούν τους τρόπους με τους οποίους οι φόροι στα καύσιμα και τα οχήματα μπορούν να βοηθήσουν για τη στήριξη της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στον μεταφορικό τομέα, με βάση τις προτάσεις από την Επιτροπή ώστε να φορολογηθεί η ενέργεια. Η ΕΕ οφείλει να συμβάλλει ενεργώς στον Διεθνή Οργανισμό Πολιτικής Αεροπορίας και να δημιουργήσει μια παγκόσμια αγορά μέχρι το 2016 με βάση τον κλάδο των αερομεταφορών, οι εκπομπές του οποίου είναι σήμερα σε ελεγχόμενα και ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Ότι αφορά τις εκπομπές από τον τομέα της ναυτιλίας, η ΕΕ οφείλει να εφαρμόσει στρατηγικές για την ενσωμάτωση του κλάδου αυτού στις πολιτικές της ΕΕ και μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ενισχύοντας παράλληλα τις εργασίες από το Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό για μια παγκόσμια σύγκλιση ώστε να επιτευχθούν οι αναγκαίες μειώσεις στις εκπομπές με τα πλέον κατάλληλα μέτρα.

ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

Η γεωργία, η χρήση της γης και η δασοκομία εκπληρώνουν πολλά καθήκοντα, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής σε τρόφιμα, ζωοτροφές, πρώτες ύλες και ενέργεια, καθώς και της συμβολής της ποιότητας στο περιβάλλον. Οι συνδυασμένες δραστηριότητες σε αυτούς τους τομείς δύναται να βελτιώσουν την ατμόσφαιρα από τα επικίνδυνα αέρια του θερμοκηπίου. Το σύνολο των εκπομπών από την κτηνοτροφία και τα λιπάσματα εξισορροπούν τον φυσικό κύκλο των βοσκοτόπων και την αγροδασοκομία, αφαιρώντας το CO₂ και μειώνοντας την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Οι προσπάθειες μείωσης των εκπομπών μέσω της γεωργίας, της χρήσης γης και τη δασοκομία θα πρέπει να συμπεριληφθούν στους στόχους ώστε να μειωθούν τα αέρια θερμοκηπίου μέχρι το 2030, για να εξασφαλιστεί η συμβολή όλων των τομέων στην επίτευξη ενός οικονομικά αποδοτικού συστήματος. Απαιτούνται περαιτέρω αναλύσεις στην αξιολόγηση των επιλογών για να μειωθούν οι εκπομπές και των καταλληλότερων προσεγγίσεων πολιτικής. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οι μελλοντικές αποφάσεις σχετικά με τον καταμερισμό των προσπαθειών για να ρυθμιστούν οι εκπομπές αερίων που δεν ανήκουν στα θερμοκήπια. Οφείλουν επίσης να προβλεφθούν πρόσθετα μέτρα πολιτικής με βάση την εμπειρία από πολιτικές άλλων τομέων, π.χ. της κοινής γεωργικής πολιτικής, με διασφάλιση της συνοχής των υπαρχουσών πολιτικών στην ΕΕ.

ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΑΚΑ

Για να επιτευχθούν οι μακροπρόθεσμοι στόχοι των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου απαιτούνται σημαντικές μειώσεις στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από την ενέργεια & τη βιομηχανία στην ΕΕ. Σε ορισμένους τομείς όπως της δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα μπορεί να αποτελεί τον μοναδικό στόχο για να μειωθούν οι εκπομπές από βιομηχανικές εργασίες μεγάλης κλίμακας, η οποία είναι απαραίτητη σε βάθος χρόνου. Επιπλέον, το κόστος για έρευνα, για ανάπτυξη και της εμπορικής αξιοποίησης της CCS πρέπει να αυξηθούν στα επόμενα δέκα έτη, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα επιτευχθεί ο στόχος αυτός μέχρι το 2030.

Στην ηλεκτρική ενέργεια, το CCS μπορεί να αποτελέσει σημαντική προσθήκη στον τομέα της τεχνολογίας και βοηθάει να παραχθούν ορυκτά καύσιμα, με το CCS να αποτελεί τη βάση για την απαραίτητη ικανότητα βασικού ηλεκτρικού φορτίου και για την ικανότητα εκσυγχρονισμού ολόκληρου του συστήματος. Οι χώρες της ΕΕ με μεγάλα αποθέματα σε ορυκτά καύσιμα και υψηλό μερίδιο σε ορυκτά καύσιμα ενεργειακού μείγματος οφείλουν να υποστηρίξουν την CCS στην προεμπορική φάση, ώστε να έχουμε μείωση του κόστους και αύξηση της εμπορικής ανάπτυξης κατά την επόμενη δεκαετία. Να τονίσουμε ότι πρέπει να περιλαμβάνεται η προώθηση των κατάλληλων υποδομών μεταφοράς και αποθήκευσης σε διοξείδιο του άνθρακα που υπάρχει η δυνατότητα να χρηματοδοτηθούν από κονδύλια της ΕΕ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Στο πλαίσιο του προγράμματος 2020, το Στρατηγικό Πρόγραμμα Ενεργειακών Τεχνολογιών (πρόγραμμα SET) προχώρησε σε αύξηση των επενδύσεων της έρευνας και ανάπτυξης στην ΕΕ από 3,2 δισεκατομμύρια σε 5,4 δισεκατομμύρια € ανά έτος και προχώρησε στην δημιουργία ενός ενιαίου και ολοκληρωμένου χάρτη πορείας που καθορίζει τις μελλοντικές επενδύσεις. Ανάμεσα στο 2014 και 2020, η ΕΕ προχώρησε σε ανακατανομή των επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα, ώστε να εξασφαλιστούν οι τεχνολογίες για χαμηλές εκπομπές άνθρακα σε αστικές περιοχές. Η αυξημένη χρηματοδότηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για έργα του δημόσιου τομέα, έργα του ιδιωτικού τομέα, έργα μικρομεσαίων επιχειρήσεων και χρηματοδοτικά μέσα. Ωστόσο, η ΕΕ οφείλει να ενισχύσει τη δέσμευσή της στις πολιτικές για έρευνα και καινοτομία και να συνεχίσει να τη στηρίζει κι ύστερα από το 2030. Η ΕΕ οφείλει να εστιάσει στο να μειωθεί το κόστος διεύθυνσης στις αγορές που αφορούν τεχνολογίες για χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Σύμφωνα με στοιχεία φαίνεται ότι μπορεί να επιτευχθεί μείωση στο κόστος κατά 30-80% μετά την εισαγωγή νέων ενεργειακών τεχνολογιών. Ο οδικός χάρτης των χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που εκπονήθηκε από διάφορες βιομηχανίες επισημαίνουν την αναγκαιότητα να αναπτυχθούν σε μεγάλη κλίμακα καινοτόμες βιομηχανικές διαδικασίες χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και νέα προϊόντα με υψηλή προστιθέμενη αξία. Με βάση την πολιτική στην ΕΕ που αφορά την καινοτομία και την βιομηχανία, η ιδέα να ενισχυθεί το σύστημα NER300 ως ο τρόπος να διοχετευθούν τα έσοδα του ETS σε καινοτόμες τεχνολογίες για χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα σε τομείς π.χ. η βιομηχανία και η παραγωγή ενέργειας.

Ένα ποσοστό των εσόδων που προέρχονται μέσω των πλειστηριασμών θα βοηθούσε την παροχή κινήτρων για να μειωθούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της σύγκλισης και της συνοχής στα εθνικά συστήματα που θα παρέχουν κίνητρα για παραγωγή ενέργειας μέσω ανανεώσιμων πηγών, ενίσχυση της διασύνδεσης και να αναπτυχθούν έξυπνα δίκτυα (με έμφαση στα κράτη μέλη με χαμηλό επενδυτικό δυναμικό). Στα πλαίσια του πρόσφατου συμφωνηθέντος προγράμματος της ΕΕ για την ανάπτυξη σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και σε ελάχιστα επίπεδα ενεργειακών αποδόσεων, υπάρχουν σημαντικές ευκαιρίες για τις χώρες. Οι χρηματοδοτήσεις στην ΕΕ για το διάστημα αυτό προέρχονται μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων και Επενδυτικών Ταμείων, με τα 23 δις € να προορίζονται για διάφορα θεματικά πεδία δράσης.

Θα πρέπει να τονιστεί η ιδιαίτερη σημασία στη διάρθρωση και ανάπτυξη καινούργιων (ή υφιστάμενων) χρηματοοικονομικών προϊόντων που θα οδηγήσει σε αύξηση της εμπιστοσύνης στους επενδυτές, ώστε τα ταμεία του δημοσίου να αξιοποιήσουν καλύτερα τα ιδιωτικά κεφάλαια- τα σχέδια και οι μελέτες με ορίζοντα το 2030 θα πρέπει να περιλαμβάνουν κατευθυντήριες γραμμές για να αναπτυχθούν χρηματοοικονομικές τεχνικές και να διευκολύνουν τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ. Το

σύνολο των περιφερειακών και τοπικών αρχών πρέπει να προχωρήσουν σε επενδύσεις και να εφαρμόσουν συστήματα χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, όπως συμβαίνει στα έξυπνα αστικά κέντρα μέσω πρωτοβουλίας της ΕΕ (πρόγραμμα-πλαίσιο για ανταγωνιστικότητα και καινοτομία, CIP), η οποία υποστηρίζει τα αστικά και περιφερειακά κέντρα ώστε να ληφθούν φιλόδοξα και καινοτόμα μέτρα με αποτέλεσμα την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στη βιώσιμη χρήση και στη παραγωγή ενέργειας κατά 40% έως το 2030.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι θεσμοί της ΕΕ αντιπροσωπεύουν ένα υψηλότερο επίπεδο διοίκησης συγκριτικά του ελληνικού κράτους και των θεσμών του. Μετά την είσοδο της Ελλάδας στην ΕΕ, έχει ξεκινήσει ένα διαδικασία συντονισμού της πολιτικής τους. Το τελευταίο χρονικό διάστημα, η ελληνική πολιτική για το περιβάλλον και ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός έχουν, φυσικά, βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στις απαιτήσεις της ΕΕ και από ελληνικής πλευράς πρωτοβουλίες ή ενέργειες ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Επομένως, η ΕΕ, με τα εκσυγχρονισμένα εργαλεία μέτρησης και ολοκληρωμένης εποπτείας, μπορεί να αναπτύξει τις τρέχουσες τάσεις αλλά και τις μελλοντικές, του περιβαλλοντικού σχεδιασμού μαζί με άλλα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας.

Η πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες είναι το σημαντικότερο ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος στην ΕΕ, καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην δημοκρατία και μέσο για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Το πρόβλημα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης θα πρέπει να βασίζεται πρωτίστως στην εκπαίδευση για το περιβάλλον. Αυτό συμβαίνει διότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση βοηθάει να επιλυθούν σύνθετα περιβαλλοντικά προβλήματα με την πολύτιμη βοήθεια των ενεργών πολιτών. Ωστόσο, η εκπαίδευση για το περιβάλλον οφείλει να προσεγγίζεται από τους πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς (κράτη, μη κυβερνητικές οργανώσεις και βιομηχανικές ενώσεις) με ολοκληρωμένο και όχι αποσπασματικό τρόπο.

Κοινή διαπίστωση είναι η ενδυνάμωση των πολιτών με περισσότερη ενεργή συμμετοχή στις διαδικασίες και στις λήψεις των αποφάσεων. Ένα κρίσιμο στοιχείο αυτής της διαδικασίας είναι η σύνδεση με ένα ισχυρό και επαρκές διοικητικό σύστημα. Η ΕΕ αναγνωρίζει την σημασία της προστασίας στο περιβάλλον που συνιστά σημαντικό και άρρηκτα συνδεδεμένο μέρος για την συνολική ανάπτυξης που στηρίζεται στην αειφορία. Για το σκοπό αυτό, η ΕΕ διοργάνωσε μια σειρά διασκέψεων μεταξύ των κρατών μελών, υπέγραψε συμβάσεις και οδηγίες και ανέπτυξε προγράμματα χρηματοδότησης τα τελευταία χρόνια.

Ως κράτος μέλος στην ΕΕ, η Ελλάδα ενσωματώνει τον μεγαλύτερο αριθμό οδηγιών και των μέσων σχεδιασμού σύμφωνα με τα πρότυπα της Ευρώπης, αλλά δεν σημειώνεται πρόοδος μέσω πρωτοβουλιών σχετικά με τη δασική νομοθεσία ή τους υδάτινους πόρους. Μέσω των κατευθυντήριων γραμμών που σχεδιάζονται, οφείλουν να μην είναι γενικές και να εφαρμόζονται σε συγκεκριμένους τομείς όπως τα απόβλητα και να εφαρμόζονται με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα.

Η περιβαλλοντική πολιτική που έχει εφαρμοστεί μέχρι τώρα στην Ευρώπη και στην Ελλάδα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ολοκληρωμένη, παρόλο που αρκετές φορές δεν έχει εφαρμοστεί πλήρως. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται και οι επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση της Γης συνιστούν σημαντικά ζητήματα για το μέλλον. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν συσταθεί διάφορα συμβούλια για το περιβάλλον μέσω προγραμμάτων όπως το έβδομο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης για το Περιβάλλον, με κύριο σκοπό τους στρατηγικούς σχεδιασμούς για την περίοδο μέχρι το 2030. Η εξέλιξη που αυξάνεται με γεωμετρική πρόοδο στη τεχνολογία και την καινοτομία βοηθούν στη προστασία του περιβάλλοντος και καθιστά δυνατή την δυνατότητα να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι για να δημιουργηθεί ένα βιώσιμο περιβάλλον για τις σημερινές αλλά και τις μελλοντικές γενιές.

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Δελλαδέτσιμας Μ. Παύλος, «Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, ο σχεδιασμός του χώρου και η περίπτωση της Ελλάδας», Τόπος, Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών 12/97,

Δελλής Γ., Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1998

Κορκόβελος Α. Χρήστος, Η προστασία του περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1997

Γεωργόπουλος Αλέξανδρος-Τσαλίκη Ελισάβετ, Περιβαλλοντική εκπαίδευση, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα, 1997

Παπαδημητρίου Γ., Η διεύθυνση του Κοινοτικού Δικαίου Περιβάλλοντος στην Ελλάδα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1994

Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από τη εφαρμογή της οδηγίας 90/313, Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 2000

Τσάλτας Γρηγόρης, «ΟΗΕ και Περιβάλλον», Θ. Χριστοδουλίδης-Δ. Μπουραντώνης, Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής, Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών σχέσεων, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης

Τσάλτας Ι. Γρηγόρης- Γρηγορίου Παναγιώτης, Κοινοτικές στρατηγικές για το περιβάλλον, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1994

Χατζηκωνσταντίνου Κ., Οι οικολογικές τάσεις του Διεθνούς Δικαίου, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1996

Δεκλερής Μιχαήλ, Ο δωδεκάδελτος του περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1996

Αθανασούλα-Ρέππα Αν. «Εκπαιδευτική πολιτική και περιβαλλοντική εκπαίδευση», πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου(1995),

Γεραπετρίτης Γιώργος, Το δικαίωμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης: Σύγχρονες τάσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη, Περιοδικό Περιβάλλον και Δίκαιο 2/2000

Σκούλος Μ. «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, διαστάσεις της δράσης και στάσης τους απέναντι στα μεγάλα έργα», Τόπος, Πρακτικά Επιστημονικού συνεδρίου: Περιφερειακή Ανάπτυξη- Χωροταξία και Περιβάλλον στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης

Ελευθερία πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, Ελληνική Εταιρεία για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, 1996

Το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, Πρακτικά ημερίδας της Ελληνικής Εταιρείας για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, Αθήνα 2000

Κώττης Γεώργιος, *Οικολογία και οικονομία*, Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα (1994),

Μπεριάτος Ηλίας , *Η βιώσιμη πόλη*, Εκδόσεις: Στοχαστής, Αθήνα (2000),

Κάτσος Αθανάσιος , *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη των πόλεων και η Habitat Agenda*, Αθήνα (2007),

Μούσης Νίκος , *Ευρωπαϊκή Ένωση: δίκαιο, οικονομία, πολιτικές*, Αθήνα (2011)

Ραλλάτος Αντώνης , *Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον*, Αθήνα (2011)

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος , *Το ευρωπαϊκό περιβάλλον: κατάσταση και προοπτικές*, Βρυξέλλες, (2015)

Παγκόσμιο ταμείο για τη φύση(WWF), *Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα*, (2007)

Συνήγορος του Πολίτη , *Νομικός οδηγός για το περιβάλλον*, (2009)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή , *Διασφάλιση της ασφαλούς χρήσης, δέσμευσης και αποθήκευσης του διοξειδίου του άνθρακα, Δράση για το Κλίμα*, (2014)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια (Κεφ: Μεταφορές)*, (2014)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή , *Η Ευρωπαϊκή Ένωση με απλά λόγια (Κεφ: Περιβάλλον)*, (2014)

Κλιματικοί και ενεργειακοί στόχοι για το 2030 για μια οικονομία της ΕΕ ανταγωνιστική, ασφαλή και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, Δελτίο Τύπου Commission, Ιανουάριος (2014).

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Convention on Access to Information, Public Participation in Decision- making and Access to Justice in Environmental Matters, United Nations

Public Participation in making local environmental decisions, The Aarhus convention, Department of the Environment, Transport and the regions, United Kingdom

Ensuring the safe use, capture and storage of carbon dioxide", Climate Action, European Commission

Silver J. *Global Warming and Climate Change Demystified*, McGraw Hill, (2008)

Alberti Marina *Regional Integration and environmental policy in Europe*, (1994)

Papaconstantinou Apostolos *Natural Environment*, Law Firm (2012)

Soverosky M. *The role of the EU International Environmental Negotiations and the Case of Mediterranean*, (2004)

Schoenbaum T.J. *International Trade and Protection of the Environment*, (1997)

Portney Paul R. *Environmental Problems and Policy: 2000-2050*, (2000)

Jiricka Alexandra, Pröbstl Ulrike *The strategic and methodological influence on environmental planning across Europe*, (2009)

Beriatos Elias *Environmental policy and spatial planning in Greece*, (2004)

Konstadakopoulos Dimitrios *Environmental policy in Greece*, (2005)

WWF *Environmental Legislation in Greece-10th Annual Review-Summary*, (2014)

United Nations *Earth Summit: Agenda 21*, Rio de Janeiro, (1992)

Brunel, *Annual Report 2007*, Amsterdam, (2007)

Brundtland Commission, *Brundtland Report*, Nairobi, (1987)

European Environmental Bureau, *EU Environmental Policy Handbook: A Critical Analysis of EU Environmental Legislation*, Brussels, (2011)

European Environment Agency, Policy framework for climate and energy in the period from 2020 to 2030, (2014)

International Energy Agency, 2030 Climate and Energy Framework, (2017)

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)- <https://www.oecd.org/>

International Energy Agency- <https://www.iea.org/>

European Environment Agency- <https://www.eea.europa.eu/en>

Επίσημος ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης- <https://european-union.europa.eu/>

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)- <https://www.espa.gr/>

Κοινοτική Πρωτοβουλία URBAN II- <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/urban-ii.html>

Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» 2021-2027- <https://www.efepae.gr/frontend/articles.php?cid=809&t=EPAnEK-ESPA-2021-2027>

Πρόγραμμα NER 300- https://climate.ec.europa.eu/eu-action/funding-climate-action/ner-300-programme_en

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/home>

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΕΠΠΕΡ)- <http://3kps.epper.gr/ep.htm>

Ευρωπαϊκές πολιτικές- https://commission.europa.eu/index_el

Πλαίσιο πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια κατά την περίοδο από το 2020 έως το 2030- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=celex%3A52014DC0015>

Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων- https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-assessments/environmental-impact-assessment_el?etrans=e

Κοινοτική οδηγία για τους οικοτόπους- https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/habitats-directive_el?etrans=el

Κοινοτική Οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα- https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive_el?etrans=el

Δίκτυο Natura 2000- https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/faq_el.htm

Ζώνες Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας- <https://ypen.gov.gr/kathorismos-stochon-diatisis-gia-eidi-ornithopanidas-stis-zones-eidikis-prostasias-tou-diktyou-natura-2000/>

Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη- <https://unecce.org/>

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας- <https://ypen.gov.gr/>

Εθνικό σχέδιο δράσης ενεργειακής απόδοσης- <http://www.opengov.gr/minenv/>

Γενικό Ενωσιακό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον έως το 2030- <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2021/12/10/8th-eap-member-states-endorse-provisional-political-agreement-reached-with-parliament/>

Κλιματικοί και ενεργειακοί στόχοι για το 2030- https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_14_54

Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ)- <https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/ethniki-politiki/>

ΕΓΧΕΙΡΗΜΑ «ΕΥΡΩΠΗ 2030» Προκλήσεις και ευκαιρίες

Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από την Ομάδα Μελέτης για το μέλλον της ΕΕ με ορίζοντα το 2030 - <https://www.consilium.europa.eu/media/30760/qc3210249elc.pdf>